Laugardaginn 14. desember 1963.

Nr. 104/1962. **Ákæruvaldið**
(Saksóknari ríkisins Valdimar Stefánsson)
gegn
Hauki Hvannberg
(Benedikt Sigurjónsson hrl.)
Jóhanni Gunnari Stefánssyni,
Helga Þorsteinssyni,
Ástþóri Matthíassyni,
Jakob Frímannssyni,
Karvel Ögmundssyni
(Guðmundur Ásmundsson hrl.)
og
Vilhjálmi Þór (Sveinbjörn Jónsson hrl.),
Hinu íslenzka steinolíuhlutafélagi og Olíufélaginu h/f
(Guðmundur Ásmundsson hrl.).

Dómendur:
hæstaréttardómararnir Þórður Eyjólfsson, Árni Tryggvason og Gizur Bergsteinsson, Einar Arnalds yfirborgardómari og Magnús Þ. Torfason prófessor.

Fjárdráttur. Röng skýrslugerð. Brot gegn ákvæðum laga um tollheimtu og tolleftirlit, innflutnings- og gjaldeyrismál og um bókhald. Fyrning sakar.

Dómur Hæstaréttar.

Einn hinna ákærðu í máli þessu, Skúli Thorarensen, hefur látizt, eftir að héraðsdómur gekk. Er saksókn fallin niður, að því er til hans tekur.

Eftir að héraðsdómur gekk, hafa verið háð framhaldspróf og nýrra sakargagna aflað.

Hið íslenzka steinolíuhlutafélag er dótturfélag Olíufélagsins h/f. Félögin hafa með höndum innflutning og sölu á olíuvörum, og er starfsskiptingu þeirra um verzlunarrekstrinn og tengslum þeirra að öðru leyti rækilega lýst í héraðsdómi.

Á því tímabili, sem ákæra í máli þessu tekur til, hafði

hver hinna ákærðu á hendi fyrirsvar fyrir bæði félögin, svo sem hér segir:

Vilhjálmur Þór var stjórnarformaður Olíufélagsins h/f frá því á árinu 1946 og stjórnarformaður Hins íslenzka steinolíuhlutafélags frá því á árinu 1948. Gegndi hann stjórnarformennsku í báðum félögunum til ársloka 1954, en þá gekk hann úr stjórn þeirra beggja.

Helgi Þorsteinsson var kjörinn stjórnarformaður Hins íslenzka steinolíuhlutafélags samkvæmt tilkynningu til hlutafélagaskrár, dags. 6. maí 1955, og stjórnarformaður Olíufélagsins h/f samkvæmt tilkynningu til hlutafélagaskrár, dags. 10. maí 1955. Hefur hann síðan gegnt stjórnarformennsku í báðum félögunum.

Þeir Ástþór Matthíasson, Jakob Frímannsson og Karvel Ögmundsson voru kjörnir í stjórn Olíufélagsins h/f árið 1946 og í stjórn Hins íslenzka steinolíuhlutafélags hinn 25. júní 1951. Hafa þeir Jakob og Karvel átt sæti í stjórn beggja félaganna síðan, en Ástþór gekk úr stjórn beggja félaganna í júnímánuði 1959.

Haukur Hvannberg var ráðinn framkvæmdastjóri Hins íslenzka steinolíuhlutafélags 9. júní 1948. Með bréfi, dags. 18. desember 1958, sagði hann upp starfi þessu, og kom uppsögnin til framkvæmda um mánaðamótin marz og apríl 1959. Hafði Haukur jafnframt prókúruumboð fyrir félagið. Hann hafði einnig prókúruumboð fyrir Olíufélagið h/f frá 26. september 1947 til 15. marz 1949 og aftur frá 29. maí 1952 og eftir það þann tíma, sem ákæra máls þessa nær til.

Jóhann Gunnar Stefánsson var framkvæmdastjóri Olíufélagsins h/f frá 29. maí 1952 og hafði prókúruumboð fyrir það. Nýr framkvæmdastjóri var ráðinn hinn 4. apríl 1959. Jóhann Gunnar hafði einnig prókúruumboð (ásamt Hauki Hvannberg) fyrir Hið íslenzka steinolíuhlutafélag frá 29. maí 1952.

Skýrsla lögreglumanna um frumrannsókn í máli þessu er dagsett 26. nóvember 1958 og tekin í heild upp í hinn áfrýjaða dóm. Með umboðsskrá, dags. 27. nóvember 1958, skipaði utanríkisráðherra, sem þá fór með dómsmálastjórn

og ákæruvald á Keflavíkurflugvelli, sbr. lög nr. 106/1954, Gunnar Helgason lögreglustjórafulltrúa „til þess sem umboðsdómara að halda áfram og ljúka réttarrannsókn á starfsemi Hins íslenzka steinolíuhlutafélags á Keflavíkurflugvelli vegna ætlaðra brota gegn lögum nr. 68 frá 1956 um tollheimtu og tolleftirlit og lögum nr. 88 frá 1953 um skipan innflutnings- og gjaldeyrismála, fjárfestingarmála o. fl., svo og til þess að kveða upp dóm í málinu."

Réttarrannsókn hófst hinn 16. desember 1958 og var fram haldið eftir það. Með viðbótarumboðsskrá, gefinni út af utanríkisráðherra hinn 20. apríl 1959, fékk Gunnar Helgason umboðsdómari löggildingu „til þess einnig að rannsaka starfsemi Olíufélagsins h/f á Keflavíkurflugvelli ásamt starfsemi Hins íslenzka steinolíuhlutafélags vegna ætlaðra brota beggja félaganna gegn lögum um tollheimtu og tolleftirlit, lögum um skipan innflutnings- og gjaldeyrismála, fjárfestingarmála o. fl. og öðrum þeim lögum, sem rannsókn málsins kann að gefa tilefni til og ætla má, að brotin hafi verið, svo og til þess að kveða upp dóm í málinu".

Enn gaf utanríkisráðherra út nýja umboðsskrá hinn 8. ágúst 1959. Eru þeir Gunnar Helgason og Guðmundur Ingvi Sigurðsson þá skipaðir „í dóm til þess að halda áfram og ljúka rannsókn á starfsemi Hins íslenzka steinolíuhlutafélags og Olíufélagsins h/f á Keflavíkurflugvelli og allt það, sem varðar viðskipti nefndra félaga við varnarlið Bandaríkjanna hér á landi, að því er varðar brot, sem framin kunna að hafa verið á varnarsvæðunum, og að þeirri rannsókn lokinni að kveða upp dóm í málinu."

Hinn sama dag, 8. ágúst 1959, skipaði dómsmálaráðherra fyrrgreinda umboðsdómara „í dóm til þess að halda áfram og ljúka rannsókn á starfsemi Hins íslenzka steinolíuhlutafélags og Olíufélagsins h/f, að því er varðar viðskipti nefndra félaga við varnarlið Bandaríkjanna hér á landi fyrir gildistöku laga nr. 106 17. desember 1954, og að því er varðar starfsemi félaga þessara utan varnarsvæða eftir gildistöku laga nr. 106 17. desember 1954, svo og að því er varðar starfsemi félaga þessara að öðru leyti, eftir því

sem ástæða þykir til og kveða síðan upp dóm í málinu, ef til málshöfðunar kemur."

Verður þá vikið að einstökum ákæruatriðum og um það fylgt niðurröðun í ákæruskjali og héraðsdómi.

I.

Ákæra á hendur Hauki Hvannberg fyrir brot á 247. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940.

Athafnir þær, sem ákærða Hauki eru gefnar að sök í þessum þætti málsins, eru framdar á árunum 1952—1958. Þar sem hér er um að tefla framhaldandi röð samkynja fjárdráttarathafna, verður ekki talið, að sök hafi verið að neinu leyti fyrnd, að því er til þeirra tekur, þegar réttarrannsókn hófst á hendur ákærða.

Með skírskotun til forsendna héraðsdóms ber að staðfesta þá niðurstöðu hans, að athafnir þær, sem greinir í 1.—4. og 7.—35. tölulið þessa ákæruþáttar varði við 247. gr. laga nr. 19/1940.

Um 5. tölulið. Ekki er sannað, að ákærði hafi fengið meira af þeirri vörusendingu, sem í lið þessum greinir, en hann hefur sjálfur kannazt við, þ. e. að verðmæti $ 274.36. Varðar þessi fjárdráttur við fyrrnefnda 247. gr.

Um 6. tölulið. Gegn neitun ákærða eru ekki leiddar að því sönnur, að hann hafi dregið sér vöru þá, sem í þessum lið greinir. Ber því að sýkna hann af þessu ákæruatriði.

Um 36. tölulið. Ákærði hefur viðurkennt, að hann hafi tekið við nokkru af staðgreiðslum þeim, sem hér greinir, en fjárhæð þeirra hefur ekki verið leidd í ljós, svo að öruggt sé. Ekki eru staðgreiðslur þessar skráðar í sjóðbók Hins íslenzka steinolíuhlutafélags, og verður að telja, að ákærði hafi dregið sér þær. Varðar þessi verknaður við 247. gr.

II.

A. **Ákæra á hendur Hauki Hvannberg fyrir brot á 146. gr. laga nr. 19/1940 og 1. málsgr. 38. gr. laga nr. 68/1956.**

Ákærða Hauki er gefið að sök misferli í sambandi við

innflutning á vörum þeim, sem getið er í 1.—24. tölulið þessa þáttar. Með skírskotun til forsendna héraðsdóms hefur hann með innflutningi þessum gerzt sekur við 1. málsgr. 38. gr. laga nr. 68/1956. Röng skrifleg tilgreining til yfirvalda um innflytjanda vörunnar varðar ákærða Hauk refsingu samkvæmt 147. gr. laga nr. 19/1940, sbr. 118. gr. laga nr. 82/1961.

B. **Ákæra á hendur Jóhanni Gunnari Stefánssyni, Helga Þorsteinssyni, Ástþóri Matthíassyni, Jakob Frímannssyni og Karvel Ögmundssyni fyrir brot á 146. gr. laga nr. 19/1940 og 1. málsgr. 38. gr. laga nr. 68/1956.**

Ákærðu er gefin sök á innflutningi vöru þeirrar, sem getið er í 1.—23. lið þessa þáttar. Með skírskotun til þeirra raka, sem greinir í I hér að framan, verður sök á hendur þeim ekki talin fyrnd.

Ekkert er fram komið, sem bendi til þess, að ákærðu hafi átt þátt í rangri tilgreiningu um innflytjanda vörunnar. Ber því að dæma þeim sýknu af ákæru um brot á 146. gr.

Ákærðu fóru allir með fyrirsvar fyrir Olíufélagið h/f og Hið íslenzka steinolíuhlutafélag. Verður því að gera þær kröfur til þeirra, að þeir hefðu eftirlit með rekstri félaganna í meginefnum. Hinn ólöglegi innflutningur fór fram að staðaldri um langan tíma. Er því sýnt, að skort hefur á eftirlit af þeirra hendi. Verða þeir því að bera refsiábyrgð samkvæmt 1. málsgr. 38. gr. laga nr. 68/1956.

III.

A.

Ákæra á hendur Hauki Hvannberg, Jóhanni Gunnari Stefánssyni, Helga Þorsteinssyni, Ástþóri Matthíassyni, Jakob Frímannssyni og Karvel Ögmundssyni fyrir brot á 4. gr. sbr. 11. gr. laga nr. 88/1953, sbr. nú 4. gr. sbr. 12. gr. laga nr. 30/1960 og 15. gr. sbr. 27. gr. reglugerðar nr. 212/1953, sbr. nú 17. gr. sbr. 24. gr. reglugerðar nr. 79/1960.

Samkvæmt A-lið 1, hefur verið vanrækt að skýra gjaldeyrisyfirvöldum frá gjaldeyristekjum, að fjárhæð $ 12.678.-171.51. En þess ber að geta, að allur þessi gjaldeyrir var

notaður til greiðslu á innfluttum olíuvörum, sem auðsætt er, að gjaldeyrisyfirvöld hefðu heimilað, ef til þeirra hefði verið leitað. Um A-lið 2—5 er það að segja, að vanrækt hefur verið að telja fram gjaldeyri, eins og í héraðsdómi greinir, þó með þeirri athugasemd, að í A-lið 3 ákæruskjals er greind fjárhæðin £ 17.325–10–0 og er hún því lögð til grundvallar dóminum. Með nokkurn hluta gjaldeyris þess, sem greinir í A-lið 3—5, hefur ákærði Haukur misfarið, svo sem nánar segir í héraðsdómi.

Með framangreindri vanrækslu um gjaldeyrisskil hefur ákærði Haukur gerzt sekur við þær lagagreinar, sem hér er ákært fyrir. Þá ber og með skírskotun til þeirra raka, sem greinir um fyrningu og eftirlitsleysi í I. og II. kafla hér að framan, að sakfella aðra ákærða fyrirsvarsmenn samkvæmt þessum kærulið.

B.

Ákæra á hendur Hauki Hvannberg, Jóhanni Gunnari Stefánssyni og Vilhjálmi Þór fyrir brot á 4. gr. sbr. 11. gr. laga nr. 88/1953, sbr. nú 4. gr. sbr. 12. gr. laga nr. 30/1960 og 15. gr. sbr. 27. gr. reglugerðar nr. 212/1953, sbr. nú 17. gr. sbr. 24. gr. reglugerðar nr. 79/1960.

1. **Ákærði Vilhjálmur Þór.**

Að fyrirlagi ákærða Vilhjálms ritaði ákærði Jóhann Gunnar Esso Export Corporation í New York hinn 16. september 1954 og lagði fyrir. að greiða skyldi $ 145.000.00 úr reikningi Olíufélagsins h/f nr. 6078 inn á reikning þess hjá Sambandi íslenzkra samvinnufélaga í New York. Hagnýtti Samband íslenzkra samvinnufélaga sér fé þetta til vörukaupa og endurgreiddi Olíufélaginu h/f féð í þrennu lagi á árinu 1956, svo sem nánar er rakið í héraðsdómi. Ákærði Vilhjálmur hafði ekki leyfi gjaldeyrisyfirvalda til ráðstöfunar þessarar, og varðaði hún við 4. sbr. 11. gr. laga nr. 88/1953. Eins og fyrr hefur verið getið, gekk ákærði Vilhjálmur úr stjórn Olíufélagsins h/f um áramótin 1954 og 1955 og lét þá af störfum hjá félaginu. Ber að telja fyrningarfrest sakar hans frá þeim tíma, og þar sem refsing

hefði ekki orðið hærri en fésektir, var sök fyrnd samkvæmt lögjöfnun frá 1. tölulið 81. gr. laga nr. 19/1940 um áramótin 1956 og 1957. Ber því að sýkna hann af framangreindri ákæru.

2. **Ákærði Jóhann Gunnar Stefánsson.**

Svo sem í héraðsdómi greinir, fór ákærði Jóhann Gunnar með fyrirsvar í Olíufélaginu h/f fram til þess, er rannsókn hófst á hendur honum í máli þessu. Ráðstöfun sú, sem hér ræðir um, var einn þáttur í framhaldandi gjaldeyrisvanskilum af hendi félagsins. Er sök hans því ekki fyrnd. Varðar brot hans við þau refsiákvæði, sem í ákæruskjali greinir.

3. **Ákærði Haukur Hvannberg.**

Ákærði Haukur Hvannberg stóð ekki upphaflega að umræddri gjaldeyrisráðstöfun, en honum varð um hana kunnugt árið 1955. Reit hann þá gjaldeyriseftirlitinu bréf, dags. 28. október 1955, þar sem rangt er skýrt frá um gjaldeyri þenna. Eftir að gjaldeyririnn hafði verið endurgreiddur Olíufélaginu h/f, gerði ákærði Haukur gjaldeyriseftirlitinu skil með bréfi, dags. 25. febrúar 1957. Framangreind röng frásögn í nefndu bréfi til gjaldeyrisyfirvalda, dags. 28. október 1955, varðar ákærða Hauk við 147. gr. laga nr. 19/1940, sbr. 118. gr. laga nr. 82/1961, og vanræksla hans um gjaldeyrisskil varðar við þau önnur ákvæði, sem í ákæruskjali greinir.

C.

Ákæra á hendur Hauki Hvannberg fyrir brot á 146. gr. laga nr. 19/1940 og 4. gr. sbr. 11. gr. laga nr. 88/1953, sbr. nú 4. gr. sbr. 12. gr. laga nr. 30/1960 og 15. gr. sbr. 27. gr. reglugerðar nr. 212/1953, sbr. nú 17. gr. sbr. 24. gr. reglugerðar nr. 79/1960.

Með skírskotun til forsendna héraðsdóms ber að staðfesta niðurstöður hans um þenna ákærulið, þó með þeirri breytingu, að í stað 146. gr. laga nr. 19/1940 komi 147. gr. sömu laga, sbr. 118. gr. laga nr. 82/1961.

D.

Ákæra á hendur Hauki Hvannberg fyrir brot á 4. gr. sbr. 11. gr. laga nr. 88/1953, sbr. nú 4. gr. sbr. 12. gr. laga nr. 30/1960 og 15. gr. sbr. 27. gr. reglugerðar nr. 212/1953, sbr. nú 17. gr. sbr. 24. gr. reglugerðar nr. 79/1960.

Með skírskotun til forsendna héraðsdóms ber að staðfesta niðurstöðu hans um þennan ákæruliið.

IV.

Í 9. tölulið þessa kafla er brot ákærða Hauks fært í héraðsdómi undir 158. gr. laga nr. 19/1940, en á undir 262. gr. sömu laga, svo sem í ákæruskjali greinir. Um 10. tölulið athugast, að ekki þykir nægilega leitt í ljós, hverri fjárhæð hafi numið staðgreiðslur þær, sem hér ræðir um. Með þessum athugasemdum þykir mega staðfesta IX. kafla héraðsdómsins um bókhaldsbrot.

Viðurlög.

Refsing ákærða Hauks Hvannbergs þykir hæfilega ákveðin í héraðsdómi fangelsi 4 ár.

Refsing ákærða Jóhanns Gunnars Stefánssonar er ákveðin sekt kr. 200.000.00, sem renni í ríkissjóð, og komi í stað sektar varðhald 9 mánuði, ef hún verður ekki greidd innan 4 vikna frá birtingu dóms þessa.

Refsing ákærða Helga Þorsteinssonar er ákveðin sekt til ríkissjóðs, kr. 100.000.00, og komi í stað sektar varðhald 5 mánuði, ef hún greiðist ekki innan 4 vikna frá birtingu dóms þessa.

Refsing ákærðu Ástþórs Matthíassoar, Jakobs Frímannssonar og Karvels Ögmundssonar, hvers um sig, ákveðst sekt kr. 75.000.00 til ríkissjóðs, og komi varðhald 4 mánuði í stað sektar hvers þeirra, ef hún verður ekki greidd innan 4 vikna frá birtingu dóms þessa.

Ákvæði héraðsdóms um upptöku fjárhæða ber að staðfesta.

Ákærða Hauki ber að endurgreiða Hinu íslenzka steinolíuhlutafélagi fé það, sem hann hefur dregið sér, sbr. I hér að framan.

Samkvæmt	1.	lið	kr.	21.800.00
—	4.	—	—	26.112.00
—	24.	—	—	17.656.50
		Samtals	kr.	65.568.50

Samkvæmt	2.	lið	$	1.028.80
—	3.	—	–	139.98
—	5.	—	–	274.36
—	7.	—	–	79.42
—	8.	—	–	61.05
—	9.	—	–	590.24
—	10.	—	–	17.042.00
—	11.	—	–	51.90
—	12.	—	–	411.84
—	13.	—	–	196.00
—	14.	—	–	1.960.17
—	15.	—	–	268.42
—	16.	—	–	15.000.00
—	17.	—	–	4.500.00
—	18.	—	–	5.560.00
—	19.	—	–	1.400.00
—	20.	—	–	18.530.65
—	21.	—	–	12.855.65
—	22.	—	–	1.555.28
—	23.	—	–	947.18
—	24.	—	–	3.341.81
—	25.	—	–	24.385.00
—	26.	—	–	138.60
—	27.	—	–	52.76
—	28.	—	–	3.157.82
—	29.	—	–	244.62
—	30.	—	–	18.000.00
		Samtals	$	131.773.55

Samkvæmt 31. lið	.....	£ 286–10–0
— 32. —	.....	– 104–18–7
— 33. —	.....	– 4.956—8–0
— 34. —	.....	– 2.156–18–6
— 35. —	.....	– 3.574–16–7
	Samtals	£11.079–11–8

Framangreindar fjráhæðir ber ákærða Hauki að greiða ásamt 7% ársvöxtum frá 9. marz 1962 til greiðsludags.

Sakarkostnaður.

Málsvarnarlaun verjanda ákærða Vilhjálms Þórs í héraði og fyrir Hæstarétti, samtals kr. 50.000.00, greiðist úr ríkissjóði.

Ákærði Haukur Hvannberg greiði verjanda sínum í héraði og fyrir Hæstarétti málsvarnarlaun samtals kr. 130.000.00.

Ákærðu Jóhann Gunnar Stefánsson, Helgi Þorsteinsson, Ástþór Matthíasson, Jakob Frímannsson og Karvel Ögmundsson greiði in solidum verjanda sínum í héraði og fyrir Hæstarétti málsvarnarlaun samtals kr. 100.000.00.

Allur annar kostnaður sakarinnar í héraði og fyrir Hæstarétti, þar með talin saksóknarlaun í héraði, kr. 80.000.00, og saksóknarlaun fyrir Hæstarétti til ríkissjóðs, kr. 100.-000.00, greiðist þannig:

Ákærði Haukur Hvannberg greiði 7/10 hluta, en ákærðu Jóhann Gunnar, Helgi, Ástþór, Jakob og Karvel greiði óskipt 3/10 hluta.

Dómsorð:

Ákærði Vilhjálmur Þór á að vera sýkn af kröfum ákæruvaldsins í máli þessu.

Ákvæði héraðsdóms um refsingu ákærða Hauks Hvannbergs á að vera óraskað.

Ákærði Jóhann Gunnar Stefánsson greiði kr. 200.-

000.00 sekt til ríkissjóðs, og komi varðhald 9 mánuði í stað sektar, ef hún verður ekki greidd, áður en liðnar eru 4 vikur frá birtingu dóms þessa.

Ákærði Helgi Þorsteinsson greiði kr. 100.000.00 sekt til ríkissjóðs, og komi varðhald 5 mánuði í stað sektar, ef hún greiðist ekki innan 4 vikna frá birtingu dóms þessa.

Ákærðu Ástþór Matthíasson, Jakob Frímannsson og Karvel Ögmundsson greiði hver kr. 75.000.00 sekt til ríkissjóðs og komi varðhald 4 mánuði í stað sektar hvers þeirra, ef hún greiðist ekki innan 4 vikna frá birtingu dóms þessa.

Ákvæði héraðsdóms um upptöku fjárhæða staðfestast.

Ákærði Haukur Hvannberg greiði Hinu íslenzka steinolíuhlutafélagi h/f kr. 65.568.50, $ 131.773.55 og £ 11.-079–11–8 ásamt 7% ársvöxtum af hverri fjárhæð frá 9. marz 1962 til greiðsludags.

Málsvarnarlaun verjanda ákærða Vilhjálms Þórs í héraði og fyrir Hæstarétti, Sveinbjörns Jónssonar hæstaréttarlögmanns, kr. 50.000.00, greiðist úr ríkissjóði.

Ákærði Haukur Hvannberg greiði málsvarnarlaun verjanda síns í héraði og fyrir Hæstarétti, Benedikts Sigurjónssonar hæstaréttarlögmanns, kr. 130.000.00.

Ákærðu Jóhann Gunnar Stefánsson, Helgi Þorsteinsson, Ástþór Matthíasson, Jakob Frímannsson og Karvel Ögmundsson greiði óskipt málsvarnarlaun verjanda síns í héraði og fyrir Hæstarétti, Guðmundar Ásmundssonar hæstaréttarlögmanns, kr. 100.000.00.

Allan annan sakarkostnað, þar með talin saksóknarlaun í héraði Ragnars Jónssonar hæstaréttarlögmanns, kr. 80.000.00 og saksóknarlaun fyrir Hæstarétti til ríkissjóðs, kr. 100.000.00, greiði ákærði Haukur Hvannberg

að 7/10 hlutum og ákærðu Jóhann Gunnar Stefánsson, Helgi Þorsteinsson, Ástþór Matthíasson, Jakob Frímannsson og Karvel Ögmundsson óskipt að 3/10 hlutum. Dóminum ber að fullnægja með aðför að lögum.

Dómur sakadóms Reykjavíkur 26. júní 1962.

Ár 1962, þriðjudaginn 26. júní, var í sakadómi Reykjavíkur, sem haldinn var á Fríkirkjuvegi 11 af Gunnari Helgasyni og Guðmundi Ingva Sigurðssyni, dómurum samkvæmt sérstakri umboðsskrá, kveðinn upp dómur í málinu nr. 3106—3115/1962: Ákæruvaldið gegn Hauki Hvannberg, Jóhanni Gunnari Stefánssyni, Helga Þorsteinssyni, Skúla Thorarensen, Ástþóri Matthíassyni, Jakobi Frímannssyni, Karvel Ögmundssyni, Vilhjálmi Þór, stjórn Olíufélagsins h.f., sem skipuð er ákærðu Helga Þorsteinssyni, Skúla Thorarensen, Jakob Frímannssyni, Karvel Ögmundssyni og Ólafi Tryggva Einarssyni og stjórn Hins íslenzka steinolíufélags, sem skipuð er sömu mönnum og stjórn Olíufélagssins h.f.

Mál þetta var tekið til dóms 5. júní s.l.

Málið er með ákæruskjali, dags. 9. marz 1962, höfðað gegn:

1. Hauki Hvannberg lögfræðingi, Kleppsvegi 6, Reykjavík;
2. Jóhanni Gunnari Stefánssyni framkvæmdastjóra, Sjafnargötu 8, Reykjavík;
3. Helga Þorsteinssyni framkvæmdastjóra, Skaftahlíð 30, Reykjavík;
4. Skúla Thorarensen framkvæmdastjóra, Fjólugötu 11, Rvík;
5. Ástþór Matthíassyni lögfræðingi, Gnoðarvogi 20, Reykjavík;
6. Jakob Frímannssyni framkvæmdastjóra, Þingvallastræti 2, Akureyri;
7. Karvel Ögmundssyni framkvæmdastjóra, Ytri-Njarðvík;
8. Vilhjálmi Þór bankastjóra, Hofsvallagötu 1, Reykjavík, til refsingar fyrir brot þau, sem talin eru í ákæru þessari, svo og til málskostnaðargreiðslu;
9. stjórn Olíufélagsins h/f (Helga Þorsteinssyni, Skúla Thorarensen, Jakob Frímannssyni, Karvel Ögmundssyni og Ólafi Tryggva Einarssyni, Strandgötu 25 í Hafnarfirði), og
10. stjórn Hins íslenzka steinolíuhlutafélags (sem skipuð er sömu mönnum og stjórn Olíufélagsins h/f) til þess f. h. félag-

anna að sæta upptöku samkvæmt V. kafla ákæru þessarar, sbr. II. kafla.

I. kafli. Fjárdráttur.

Ákærða Hauki Hvannberg er gefið að sök, að hann hafi dregið sér af eignum Olíufélagsins h/f og Hins íslenzka steinolíuhlutafélags (hér eftir nefnt HÍS) eftirtaldar fjárhæðir:

1. a) $ 835.36, er greiddir voru í maí 1955 úr reikningi Olíufélagsins h/f hjá Esso Export Corporation, New York, nr. 6076, fyrir kynditæki, er ákærði flutti inn og notaði í hús sitt, og
   b) kr. 8.164.92, er félagið greiddi í flutningsgjald og aðflutningsgjöld af tæki þessu,
2. $ 1.028.80, (þ. e. $ 917.43 + 35.70 + 75.67), greiddir í maí og júní 1955 úr reikningi HÍS nr. 4138 hjá Esso Export Corporation (hér eftir nefndur reikningur 4138) fyrir krossvið, eikarlista og festingar, er ákærði notaði í hús sitt,
3. $ 139.98, greiddir í júlí 1955 úr reikningi 4138 fyrir gólfflísar (linotile flooring), er ákærði notaði í hús sitt,
4. ($ 1.600.00) — jafnvirði $ 1.600.00 í íslenzkum krónum (sennilega kr. 26.112.00), þ. e. endurgreiðslu á $ 1.600.00, er ákærði hafði látið greiða Helga Þorsteinssyni í júlí 1955 úr reikningi 4138,
5. $ 757.34, greiddir í september 1955 úr reikningi 4138 fyrir múrsteina, er ákærði notaði í hús sitt,
6. $ 267.12 (þ. e. $ 259.20 + 4.71 + 3.21), greiddir í nóvember 1955 úr reikningi 4138 fyrir síma, er ákærði notaði í hús sitt,
7. $ 79.42, greiddir í febrúar 1956 úr reikningi 4138 fyrir kjöt, er ákærði flutti inn til eigin þarfa,
8. $ 61.05, greiddir í marz 1956 úr reikningi 4138 fyrir kjöt, er ákærði flutti inn til eigin þarfa,
9. $ 590.24, greiddir í marz 1956 úr reikningi 4138 fyrir kæliskáp, er ákærði flutti inn til eigin þarfa,
10. $ 17.042.00, greiddir í apríl 1957 úr reikningi 4138 og notaðir að miklu leyti til flugvélakaupa fyrir Björn Pálsson, sem aftur endurgreiddi ákærða flugvélaverðið.

11. $ 51.90, greiddir í júlí 1957 úr reikningi 4138 fyrir blindflugsútbúnað, er ákærði notaði til gjafar,

12. $ 411.84, greiddir í september 1957 úr reikningi 4138 fyrir kjöt, er ákærði flutti inn til eigin þarfa,

13. $ 196.00, greiddir í júlí 1958 úr reikningi 4138 fyrir sjónauka, sem ákærði notaði til gjafar,

14. $ 1.960.17, greiddir 10. ágúst 1956 til Norsk Esso úr reikningi 4138, en síðar notaðir til að greiða andvirði á glugga í hús ákærða,

15. $ 10.000.00, greiddir 27. október 1958 úr reikningi 4138 inn á reikning ákærða hjá General American & Dominion Export Corporation, New York.

16. $ 15.000.00, greiddir 10. júní 1955 úr reikningi Olíufélagsins h/f hjá Federation of Icelandic Cooperative Societies, New York, (hér eftir nefnt Federation) til General American & Dominion Export Corp., til greiðslu á flugvél fyrir Björn Pálsson, en endurgreiddir af honum til ákærða á tímabilinu frá júlí 1957 til apríl 1958,

17. $ 4.500.00, greiddir að tilhlutun ákærða 8. sept. 1952 úr reikningi HÍS hjá Federation til Joseph Knight,

18. $ 5.560.00, greiddir ákærða 24. nóvember 1952 úr reikningi HÍS hjá Federation,

19. $ 1.400.00, greiddir að tilhlutun ákærða 12. desember 1952 til Walter F. Norton,

20. $ 46.875.65, greiddir ákærða 1. júní 1953 úr reikningi HÍS hjá Federation,

21. $ 12.855.65, greiddir að tilhlutun ákærða 16. marz 1954 úr reikningi HÍS hjá Federation inn á reikning ákærða hjá Butler, Herrick & Marshall, New York,

22. $ 1.555.28, greiddir að tilhlutun ákærða 1. júlí 1954 úr reikningi HÍS hjá Federation fyrir bíl handa J. C. Bailey, sem síðar endurgreiddi ákærða fjárhæðina,

23. $ 947.18 (þ. e. $ 884.68 + 49.00 + 8.00 + 5.50), greiddir 27. janúar, 24. febrúar, 24. maí og 12. desember 1955 úr reikningi HÍS hjá Federation

fyrir hreinlætistæki, er ákærði notaði í hús sitt,

24. a) $ 3.341.81, greiddir 14. febrúar 1955 úr reikningi HÍS hjá Federation fyrir vörum í hitakerfi, er ákærði notaði í hús sitt,

b) kr. 12.358.40, greiddar af HÍS í aðflutningsgjöld af vörum þessum,

c) — 5.298.10, greiddar af HÍS í farmgjald af vörum þessum,

25. $ 24.385.00, greiddir að hlutun ákærða 3. marz 1955 úr reikningi HÍS hjá Federation inn á reikning ákærða hjá Butler, Herrick & Marshall,

26. $ 138.60 (þ. e. $ 126.10 + 12.50), greiddir 2. og 3. marz 1955 úr reikningi HÍS hjá Federation fyrir kjöt, sem ákærði flutti inn til eigin þarfa,

27. $ 52.76, greiddir 14. apríl 1955 úr reikningi HÍS hjá Federation fyrir kjöt, sem ákærði flutti inn til eigin þarfa,

28. $ 3.157.82, greiddir að tilhlutun ákærða 30. ágúst 1955 úr reikningi HÍS hjá Federation fyrir bíl handa J. C. Bailey, sem síðar endurgreiddi ákærða fjárhæðina,

29. $ 244.62, greiddir 3. desember 1955 úr reikningi HÍS hjá Federation fyrir vatnsdælu, er ákærði notaði í hús sitt,

30. $ 18.000.00, greiddir að tilhlutun ákærða 3. desember 1956 úr reikningi HÍS hjá Federation inn á reikning ákærða hjá Butler, Herrick & Marshall,

31. £ 286–10–00, greidd 26. nóvember 1954 úr reikningi HÍS hjá Esso Export Limited, London, til Aug. Hellmers & Sons Ltd. fyrir áfengi, sem ákærði flutti inn til eigin þarfa,

32. £ 104–18–07, greidd 4. janúar 1955 úr reikningi HÍS hjá Esso Export Ltd., London, til Aug. Hellmers & Sons Ltd. fyrir áfengi, er ákærði flutti inn í eigin þarfir,

33. £ 4.956–08–00, greidd ákærða úr reikningi HÍS hjá Esso Export Ltd., London. 5. september 1955,

34. £ 2.156–18–06, greidd ákærða úr reikningi HÍS hjá Esso Export Ltd., London, 21. nóvember 1957,

35. £ 3.574–16–07, greidd ákærða úr reikningi HÍS Esso Export Ltd., London, 3. september 1958,

36. $ 5.056.93, af staðgreiðslum á flugvélabenzíni og olíu á Keflavíkurflugvelli á tímabilinu 7. febrúar 1956 til 20. september 1958 (Sbr. III. kafla D. og IV. kafla 10).

Brot þau, sem talin eru í þessum kafla ákærunnar, teljast öll varða við 247. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940.

II. kafli. Ólöglegur innflutningur vara.

Ákærðu Hauki Hvannberg, Jóhanni Gunnari Stefánssyni, Helga Þorsteinssyni, Skúla Thorarensen, Ástþór Matthíassyni, Jakob Frímannssyni og Karvel Ögmundssyni er gefið að sök, að Olíufélagið h/f og HÍS hafi flutt inn eftirtaldar vörur (1—23) með þeim hætti, að á innflutningsskilríkjum var viðtakandi vörunnar tilgreindur varnarlið Bandaríkja Norður-Ameríku á Íslandi:

1. *Hlutar í síur* (filter parts). 1 kassi, innfluttur með m/s Tröllafossi 15. desember 1956, viðtakandi (consignee) tilgreindur á farmskírteini Iceland Air Defense Force, innflytjandi á tollinnflutningsskýrslu sömuleiðis talinn Iceland Air Defense Force,
2. *Flot í vatnsskiljur* (control valve floats), 1 ks., innfluttur með flugvél 9. janúar 1957, viðtakandi á farmskírteini og innflytjandi á tollinnflutningsskýrslu tilgreindur Iceland Air Defense Force,
3. *Olíuslanga og stállokur* (1 ctn. rubber hose, 1 cs steel valves), innflutt með m/s Tröllafossi 29. janúar 1957, viðtakandi á farmskírteini og innflytjandi á tollinnflutningsskýrslu tilgreindur Iceland Air Defense Force,
4. *Hlutar í benzín- og vatnsskiljur* (industrial regulator parts), 1 ks., innfluttur með flugvél 12. marz 1957, innflytjandi tilgreindur á tollinnflutningsskýrslu Iceland Air Defense Force og skýrslan árituð „Tollfrj. skv. varnars.“
5. *Koparlokuhlutar,* 1 ks. (brass valve parts), og *bílavarahlutar* (truck replacement parts), 1 ks., innfluttir með m/s Lagarfossi 23. marz 1957, viðtakandi í farmskírteini og innflytjandi í tollinnflutningsskýrslu tilgreindur Iceland Air Defense Force,
6. *Stálhringir,* 1 ks., innfluttir með flugvél 15. maí 1957, viðtakandi í farmskírteini og innflytjandi í tollinnflutningsskýrslu tilgreindur Iceland Air Defense Force,

7. *Hlutar í áfyllingarbíl* (refueller truck hose reel parts), 1 ks., innfluttur með m/s Goðafossi 21. júní 1957, viðtakandi í farmskírteini og innflytjandi í tollinnflutningsskýrslu tilgreindur Iceland Air Defense Force,
8. *Tengihlutar fyrir áfyllingarbíl* (refueller truck grounding reel parts), 1 ks., innfluttur með m/s Tröllafossi 31. ágúst 1957, viðtakandi á farmskírteini og innflytjandi á tollinnflutningsskýrslu tilgreindur Iceland Air Defense Force,
9. *Hlutar í benzínafgreiðslutæki* (petroleum loading machinery parts), 1 ks., innfluttur með m/s Goðafossi 16. október 1958, viðtakandi á farmskírteini tilgreindur Iceland Air Defense Force, innflytjandi á tollinnflutningsskýrslu tilgreindur I.A. D.F.
10. *Ísvarnarefni* (gasoline antifreeze & additive), 33 ks., og *bílafrostlögur,* 151 ks., innflutt með m/s Tröllafossi 12. febrúar 1958, viðtakandi á farmskírteini tilgreindur Iceland Air Defense Force, innflytjandi á tollinnflutningsskýrslu tilgreindur Olíufélagið h/f með athugasemd um, að vörurnar séu allar fluttar inn fyrir Iceland Air Defense Force.
11. *Koparpíputengingar* (brass pipe fittings), 1 ks., innfluttur með m/s Jökulfelli 19. apríl 1958, viðtakandi á farmskírteini tilgreindur Iceland Air Defense Force,
12. *Olíuslöngur,* 10 ks., 5 pk., og tengur (wrenches), 1 pk., innfluttar með m/s Jökulfelli 19. apríl 1958, viðtakandi á farmskírteini tilgreindur Iceland Air Defense Force,
13. *Bifreiðavarahlutir,* 1 ks., og *olíudæluhlutir,* 1 ks., innfluttir með m/s Tröllafossi 5. maí 1958, viðtakandi á farmskírteini og innflytjandi á tollinnflutningsskýrslu tilgreindur Iceland Air Defense Force,
14. *Mælar* (meters), 1 ks., *hlutar í vatnseimingartæki* (water purification apparatus parts), 2 ks., *vítissódi,* 1 tunna, *dæluhlutar* (centrifugal pump parts), 1 ks., vélahlutar (gasoline engine parts), 2 ks., og *plastmálning og þynnir,* 1 ks., innfluttir með m/s Goðafossi 31. maí 1958, viðtakandi á farmskírteini og innflytjandi á tollinnflutningsskýrslu tilgreindur Iceland Air Defense Force. (Ath.: Varan afgreidd tollfrjáls 11. júlí 1958, innflutningsleyfi veitt fyrir vatnseimingartækinu samkvæmt umsókn, dags. 6. apríl 1959, og aðflutningsgjöld af vörunni greidd í júlí 1959).
15. *Kveikjuhlutar* (automotive ignition), 1 ks., innfluttir með

flugvél 16. júní 1958, viðtakandi á farmskírteini tilgreindur Iceland Air Defense Force,

16. *Hlutar í afgreiðslubyssur* (nozzle parts), 1 ks., og *síur* og varahlutar (filter and parts), 2 ks., innfluttir með m/s Tröllafossi 7. júlí 1958, viðtakandi á farmskírteini og innflytjandi á tollinnflutningsskýrslu tilgreindur Iceland Air Defense Force,

17. *Hlutar í síur* (industrial non revolving filter parts) 8 ks., innfluttir með flugvél í júlí 1958, viðtakandi á farmskírteini og innflytjandi á tollinnflutningsskýrslu tilgreindur Iceland Air Defense Force,

18. *Hlutar í síur*, 2 ks., innfluttir með flugvél í júlí 1958, viðtakandi á farmskírteini og innflytjandi á tollinnflutningsskýrslu tilgreindur Iceland Air Defense Force,

19. *Járnpíputengingar* (iron pipe fittings), 1 ks., *hlutar í áfyllingartæki* (petroleum loading equipment parts), 1 ks., innflutt með m/s Goðafossi 18. júlí 1958, viðtakandi á farmskírteini og innflytjandi á tollinnflutningsskýrslu tilgreindur Iceland Air Defense Force,

20. *Hlutar í síur*, 4 ks., innfluttir með flugvél 24. júlí 1958, viðtakandi á farmskírteini tilgreindur Iceland Air Defense Force,

21. *Hlífar á stiga* (canvas bumpers), 1 ks., innfluttar með m/s Tröllafossi 13. ágúst 1959, viðtakandi á farmskírteini tilgreindur Iceland Air Defense Force. (Tollinnflutningsskýrsla skýrsla, útg. 30. des. 1958, á nafn Olíufélagsins h/f, varan kölluð þar „varahlutir í benzíndælur"), aðflutningsgjöld greidd 28. janúar 1959,

22. *Bifreiðavarahlutir*, 22 stk. (20 loose rear springs, 2 cases commercial motor chassis parts), innfluttir með m/s Reykjafossi 11. nóvember 1958, viðtakandi á farmskírteini tilgreindur Iceland Air Defense Force. (Ath.: Sótt um innflutningsleyfi 12. janúar 1959, leyfi veitt 20. janúar, tollinnflutningsskýrsla útgefin á nafn Olíufélagsins h/f 2. febrúar og aðflutningsgjöld greidd 6. ágúst 1959),

23. *Bifreiðavarahlutir* (autoparts), 1 ks., innfluttir með m/s Fjallfossi í desember 1958, viðtakandi á farmskírteini tilgreindur Iceland Air Defense Force. (Tollinnflutningsskýrsla útgefin á nafn Olíufélagsins h/f 2. febrúar 1959, aðflutningsgjöld greidd 18. júní 1959).

Ákærða *Hauki Hvannberg* er gefið að sök:

24. að hann hafi í bréfi til fjármálaráðuneytisins, dags. 24. júní

1958, skýrt ranglega svo frá, að benzínafgreiðslubíll, sem HÍS hafði keypt í Bandaríkjunum, væri fenginn til leigu frá Esso Export Corporation 1—1½ ár svo og látið tilgreina ranglega í tollinnflutningsskýrslu leigu fyrir tækið, $ 2000.00, og fengið aðflutningsgjöld reiknuð samkvæmt því. (Ath.: Innflutningsleyfi fengið fyrir bílnum 1959 og aðflutningsgjöld greidd þá).

Brot þau, sem talin hafa verið í þessum kafla ákærunnar, 1—24, teljast öll varða við 146. gr. almennra hegningarlaga og 1. mgr. 38. gr. laga nr. 68/1956 um tollheimtu og tolleftirlit.

III. kafli. Brot varðandi gjaldeyrisskil.

A.

Ákærðu Hauki Hvannberg, Jóhanni Gunnari Stefánssyni, Helga Þorsteinssyni, Skúla Thorarensen, Ástþór Matthíassyni, Jakob Frímannssyni og Karvel Ögmundssyni er gefið að sök,

1. *að* þeir hafi vanrækt að skýra gjaldeyrisyfirvöldum frá gjaldeyristekjum Olíufélagsins h/f, er færðar voru á viðskiptareikning félagsins nr. 6079 hjá Esso Export Corporation, New York, frá júní 1955 til júní 1959 og staðið þannig eigi skil á gjaldeyristekjum að fjárhæð samtals $ 12.678.171.51.
2. að þeir hafi vanrækt að skýra gjaldeyrisyfirvöldum frá tekjum Hins íslenzka steinolíuhlutafélags, sem færðar voru í viðskiptareikning félagsins nr. 4137 hjá Esso Export Corporation á árunum 1952 til 1958, og staðið þannig eigi skil á gjaldeyristekjum að fjárhæð $ 409.748.10, er sundurliðast þannig:

a) *Árið 1952:*

Fært til tekna á reikningi 4137		$ 2.501.556.13
Til frádráttar:		
Umboðslaun o. fl.	$ 44.198.08	
Fært á reikning 6076 ..	$ 2.394.510.12	$ 2.438.708.20
	Vanskil 1952	$ 62.847.93

b) *Árið 1953:*

Fært til tekna á reikningi 4137		$ 3.664.534.78
Til frádráttar:		
Umboðslaun o. fl.	$ 46.226.70	
Fært á reikning 6076 ..	$ 3.561.959.75	$ 3.608.186.45
	Vanskil 1953	$ 56.348.33

c) *Árið 1954:*

Fært til tekna á reikningi 4137		$ 5.589.625.56
Til frádráttar:		
Umboðslaun o. fl.	$ 82.948.69	
Fært á reikning 6076 ..	$ 5.433.612.97	$ 5.516.561.66
	Vanskil 1954	$ 73.063.90

d) *Árið 1955:*

Fært til tekna á reikningi 4137		$ 4.215.421.67
Til frádráttar:		
Umboðslaun o. fl.	$ 67.072.20	
Fært á reikning 6076 ..	$ 4.056.755.26	$ 4.123.827.46
	Vanskil 1955	$ 91.594.21

e) *Árið 1956:*

Fært til tekna á reikningi 4137		$ 2.488.842.45
Til frádráttar:		
Umboðslaun o. fl.	$ 17.429.55	
Fært á reikning 6075 ..	$ 60.792.98	
Fært á reikning 6076 ..	$ 2.361.939.25	$ 2.440.061.78
	Vanskil 1956	$ 48.780.67

f) *Árið 1957:*

Fært til tekna á reikningi 4137		$ 1.886.146.15
Til frádráttar:		
Umboðslaun o. fl.	$ 31.746.60	
Fært á reikning 6075 ..	$ 135.719.60	
Fært á reikning 6076 ..	$ 1.695.087.39	$ 1.862.553.59
	Vanskil 1957	$ 23.592.56

g) *Árið 1958:*

Fært til tekna á reikningi 4137		$ 1.788.818.01
Til frádráttar:		
Umboðslaun o. fl.	$ 4.253.66	
Fært á reikning 6075 ..	$ 363.808.16	
Fært á reikning 6076 ..	$ 1.367.235.69	$ 1.735.297.51
	Vanskil 1958	$ 53.520.50

3. *að* þeir hafi vanrækt að skýra gjaldeyrisyfirvöldum frá tekjum HÍS af olíusölum til erlendra skipa hérlendis og af umboðslaunum vegna olíusölu til íslenzkra skipa erlendis, sem færðar voru til tekna á viðskiptareikning félagsins hjá The British Mexican Petroleum Company Ltd., London, og staðið þannig ekki skil á gjaldeyristekjum að fjárhæð £ 17.325–01–10, þ. e.:

Innstæða á reikningnum í ársbyrjun 1954 ..	£ 18.775–01–10
Fært til tekna á reikninginn 1954—1958 ..	£ 9.168–08–02
	£ 27.775–10–00
÷ skilað í Landsbankann 1954 ..	£ 10.450–00–00
Vanskil	£ 17.325–10–00

4. *að* þeir hafi vanrækt að skýra gjaldeyrisyfirvöldum frá tekjum HÍS af olíusölu til erlendra skipa hérlendis og af umboðslaunum vegna olíusölu til íslenzkra skipa erlendis, sem færðar voru á viðskiptareikning félagsins hjá Esso Export Limited, London, frá 1. september 1954 til ársloka 1958, og staðið þannig ekki skil á gjaldeyristekjum að fjárhæð £ 7.533–08–07, þ. e.:

Tekjur af olísölu og umboðslaun (netto) ..	£ 74.119–13–08
÷ skilað í Landsbankann ..	£ 66.586–05–01
Vanskil	£ 7.533–08–07

5. *að* þeir hafi vanrækt að standa gjaldeyrisyfirvöldum skil á £ 4.140–03–05 af þeim tekjum, sem HÍS hafði af benzínsölu til Swissair, Air France og Royal Canadian Air Force á árunum 1954—1958 og færðar voru á viðskiptareikning félagsins hjá Esso Petroleum Company Limited, London, þ. e.:

Tekjur af sölu til nefndra aðilja	£ 19.479–12–00
÷ skil gerð fyrir ..	£ 15.339–08–07
Vanskil	£ 4.140–03–05

Brot þau, sem talin hafa verið undir 1—5 hér að framan, teljast varða við 4. gr. sbr. 11. gr. laga nr. 88/1953 um skipan innflutnings- og gjaldeyrismála o fl., sbr. nú 4. gr. sbr. 12. gr. laga

nr. 30/1960 og 15. gr. sbr. 27. gr. reglugerðar nr. 212/1953, sbr. nú 17. gr., sbr. 25 gr. reglugerðar nr. 79/1960.

Að því er varðar ákærða *Helga Þorsteinsson* tekur ákæran aðeins til vanskila eftir 2. júní 1955.

1. Ákærðu *Hauki Hvannberg, Jóhanni Gunnari Stefánssyni* og *Vilhjálmi Þór* er gefið að sök, að þeir hafi á árinu 1954 ráðstafað $ 145.000.00 af innstæðu Olíufélagsins h/f á reikningi þess nr. 6078 hjá Esso Export Corporation, New York, til Federation of Iceland Co-operative Societies, New York, til þess að síðastnefnt fyrirtæki hefði féð til ráðstöfunar til vörukaupa og ekki leitað leyfis gjaldeyrisyfirvalda til ráðstöfunar þessarar og ekki gert gjaldeyrisyfirvöldum grein fyrir þessum gjaldeyristekjum Olíufélagsins h/f fyrr en 25. febrúar 1957, eftir að Federation hafði (á árinu 1956) skilað fjárhæðinni til baka inn á áðurnefndan reikning nr. 6078.

Brot þetta telst varða við 4. gr. sbr. 11. gr. laga nr. 88/1953, sbr. nú 4. gr. sbr. 12. gr. laga nr. 30/1960 og 15. gr. sbr. 27. gr. reglugerðar nr. 212/1953, sbr. nú 17. gr., sbr. 25. gr. reglugerðar nr. 79/1960.

2. Ákærða *Hauki Hvannberg* er gefið að sök, að hann hafi í bréfi til gjaldeyriseftirlitsins (Einvarðs Hallvarðssonar), dags. 28. október 1955, skýrt svo frá, að ógreiddir væru $ 145.000.00 af tekjum Olíufélagsins h/f fyrir leigu olíugeyma, þótt fjárhæð þessi hefði raunverulega verið greidd inn á reikning nr. 6078 (sbr. 1 hér næst á undan) þegar á árinu 1954.

Brot þetta telst varða við 146. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940.

C.

Ákærða Hauki Hvannberg er gefið að sök, að hann hafi vanrækt að standa gjaldeyrisyfirvöldum skil á $ 37.461.54 af gjaldeyristekjum Olíufélagsins h/f vegna leigu á olíugeymum í Hvalfirði fyrir 5 ára tímabil frá 1. janúar 1957 og skýrt svo frá í skilagrein til gjaldeyriseftlirlitsins, dags. 25. febrúar 1957, að umræddar leigutekjur hefðu numið $ 186.538.46 í stað $ 224.000.00, svo sem raun var á.

Brot þessi teljast varða við 146. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940 og 4. gr. sbr. 11. gr. laga nr. 88/1953, sbr. nú 4. gr., sbr. 12. gr. laga nr. 30/1960 og 15. gr., sbr. 27. gr. reglu-

gerðar nr. 212/1953, sbr. nú 17. gr., sbr. 25. gr. reglugerðar nr. 79/1960.

D.

Ákærða Hauki Hvannberg er gefið að sök, að hann hafi vanrækt að standa gjaldeyrisyfirvöldum skil á $ 5.056.93 af gjaldeyristekjum HÍS af staðgreiðslum á flugvélabenzíni og olíu á Keflavíkurflugvelli á tímabilinu 7. febrúar 1956 til 20. september 1958. (Sbr. 36. lið I. kafla og 10. lið IV. kafla þessarar ákæru).

Brot þetta telst varða við 4. gr., sbr. 11. gr. laga nr. 88/1953, sbr. nú 4. gr., sbr. 12. gr. laga 30/1960 og 15. gr., sbr. 27. gr, reglugerðar nr. 212/1953, sbr. nú 17. gr., sbr. 25. gr. reglugerðar nr. 79/1960.

IV. kafli. Bókhaldsbrot.

1. Ákærðu Hauki Hvannberg, Jóhanni Gunnari Stefánssyni, Helga Þorsteinssyni, Skúla Thorarensen, Ástþór Matthíassyni, Jakob Frímannssyni og Karvel Ögmundssyni er gefið að sök, að þeir hafi vanrækt að láta færa í bókhaldi Olíufélagsins h/f þau viðskipti, er færð voru á viðskiptareikning félagsins nr. 6079 hjá Esso Export Corporation, New York, frá júní 1955 til júní 1959.

Brot þetta telst varða við 262. gr. almennra hegningarlaga og 7. gr., sbr. 19. og 20. gr. laga nr. 62/1938 um bókhald.

2. Ákærðu Hauki Hvannberg og Jóhanni Gunnari Stefánssyni er gefið að sök, að þeir hafi vanrækt að láta færa á viðskiptareikning Federation of Iceland Co-operative Societies, New York, hjá Olíufélaginu h/f þau viðskipti, sem færð voru á viðskiptareikning Olíufélagsins h/f hjá Federation á árunum 1953—1956.

Brot þetta telst varða við 262. gr. almennra hegningarlaga og 7. gr., sbr. 19. og 20. gr. laga nr. 62/1938.

3. Ákærða Hauki Hvannberg er gefið að sök, að hann hafi
   a) vanrækt að láta færa í bókhaldi Hins íslenzka steinolíuhlutafélags allar greiðslur, sem færðar voru af viðskiptareikningi félagsins nr. 4137 hjá Esso Corporation inn á viðskiptareikning félagsins nr. 4138 frá júní 1953 til ársloka 1958,
   b) vanrækt að láta að öðru leyti færa í bókhaldi HÍS þau

viðskipti, sem áðurnefndur reikningur nr. 4138 ber með sér,

c) látið eftir júní 1953 rangfæra að staðaldri í bókhald HÍS greiðslur frá Bandaríkjastjórn, sem færðar voru í áðurnefndan reikning nr. 4137 þeim mun lægri, sem svarar til fjárhæða þeirra, er færðar voru inn á reikning nr. 4138,

d) látið rangfæra í bókhald HÍS eftirtaldar færslur úr viðskiptareikningi nr. 4137, sem allar höfðu í raun réttri runnið inn á viðskiptareikning HÍS hjá Federation:

1952	30/4	$ 1.800.00	(talin greiðsla á „fuel inspection")
—	9/8	$ 2.250.00	(talin greiðsla á „fuel inspection")
—	25/9	$ 5.091.64	(talin greiðsla á flutningsgjaldi)
—	7/10	$ 1.375.27	(talin greiðsla á „fuel inspection")
—	8/12	$ 4.374.27	(talin greiðsla á flutningsgjaldi)
1953	3/6	$ 10.800.00	(talin greiðsla á „fuel inspektion")
1954	11/6	$ 10.800.00	(taldir að hálfu greiddir til Met-Hamilton, fskj. vantar fyrir helmingi)
1955	24/2	$ 10.800.00	(taldir að hálfu greiddir til M.S. H.B.).

Brot þau, er greinir undir a) og b), teljast varða við 262. gr. almennra hegningarlaga og 7. gr., sbr. 19. og 20. gr. laga nr. 62/1938, en þau, sem talin eru undir c) og d), teljast varða við 158. gr. almennra hegningarlaga og nefnd ákvæði laga nr. 62/1938.

4. Ákærða Hauki Hvannberg er gefið að sök, að hann hafi vanrækt að láta færa á viðskiptareikning Federation of Iceland Co-operative Societies hjá HÍS eftirtaldar færslur:

Debetfærslur:

1950,	28.	júlí	$ 1.078.16
1951,	26.	okt.	$ 367.69
—	26.	des.	$ 496.15
1952,	21.	jan.	$ 439.93
—	7.	marz	$ 3.480.32
—	30.	apríl	$ 1.800.00
—	9.	júlí	$ 2.250.00
—	25.	sept.	$ 5.091.64
—	7.	okt.	$ 1.375.27
—	8.	des.	$ 4.374.27
1953,	5.	febr.	$ 9.322.22
—	2.	júní	$ 28.345.00

1953,	3.	júní	$ 10.800.00
—	28.	okt.	$ 528.47
1954,	11.	marz	$ 10.800.00
—	30.	apríl	$ 2.463.70
—	31.	ágúst	$ 625.72
—	16.	sept.	$ 1.041.61
—	29.	okt.	$ 2.882.92
1954,	8.	des.	$ 29.00
1955,	24.	febr.	$ 20.800.00
—	2.	marz	$ 3.341.81
—	28.	júní	$ 0.33
1956,	13.	nóv.	$ 18.803.82
1957,	8.	apríl	$ 244.62
1958,	16.	apríl	$ 8.392.67
—	16.	júlí	$ 306.37
—	26.	nóv.	$ 229.86

Kreditfærslur:

1950,	26.	júlí	$ 2.078.16
1951,	30.	júní	$ 437.44
—	31.	okt.	$ 247.19
—	31.	des.	$ 372.23
—	s.	d.	$ 67.70
—	s.	d.	$ 3.54
1952,	21.	jan.	$ 1.000.00
—	31.	marz	$ 127.95
—	3.	apríl	$ 1.103.42
—	21.	maí	$ 1.251.67
—	1.	júlí	$ 1.550.00
—	31.	júlí	$ 251.60
—	8.	sept.	$ 4.500.00
—	25.	—	$ 1.398.00
—	30.	—	$ 60.00
—	28.	okt.	$ 2.254.42
—	31.	—	$ 32.32
—	24.	nóv.	$ 5.560.00
—	21.	des.	$ 1.400.00
1953,	1.	júní	$ 46.875.65
—	2.	júlí	$ 40.00
—	19.	okt.	$ 950.00
—	10.	nóv.	$ 8.10

1954,	16.	marz	$ 12.855.65
—	1.	júlí	$ 1.555.28
1955,	27.	jan.	$ 884.68
—	14.	febr.	$ 3.341.81
—	24.	—	$ 49.00
—	2.	marz	$ 126.10
—	3.	—	$ 24.385.00
—	4.	—	$ 12.50
—	14.	apríl	$ 52.76
—	15.	—	$ 279.00
—	24.	maí	$ 8.00
—	30.	ágúst	$ 3.157.82
—	12.	des.	$ 5.50
1956,	2.	febr.	$ 17.00
—	30.	júní	$ 206.53
—	3.	des.	$ 18.000.00
—	s.	d.	$ 244.62
1957.	11.	nóv.	$ 220.77
1958,	7.	jan.	$ 1.059.89
—	31.	marz	$ 7.42
—	16.	apríl	$ 2.328.43
—	8.	sept.	$ 3.29
—	8.	okt.	. 13.27
—	19.	nóv.	$ 120.55
—	31.	des.	$ 9.61

Brot þessi teljast varða við 262. gr. almennra hegningarlaga og 7. gr., sbr. 19. og 20. gr. laga nr. 62/1938.

5. Ákærðu Hauki Hvannberg og Jóhanni Gunnari Stefánssyni er gefið að sök, að þeir hafi vanrækt að láta færa í bókhald Olíufélagsins h/f
   a) færslu á $ 145.000.00 1. október 1954 úr reikningi félagsins nr. 6078 hjá Esso Export Corporation til Federation of Iceland Co-operative Societies,
   b) færslur á $ 40.000.00 3. apríl 1956, $ 40.000.00 24. ágúst 1956 og $ 65.000.00 21. desember 1956 frá Federation inn á reikning Olíufélagsins h/f nr. 6078 hjá Esso Export Corp. (sbr. III. B kafla þessarar ákæru).

Brot þessi teljast varða við 262. gr. almennra hegningarlaga og 7. gr., sbr. 19. og 20. gr. laga nr. 62/1938.

6. Ákærða Hauki Hvannberg er gefið að sök, að hann hafi

látið færa í viðskiptareikning Esso Export Corporation í bókhaldi Olíufélagsins h/f 31. desember 1956 fyrirfram greidda geymaleigu $ 186.538.47, í stað $ 224.000.00, sem var hin raunverulega greiðsla.

Brot þetta telst varða við 158. gr. almennra hegningarlaga og 7. gr., sbr. 19. og 20. gr. laga nr. 62/1938.

7. Ákærða Hauki Hvannberg er gefið að sök, að hann hafi vanrækt að láta færa í bókhald HÍS viðskiptareikning The British Mexican Petroleum Company Ltd. eftir árslok 1954.

Brot þetta telst varða við 262. gr. almennra hegningarlaga og 7. gr., sbr. 19. og 20. gr. laga nr. 62/1938.

8. Ákærða Hauki Hvannberg er gefið að sök, að hann hafi vanrækt að láta færa í bókhald HÍS eða látið rangfæra þar árin 1954—1958 viðskipti félagsins við Esso Export Limited, London, svo sem hér greinir:

a) Vanrækt yfirleitt að láta bókfæra umboðslaun til HÍS af olíusölum til íslenzkra skipa erlendis,

b) Vanrækt að láta færa í reikning Esso Export Ltd. eftirtaldar 23 kreditfærslur:

1954,	26. nóv.	£	286–10–00
1955,	4. jan.	£	104–18–07
—	5. apríl	£	29–19–02
—	16. maí	£	100–00–00
—	17. ágúst	£	200–00–00
—	31. —	£	80–00–00
—	5. sept.	£	4.956–08–00
—	26. —	£	10–00–04
—	17. okt.	£	10.000–00–00
1956,	10. apríl	£	100–00–00
—	29. maí	£	2.000–00–00
—	13. júní	£	400–00–00
—	3. sept.	£	400–00–00
—	30. nóv.	£	4–00–09
1957,	31. ágúst	£	75–00–00
—	21. nóv.	£	200–00–00
—	s. d.	£	2.156–18–06
1958,	28. apríl	£	100–00–00
—	30. —	£	409–11–00
—	20. maí	£	50–00–00
—	22. júlí	£	80–14–03

1958, 3. sept. ..... £ 3.574–16–07
— 30. — ..... £ 195–16–04

c) Látið rangfæra á reikning Esso Export Ltd. eftirtaldar kreditfærslur, sem taldar eru vera fyrir umboðslaun af flugvélabenzíni:

1955, 1. jan. £ 2.987–17–02 („commission")
— 31. des. £ 2.055–03–11 („commission")
1956, 31. des. £ 3.778–13–03 („mutualization-fee")
1957, 31. des. £ 3.979–14–06 („mutualization cost")

Brot þau, sem talin eru undir a) og b), teljast varða við 262. gr. almennra hegningarlaga og 7. gr., sbr. 19. og 20. gr laga nr. 62/1938, en þau, sem talin eru undir c), teljast varða við 158. gr. almennra hegningarlaga og nefnd ákvæði laga nr. 62/1938.

9. Ákærða Hauki Hvannberg er gefið að sök, að hann hafi látið rangfæra 31. desember 1957 í reikning Esso Petroleum Company Ltd. hjá HÍS kreditfærslu £ 1.664–00–10, sem talin er fyrir umboðslaun af olíusölu til flugvéla.

Brot þetta telst varða við 262. gr. almennra hegningarlaga og 7. gr., sbr. 19. og 20. gr laga nr. 62/1938.

10 Ákærða Hauki Hvannberg er gefið að sök, að hann hafi eigi látið færa í bókhaldi HÍS tekjur af staðgreiddu flugvélabenzíni og olíu á tímabilinu 7. febrúar 1956 til 20. september 1958, að fjárhæð samtals $ 5.056.93. (Sbr. I. kafla 36. og III. kafla D í ákæru þessari).

Brot þetta telst varða við 262 gr. almennra hegningarlaga og 6. gr., sbr. 19. og 20. gr. laga nr. 62/1938.

V. kafli. Dómkröfur.

Þess er krafizt, að ákærðu Haukur Hvannberg, Jóhann Gunnar Stefánsson, Helgi Þorsteinsson, Skúli Thorarensen, Ástþór Matthíasson, Jakob Frímannsson, Karvel Ögmundsson og Vilhjálmur Þór verði dæmdir til refsingar samkvæmt framangreindum refsiákvæðum og til greiðslu alls sakarkostnaðar samkvæmt 141. og 142. gr. laga nr. 82/1961.

Þá er þess krafizt, að stjórn Olíufélagsins h/f verði f. h. félagsins dæmd samkvæmt 4. mgr. 38. gr. laga nr. 68/1956 til þess að sæta upptöku ríkissjóði til handa á andvirði vöru þeirrar, sem tilgreind er í 10. lið II. kafla þessarar ákæru, kr. 29.240.00.

Einnig er þess krafizt, að stjórn Hins íslenzka steinolíuhluta-

félags verði f. h. félagsins dæmd samkvæmt 4. mgr. 38. gr. laga nr. 68/1956 til þess að sæta upptöku ríkissjóði til handa á andvirði vara þeirra, sem tilgreindar eru í 1.—9., 11.—13. og 15.—20. lið II. kafla ákæru þessarar, samtals kr. 251.586.00.

Dæma skal í málinu um fjárkröfur, sem uppi kunna að vera hafðar samkvæmt 145. gr. laga nr. 82/1961.

Ákærði Haukur er fæddur 22. júlí 1921 í Reykjavík. Hann hefur sætt kærum og refsingum, sem hér segir:

1952 20/12 Reykjavík. Dómur: 30.000 kr. sekt fyrir brot gegn 15. og 20., sbr. 22. gr. laga nr. 70/1947, sbr. 4. og 7. sbr. 19 gr. laga nr. 25/1950, sbr. tilkynningu verðlagsstjóra nr. 3-og-7/1950.

1955 28/4 Reykjavík. Dómur Hæstaréttar: Sýknaður.

1961 18/10 Reykjavík. Dómur: 10 daga varðhald og svipting ökuskírteinis í eitt ár fyrir brot á umferðarlögum og áfengislögum.

Auk þess hefur hann fjórum sinnum hlotið sektir, frá kr. 50.00 til kr. 100.00 hvert sinn, og tvær áminningar fyrir brot á umferðarlöggjöfinni.

Ákærði Jóhann Gunnar Stefánsson er fæddur 21. júlí 1908 á Hvammstanga. Hann hefur sætt kærum og refsingum, sem hér segir:

1952 20/12 Reykjavík. Dómur: 10.000 kr. sekt fyrir brot á 146. gr. hegningarlaga, sbr. 22. gr. laga nr. 70/1947, sbr. 19. gr. laga nr. 35/1950.

1955 28/4 Reykjavík. Dómur Hæstaréttar í málinu nr. 4179/1952, 20.000 kr. sekt fyrir áðurgreind brot.

1959 19/5 Reykjavík. Sátt, 15.000 kr. sekt fyrir brot á 8. gr. laga nr. 88/1953.

Auk þess hefur hann sætt tveimur áminningum og þrívegis verið sektaður fyrir brot á umferðarlöggjöfinni, kr. 50.00 hvert sinn.

Ákærði Helgi Þorsteinsson er fæddur 6. október 1906 á Seyðisfirði. Hann hefur tvívegis verið sektaður fyrir brot á umferðarlöggjöfinni, kr. 50.00 hvort sinn.

Ákærði Skúli Thorarensen er fæddur 29. marz 1892 á Kirkjubæ á Rangárvöllum. Hann hefur sætt kærum og refsingum sem hér segir:

1926 30/4 Reykjavík. Dómur Hæstaréttar: 1 mánaðar einfalt fangelsi fyrir brot gegn 136. gr. 1. lið, 135. gr., sbr. 49. gr. og 144. gr. allar sbr. við 145. gr. hinna almennu hegningarlaga frá 1869.

Auk þess hefur hann átta sinnum verið sektaður fyrir brot á umferðarlögum, kr. 50.00 til kr. 300.00 hvert sinn, auk fimm áminninga fyrir brot á sömu lögum. Þá hefur hann verið sektaður um kr. 5.00 fyrir brot á lögum nr. 18/1901.

Ákærði Ástþór Matthíasson er fæddur 29. nóvember 1899 á Seyðisfirði. Hann hefur fimm sinnum verið sektaður, frá kr. 50.00 til kr. 250.000 hvert sinn, fyrir brot á áfengislögum, umferðarlögum og lögum nr. 64/1930, 16. gr. Auk þess hefur hann fengið tvær áminningar fyrir brot á lögreglu- og heilbrigðissamþykkt.

Ákærði Jakob Frímannsson er fæddur 7. október 1899 á Akureyri. Hinn 24. apríl 1946 var hann dæmdur á Akureyri í kr. 100.00 sekt fyrir brot á 234. og 235. gr. almennra hegningarlaga.

Ákærði Karvel Ögmundsson er fæddur 30. september 1903 í Beruvík í Breiðavíkurhreppi. Hann hefur þrívegis hlotið sekt fyrir brot á umferðarlöggjöfinni, kr. 20.00 til kr. 100.00 hvert sinn, auk einnar áminningar.

Ákærði Vilhjálmur Þór er fæddur 1. september 1899 á Æsustöðum í Saurbæjarhreppi. Hann hefur eigi áður sætt ákæru né refsingu, svo kunnugt sé.

Málavextir eru þeir, er nú skal greina:

I.

Með skýrslu, dags. 26. nóvember 1958, létu þeir Kristján Pétursson lögregluvarðstjóri og Guðjón Valdimarsson lögreglumaður, Keflavíkurflugvelli, lögreglustjóranum á Keflavíkurflugvelli í té niðurstöður athugana og rannsóknar, sem lögreglumennirnir höfðu þá að undanförnu framkvæmt á starfsemi og viðskiptum „Esso við varnarliðið á Keflavíkurflugvelli o. fl.“.

Skýrslan hljóðar á þessa leið:

I.

Olíugeymslusvæði Esso á vegum varnarliðsins í „Nichol“-hverfi á Keflavíkurflugvelli.

1. Eins og kunnugt er, eru tankar þeir og allur útbúnaður sá, sem upp hefur verið komið á svæði þessu, allt eign varnarliðs Bandaríkja Norður-Ameríku á Keflavíkurflugvelli, og hefur þessu verið komið þarna upp til hagræðis og vegna nauðsynlegrar starfsemi í sambandi við alla starfsemi varnarliðsins, að því er tekur til notkunar, dreifingar og birgðasöfnunar varnarliðsins á olíum og benzíni. Er hér ýmist um að ræða birgðasöfnun

vegna notkunar á tæki varnarliðsins alls konar, svo sem bifreiðir, þungavinnuvélar, flugvélar og hvers konar önnur aflknúin tæki. Svo og er hér um að ræða birgðasöfnun á hráolíu til upphitunar o. fl. Það er vitað mál, að olíustöð þessi var byggð af hinum amerísku verktökum, þá er byggingarframkvæmdir byrjuðu, svo að segja í byrjun þess tímabils, er varnarliðið fyrst kom hingað til lands. Hefur það æ verið vitað mál, að olíustöð þessi og birgðastöð væri eign ameríska ríkisins.

2. Af lið 1 leiðir það, að dreifing af birgðum þeim, sem geymdar eru á ofangreindu svæði, er eingöngu ætluð til notkunar fyrir varnarliðið og þá aðilja, sem hafa með höndum starfsemi, svo sem alls konar byggingarstarfsemi, í umboði þess og samkvæmt sérstaklega gerðum samningum. Rannsókn okkar hefur hins vegar leitt í ljós, að hér er um að ræða herfilega misnotkun ESSÓ á greindri olíustöð. Hefur félagið dreift olíu til upphitunar af tönkum á svæði þessu til innlendra íslenzkra aðilja og selt olíuna fullu verði, sem um tollaðan varning væri að ræða. Sem dæmi um þetta atriði leyfum við okkur að benda á, að okkur er kunnugt um að til skamms tíma hefur hráolía sú, sem seld hefur verið og sett á olíutankana við embættismannahús íslenzka ríkisins í Grænási, verið tekin af olíutönkunum í „Nichol"-hverfi. Svo og hefur olía verið tekin af sama stað og seld sem tollaður varningur öðrum aðiljum á Keflavíkurflugvelli, svo sem Byggi h.f., Verklegum framkvæmdum h.f., Sölunefnd varnarliðseigna o. fl. aðiljum hér á flugvellinum.

3. Eins og vitað er, eru beinar olíuleiðslur neðanjarðar frá „Nichol"-hverfi til Keflavíkurhafnar og þaðan á tank Olíusamlags Keflavíkur. Samkvæmt áreiðanlegum upplýsingum, er við höfum aflað okkur, hefur til skamms tíma olía úr tönkum í greindu hverfi verið látin renna niður á tanka Olíusamlagsins í Keflavík.

4. Eins og kunnugt er, hefur Olíufélagið h.f. olíu- og benzíntanka á Hvaleyrarholti við Hafnarfjörð. Olíum og benzíni, sem flutt er til landsins til afnota síðar meir fyrir þarfir varnarliðsins, er dælt þarna inn á greinda tanka. Skilst okkur, að þangað sé dælt hráolíu, flugvélabenzíni og bifreiðabenzíni, en þar eru einnig fyrir í sömu tönkum aðrar birgðir greinds félags, sem ætlaðar eru til almennrar neyzlu á markaði innanlands, eða með öðrum orðum er þarna blandað saman innfluttum birgðum, er fara skulu til varnarliðsins, við aðrar birgðir til notkunar og neyzlu á innanlandsmarkaði. Þetta síðastnefnda atriði hefur

P.O.L. foringi varnarliðsins, Maj. C. McLaughlin, staðfest í samtali við undirritaða, er fram fór mánudaginn 24. þ. m. í aðalstöðum O.S.I. (Office of Special Investigation USAF), rannsóknarlögreglu varnarliðsins hér á Keflavíkurflugvelli.

5. Þá er og alkunna, að Olíufélagið h.f., en ESSÓ, Hið íslenzka steinolíuhlutafélag, er eins konar dótturfyrirtæki þess, hefur yfir að ráða tönkum í Hvalfirði. Er okkur tjáð af framangreindum foringja varnarliðsins, er með olíur og benzín hefur að gera fyrir varnarliðið hér á flugvellinum, að varnarliðið hafi yfir að ráða í Hvalfirði 8 tönkum, þar sem geymdar séu stöðugar birgðir til afnota fyrir varnarliðið, bæði flugvélabenzín og JP-eldsneyti (kerosene) fyrir þrýstiloftsflugvélar (orustuþotur) varnarliðsins. Ennfremur hefur sami foringi varnarliðsins tjáð okkur, að í Hvalfirði séu 4 nothæfir tankar þar, sem séu í umsjá Olíufélagsins h.f. eða ESSÓ, og sé nefndum foringja með öllu ókunnugt um það, hvort birgðir séu þar geymdar eða til hverrar notkunar þær birgðir eru ætlaðar, ef um birgðir er þar fyrir hendi að ræða.

6. Framangreindur P.O.L.-foringi tjáði okkur undirrituðum það ennfremur í ofangreindu samtali, að olíur og benzín, sem flutt væru til „Nichol"-hverfisins til notkunar síðar í þarfir og vegna hinnar margháttuðu starfsemi varnarliðsins á flugvell inum, væri flutt með eftirtöldum skipum til Keflavíkur og þaðan dælt inn á tankana í greindu hverfi: Litla Fellið, Þyrill, Skeljungur og um tíma hefði einnig verið notað til flutninga þessara olíuflutningaskip ameríska flotans „YOG", en það skip væri nú ekki lengur notað til greindra flutninga. Olíum og benzíninu til handa varnarliðinu væri dælt á skip þessi ýmist í Hvalfirði eða Hafnarfirði, en þau önnuðust jafnframt dreifingu á olíum og benzíni til radarstöðvanna úti á landi fyrir varnarliðið, jafnframt því sem þau flytja fyrir ESSO birgðir á hina ýmsu staði úti á landi, þar sem ESSO hefur olíu- og benzíntanka.

7. Fyrir um það bil 2—3 vikum síðan var okkur tjáð eftir öruggum heimildum, að dælt hefði verið frá olíuskipi í Keflavík um 30 þús. gallonum af rússnesku bílabenzíni á tank í „Nichol"-hverfi. Er okkur kunnugt um, að fyrir tank þessum hafi verið nokkuð magn af amerísku benzíni. Hafi síðan benzíni þessu verið dreift á benzínáfyllingarstaði varnarliðsins á Keflavíkurflugvelli og benzín þetta selt sem amerískt benzín fyrir dollara og á því verði, sem um væri að ræða samningsbundna tegund af benzíni með tilliti til tilskilins „octeina"-fjölda og um getur í samningi

þeim, sem er í millum varnarliðsins og ESSÓ um olíudreifinguna hér á Keflavíkurflugvelli.

8. Í gær, þann 25. nóvember 1958, keypti annar okkar hjá benzínafgreiðslustöð ESSÓ við gamla sjóhersflugvélaskýlið hér á flugvellinum 1 kassa af ATLAS frosttlegi, og voru þetta 6 gallon. Gallonið var selt á kr. 144.00, en það er rétt útsöluverð samkvæmt ákvæðum íslenzkrar verðgæzlulöggjafar, eftir því sem bezt er vitað. Frostlög þennan flutti ESSO inn til landsins með m/s Tröllafossi í febrúarmánuði s.l., og var frostlögur þessi allur afhentur af vöruafgreiðslu Eimskipafélags Íslands h.f. þann 17.2 og 18.2. 1958. „Consignee" eða viðtakandi vöru þessarar samkvæmt „Keflavík Airport Manifest nr. 5" var Iceland Air Defense Force og sendandi Esso Export Oil Co. í U.S.A. Það skal tekið fram, að á ofangreindu farmskírteini var nafn Olíufélagsins h.f., en ekki ESSÓ hér á Íslandi, og ennfremur skal þess getið, að nafn Olíufélagsins h.f. er á kassa þeim, sem keyptur var, og sömuleiðis skammstafanir viðtakandi á Íslandi I.A.D.F. Til sönnunar þessu látum við hér fylgja með ljósmyndað afrit af reikningi þeim, er við fengum vegna kaupa á ofangreindum frostlegi, samt. að upph. kr. 864.00. Til frekari skýringar á því, að rannsókn okkar varðandi uppruna frostlögs þessa hafi við rök að styðjast, skal þess getið, að fyrir fulltingi hr. tollgæzlustjóra Unnsteins Beck í Reykjavík léði hann okkur aðgang að farmskírteini þessu og munum við fá það í hendur síðan í þágu áframhaldandi rannsóknar þessa máls, svo og munum við fá í hendur öll farmskírteini vegna innflutnings ESSÓ og Olíufélagsins h.f. á vegum varnarliðsins fyrir árin 1957 og 1958. Þá skal þess að lokum getið, að greint farmskírteini var stimplað af P.O.L. foringja varnarliðsins, sem að framan er nefndur, og þess getið, að varnarsamningur sá, er framskírteinið greindi, væri innfluttur vegna þarfa og til notkunar fyrir varnarliðið. Undir yfirlýsingu þessa ritaði og sami foringi með eiginhandarundirskrift sinni.

9. Þá er okkur ennfremur kunnugt um, að s.l. sumar hafi verið flutt frá „Nichol"-hverfi til Reykjavíkur mikið magn af „white spiritus", en varningur þessi var upphaflega fluttur inn til landsins til notkunar fyrir Hedrick Grove, þá er það félag var staðsett hér á landi við bygginga- og verktakastarfsemi fyrir Corps of Engineers US Army.

10. Okkur hefur ennfremur verið tjáð af áreiðanlegum heimildum, að vikulega undanfarin ár hafi verið flutt benzín frá

„Nichol"-hverfi, nr. 88, flugvélabenzín til Reykjavíkur til notkunar við flugskólann Þyt og vegna starfrækslu sjúkraflugvélar Björns Pálssonar. P.O.L. foringi varnarliðsins tjáði okkur í ofangreindu samtali okkar við hann, að eftir því sem hann bezt vissi, fyrirfyndist ekki annars staðar en hér á flugvellinum síðastnefnd tegund flugvélabenzíns.

11. Ofangreindar upplýsingar eru byggðar á mjög nákvæmum athugunum, gerðum af okkur að undanförnu, og er ofangreint hið helzta, sem okkur þótti rétt að tilkynna yður, herra lögreglustjóri, um að svo stöddu máli. Ýmsar frekari upplýsingar höfum við hins vegar aflað okkur og erum ekki enn hins vegar búnir að vinna úr, þannig að hægt sé að setja það á þessu stigi í skýrsluform. Haldið er áfram að afla gagna og frekari sannana á breiðum grundvelli varðandi alla starfsemi og viðskipti Esso hér á flugvellinum við varnarliðið, allt frá fyrstu tíð til þessa dags."

Með bréfi utanríkisráðuneytisins, dags. 27. nóvember 1958, en utanríkisráðherra hafði, eins og kunnugt er, dómsmálastörf á hendi á varnarsvæðunum um þetta leyti, var Gunnar Helgason, þáverandi fulltrúi lögreglustjórans á Keflavíkurflugvelli, skipaður .... „til þess sem umboðsdómari að halda áfram og ljúka réttarrannsókn á starfsemi Hins íslenzka steinolíuhlutafélags á Keflavíkurflugvelli vegna ætlaðra brota gegn lögum nr. 68 frá 1956 um tollheimtu og tolleftirlit og lögum nr. 88 frá 1953 um skipan innflutnings- og gjaldeyrismála, fjárfestingarmála o. fl., svo og til þess að kveða upp dóm í málinu.

Umboðsdómaranum er heimilt að halda dómþing hvar sem vera skal á landinu."

Dómsrannsókn, reist á grundvelli skýrslu lögreglumannanna Kristjáns Pétursonar og Guðjóns Valdimarssonar, hófst 16. desember 1958. Var henni haldið sleitulaust áfram. M. a. er þingað 7. janúar 1959 vegna skýrslu, sem fyrrnefndur Guðjón Valdimarsson hafði gert um för sína á varnarsvæðið í Hvalfirði til athugunar á olíuvörubirgðunum, sem þar voru geymdar fyrir varnarliðið. Rannsóknin beindist m. a. að miklu leyti í fyrstu að hvers kyns innflutningi í nafn varnarliðsins, hvort varnarliðið væri eigandi vörunnar eða varan væri flutt inn vegna þarfa varnarliðsins. Þar sem þessi rannsókn leiddi í ljós, að á innflutningspappírum yfir vörur, sem komu í nafni varnarliðsins, kom ýmist fyrir nafn Hins íslenzka steinolíuhlutafélags eða Olíufélagsins h.f., þótti réttara að víkka enn út umboð Gunnars

Helgasonar. Var það gert með umboðsskrá, dags. 20. apríl 1959. Var honum falið að rannsaka einnig starfsemi Olíufélagsins h.f. á Keflavíkurflugvelli vegna ætlaðra brota félagsins á innflutnings- og gjaldeyrislöggjöfinni svo og öðrum lögum, sem rannsóknin kynni að gefa tilefni til.

Með umboðsskrám dóms- og utanríkismálaráðuneytisins, dags. 8. ágúst 1959, var umboð Gunnars Helgasonar enn fært út og jafnframt skipaður annar rannsóknardómari í málinu að auki, Guðmundur Ingvi Sigurðsson, er þá var fulltrúi sakadómarans í Reykjavík. Var rannsóknardómurum þessum falið að rannsaka starfsemi félaganna, ekki aðeins að því er varðaði varnarliðsviðskiptin, heldur einnig starfsemi félaganna að öðru leyti, eftir því sem ástæða þykir til, og kveða síðan upp dóm í málinu, ef til málshöfðunar kæmi.

Gunnar Helgason hafði notið aðstoðar löggilts endurskoðanda við rannsókn málsins, en sá óskaði þess í ágúst 1959, að hann yrði leystur frá störfum sakir annríkis við önnur störf. Í hans stað var dómkvaddur Ragnar Ólafsson, löggiltur endurskoðandi og hæstaréttarlögmaður. Var það 26. ágúst 1959. Var endurskoðandanum falið fyrst og fremst að fara yfir bókhaldsgögn Olíufélagsins h.f. og og Hins íslenzka steinolíuhlutafélags h.f. til könnunar á hugsanlegum lögbrotum af hálfu félaganna. Var endurskoðandinn að öðru leyti dómurunum til aðstoðar um sérfræðileg atriði á sviði bókfærslu. Endurskoðandinn skilaði einni aðalskýrslu, auk fimm smærri skýrslna um athuganir á einstökum atriðum. Aðalskýrslan er dagsett 18. nóvember 1960. Er mjög stuðzt við skýrslu endurskoðandans við samning dóms þessa. Aðiljar máls þessa fengu að sjálfsögðu skýrslu endurskoðandans til athugunar. Ekki komu fram neinar athugasemdir um hana af hálfu ákærðu að öðru leyti en því, að í sambandi við gjaldeyrisvanskila-þáttinn breyttust tölur nokkuð, sem gerð verður grein fyrir síðar.

Í desember 1960 var rannsókn málsins send ákæruvaldinu til umsagnar, þ. e. dómsmála- og utanríkisráðuneytunum. Eftir að embætti saksóknara var stofnað, fékk saksóknari málið til meðferðar, þ. e. í júlí 1961. Að beiðni saksóknara fór fram framhaldsrannsókn í málinu í desember 1961. Ákæran í máli þessu er gefin út 9. marz 1962, svo sem fyrr getur.

Ákærði Haukur Hvannberg dvaldi á sjúkrahúsum frá september 1959 og fram í ársbyrjun 1961.

Málavextir eru þeir, er nú skal greina:

II.

Árið 1946 var stofnað hér í borg hlutafélag, sem nefnt var Olíufélagið h.f. Svo sem nafnið ber með sér, rekur félag þetta verzlun með olíuvörur. Skömmu síðar eignaðist Olíufélagið h.f. mikinn meirihluta hlutafjáruppphæðar fyrirtækisins Hins íslenzka steinolíuhlutafélags, sem hafði þá starfað hér allmörg undanfarin ár og rekið ýmis konar viðskipti með olíuvörur. Eftir þetta voru félög þessi rekin í nánum tengslum hvort við annað.

Fyrstu stjórn Olíufélagsins h.f. skipuðu ákærðu Vilhjálmur Þór sem formaður, Ástþór Matthíasson, Jakob Frímannsson, Karvel Ögmundsson og Skúli Thorarensen. Þann 4. febrúar 1955 er skráð í firmaskrá, að ákærður Vilhjálmur Þór hafi gengið úr stjórninni. Í hans stað kom Egill Thorarensen, kaupfélagsstjóri á Selfossi, sem nú er látinn. Skúli Thorarensen var stjórnarformaður. Þann 2. júní 1955 gekk fyrrnefndur Egill Thorarensen úr stjórninni, en í hans stað kom ákærði Helgi Þorsteinsson, sem jafnframt tók við starfi stjórnarformanns. Ákærði Ástþór Matthíasson gekk úr stjórninni 30. júní 1959. Í hans stað kom Ólafur Tryggvi Einarsson, sem ákærður er í ákæruskjali sem stjórnarmaður.

Eftir að Olíufélagið h.f. eignaðist meiri hluta hlutafjár Hins íslenzka steinolíuhlutafélags, svo sem fyrr greinir, var kjörin þar ný stjórn 9. júní 1948. Stjórn þessa skipuðu ákærðu Vilhjálmur Þór, Skúli Thorarensen, Ólafur Tryggvi Einarsson, svo og Valdimar Hansen fulltrúi, Hrefnugötu 3, og Lárus Fjeldsted hrl., Mávahlíð 4, báðir í Reykjavík. Ný stjórn var kjörin 25/6 1951: Ákærðu Vilhjálmur Þór, Ástþór Matthíasson, Jakob Frímannsson, Karvel Ögmundsson og Skúli Thorarensen. Þann 1. janúar 1955 gekk ákærði Vilhjálmur Þór úr stjórninni. Í hans stað kom fyrrnefndur Egill Thorarensen. Formaður varð Skúli Thorarensen. Síðan í júní 1955 hefur stjórn Hins íslenzka steinolíuhlutafélags verið skipuð sömum mönnum og skipað hafa stjórn Olíufélagsins h.f., frá sama tíma, sbr. það, sem áður segir um það atriði. Ákærði Ástþór gekk úr stjórninni 30. júní 1959. Í hans stað kom ákærði Ólafur Tryggvi Einarsson. Ákærði Haukur Hvannberg fékk prókúruumboð fyrir Olíufélagið h.f. 26/9 1947. Prókúran var afturkölluð 15/3 1949. Ákærða Hauki var veitt prókúran aftur 29/5 1952, og hefur hún ekki verið formlega afturkölluð síðan.

Ákærði Haukur varð framkvæmdarstjóri með prókúruumboði

fyrir Hið íslenzka steinolíuhlutafélag 9. júní 1948, og hefur prókúran ekki verið afturkölluð formlega síðan. Rétt er að geta þess, að ákærði Haukur lét af störfum hjá Olíufélaginu h.f. og Hinu íslenzka steinolíuhlutafélagi í apríl 1959, er annar maður var ráðinn sem aðalframkvæmdastjóri beggja félaganna. Ákærði Jóhann Gunnar Stefánsson hefur haft prókúru samfellt fyrir Olíufélagið h.f. og Hið íslenzka steinolíuhlutafélag síðan 29/5 1952. Ákærði Jóhann Gunnar er og hefur verið framkvæmdastjóri Olíufélagsins h.f. allan þann tíma, sem ákæran nær til. Ákærði Haukur Hvannberg réðist til Olíufélagsins h.f. árið 1947, en það ár varð hann lögfræðingur. Ákærði Jóhann Gunnar hafði verið starfsmaður Hins íslenzka steinolíuhlutafélags um árabil, er hann réðist 1. janúar 1947 sem skrifstofustjóri til Olíufélagsins h.f. Hann varð framkvæmdastjóri Olíufélagsins h.f. árið 1952.

Um aðra ákærðu er þetta að segja: Þeir eru allir þekktir menn í heimi viðskipta og fjármála hér á landi og margir þeirra haft mikil umsvif og veitt stórum viðskiptafyrirtækjum forstöðu um lengri tíma. Ákærðu eiga því allir að vera æfðir fjármálamenn.

III.

Árið 1946 fékk Olíufélagið h.f. umboð fyrir olíuvöruframleiðslu bandaríska fyrirtækisins Esso Standard Oil. Var samningurinn gerður til 10 ára og að þeim tíma liðnum framlengdur. Útflutningsfyrirtæki Esso Standard Oil, Esso Export Corporation, New York, hefur séð um viðskiptin við Olíufélagið h.f. Hið íslenzka steinolíuhlutafélag hefur síðan á árinu 1949 annazt sölu á olíuvörum til þeirra erlendu aðilja, sem haft hafa aðsetur á Keflavíkurflugvelli, fyrst fyrirtækjanna Lockheed Aircraft Overseas Corporation og Metcalfe Hamilton Kansas City Bridge Companies, og síðar til varnarliðsins og erlendra verktaka á vegum þess, en varnarliðið kom til landsins 1951. Samkvæmt 9. tl. 8. gr. viðbætisins um réttarstöðu liðs Bandaríkjanna og eignir þeirra við varnarsamninginn frá 15. maí 1951, sbr. lög nr. 110/1951, á varnarliðið að fá tollfrjálst eldsneyti, olíu og smurningsolíu til afnota fyrir opinber ökutæki, flugvélar og skip liðs Bandaríkjanna og verktaka þeirra, sem eigi eru íslenzkir þegnar.

Bandaríkjastjórn (Innkaupastofnun Bandaríkjahers fyrir olíuvörur) hafði þann hátt á að leita tilboða um sölu á olívörum til liðssveita Bandaríkjanna víðsvegar um heiminn. Esso Export Corporation hefur náð samningum, að því er til liðssveitanna

á Íslandi tekur, allan þann tíma, sem varnarliðið hefur verið hér, nema eitt árið, er Shell sá um söluna á smurningsolíu. Esso Export Corporation framseldi Hinu íslenzka steinolíuhlutafélagi samninginn. Að sjálfsögðu voru varnarliðinu aðeins seldar Esso olíuvörur. Hið íslenzka steinolíuhlutafélag hefur einnig annazt sölu eldsneytis og annarra olíuvara til flugvéla, sem um Keflavíkurflugvöll fara.

IV.

Eins og fyrr greinir, hefur verið náið samband milli Olíufélagsins h.f. og Hins íslenzka steinolíuhlutafélags um allan rekstur. Áður hefur verið greint frá því, að Olíufélagið h.f. eigi Hið íslenzka steinolíuhlutafélag. Félögin verzla með samskonar vörur. Sömu menn skipa stjórnir beggja félaganna. Framkvæmdastjórarnir, ákærðu Haukur Hvannberg og Jóhann Gunnar, hafa hvor um sig prókúru fyrir bæði félögin. Eftir að ákærði Haukur hvarf frá félögunum, var skipaður aðalframkvæmdastjóri fyrir bæði félögin. Starfsfólk er að miklu leyti hið sama. Þannig er t. d. yfirbókarinn sá sami fyrir bæði félögin. Forstöðumaður söludeildar Olíufélagsins h.f. hélt bókhaldið yfir dollaraviðskipti Hins íslenzka steinolíuhlutafélags og jafnframt gerði hann gjaldeyrisskil til gjaldeyriseftirlitsins fyrir bæði félögin. Voru skil þessi sameiginleg fyrir bæði félögin, án þess að sundurgreint væri sérstaklega, hvað væru tekjur Hins íslenzka steinolíuhlutafélags og hvað tekjur Olíufélagsins h.f. Var í gjaldeyrisskilum þessum ár hvert öllum dollaratekjum félaganna steypt saman undir einn lið, er bar heitið: Sala á Keflavíkurflugvelli 1/1—31/12 19....

Starfsmenn félaganna virðast á stundum a.m.k. hafa ritað undir bréf, umsóknir og þess háttar, sitt á hvað í nafni Olíufélagsins h.f. eða Hins íslenzka steinolíuhlutafélags, sbr. t. d. það, sem síðar greinir frá í innflutningskafla máls þessa, VII. kafla, lið nr. 14 og 21 til 24.

Í reyndinni virðist samstarf þessara tveggja félaga hafa verið slíkt, að hér hafi verið um að ræða eitt og hið sama fyrirtæki, sem rekið væri í tveim deildum, en að formi til tvö félög. Í stórum dráttum voru dregnar upp eftirfarandi línur um skiptingu starfsins milli félaganna:

1. Olíufélagið h.f. annast innflutning á öllum olíuvörum, sem félögin selja hér á landi, bæði innlendum aðiljum og erlendum.
2. Olíufélagið h.f. annast bókhald Hins íslenzka steinolíuhluta-

félags og fjárgreiðslur fyrir það, eftir fyrirmælum framkvæmdastjóra þess og lætur því í té starfslið, eftir því sem við verður komið.

3. Hið íslenzka steinolíuhlutafélag annast að öllu leyti um viðskiptin á Keflavíkurflugvelli.

4. Hið íslenzka steinolíuhlutafélag annast sölu á olíuvörum til erlendra skipa, íslenzkra togara og stærri erlendra skipa, hvort sem viðskiptin fara fram hér á landi eða erlendis.

5. Hið íslenzka steinolíuhlutafélag annast eldsneytissölu í Reykjavík og Hafnarfirði, rekstur benzín- og smurningsstöðva í Reykjavík.

6. Hið íslenzka steinolíuhlutafélag sér sjálft um innheimtu á reikningum vegna sölu á olíuvörum á Keflavíkurflugvelli.

V.

Til glöggvunar á því, sem rakið verður síðar í sambandi við hina einstöku þætti ákærunnar, þykir rétt að gera hér nokkra grein fyrir viðskiptareikningum Hins íslenzka steinolíuhlutafélags og Olíufélagsins h.f. í Ameríku og Englandi svo og viðskiptareikningum á nafni ákærða Hauks Hvannbergs, sem rannsóknin leiddi í ljós, að hann hefði átt í Ameríku.

Viðskiptareikningur nr. 4137.

Hið íslenzka steinolíuhlutafélag hefur viðskiptareikning hjá Esso Export Corporation, sem merktur er 4137. Á tekjuhlið reikningsins var fyrst og fremst fært það, sem innheimt var hjá varnarliðinu fyrir seldar olíuvörur á Keflavíkurflugvelli, en Esso Export Corporation sá um þessa innheimtu. Þá kom á reikning þenna tekjumegin það, sem kom inn fyrir seldar olíuvörur til erlendra flugvéla, auk ýmissa annarra tekna, sem óþarft er að rekja nánar.

Fylgiskjöl yfir reikninginn voru fyrir hendi yfir tímabilið 1952—1958. Athugaði endurskoðandinn þau og bar saman við afrit reikningsins.

Árið 1952 var fært til tekna á reikningi þessum samtals $ 2.501.556.13, árið 1953 $ 3.664.534.78, árið 1954 $ 5.589.625.56, árið 1955 $ 4.215.421.67, árið 1956 $ 2.488.842.45, árið 1957 $ 1.886.146.15 og árið 1958 $ 1.788.818.01.

Gjaldamegin var fært það, sem látið var renna inn á aðra reikninga á nafni Olíufélagsins h.f. og Hins íslenzka steinolíuhlutafélags hjá Esso Export Corporation. Einnig rann fé inn á

reikning Hins íslenzka steinolíuhlutafélags hjá skrifstofu Sambands íslenzkra samvinnufélaga í New York. Þá var nokkru fé varið til vörukaupa og til greiðslu umboðslauna og annars kostnaðar til Esso Export Corporation.

Að dómi starfsmanna Hins íslenzka steinolíuhlutafélags var reikningur þessi, nr. 4137, innheimtureikningur eða „samansöfnunar-reikningur". Gjaldeyriseftirlitið vissi um reikning þenna, en hafði ekki séð yfirlit yfir hann, enda virðist það ekki hafa gert tilraun til að fá að sjá yfirlit um inn- og útborganir á hann. Var því sagt, er það spurðist fyrir um reikninginn, að hann hann væri aðeins innheimtureikningur og um hver mánaðamót væri reikningurinn tæmdur og innstæðan færð yfir á reikninga Olíufélagsins h.f. Það var mjög þýðingarmikið atriði að koma í veg fyrir, að gjaldeyriseftirlitið fengi að sjá yfirlit yfir reikning nr. 4137, þar sem þá hefði það fengið upplýsingar um reikning nr. 4138, sbr. nánar hér á eftir, og þar með að engu gert það kerfi, sem upp var komið í sambandi við reikning 4138.

Reikningi 4137 var lokað í maí 1959.

Viðskiptareikningur nr. 4138.

Í júní 1953 var opnaður reikningur hjá Esso Export Corporation á nafni Hins íslenzka steinolíuhlutafélags, sem merktur var 4138. Í fyrstu þrettu þeir starfsmenn Hins íslenzka steinolíuhlutafélags, sem yfirheyrðir voru um reikninginn, fyrir að vita nokkuð um reikninginn.

Rannsóknin upplýsti þetta um reikninginn:

Að beiðni ákærða Hauks Hvannbergs og að undangengnum viðræðum við Esso Export Corporation var reikningur þessi (Special Account) opnaður í því skyni að verja því, sem lagt skyldi inn á hann, einvörðungu til kaupa á tækjum vegna viðskipta Hins íslenzka steinolíuhlutafélags á Keflavíkurflugvelli. Forráðamenn Esso Export Corporation hafa staðhæft, að ákærði Haukur Hvannberg hafi einn af hálfu Hins íslenzka steinolíuhlutafélags tekið þátt í viðræðum um stofnun reikningsins. Ákærði Haukur minntist þess ekki, að hann hefði borið undir stjórnarmenn Hins íslenzka steinolíuhlutafélags hugmyndina um opnun reikningsins eða að öðru leyti rætt reikning þenna við þá hvorki fyrr né síðar. Stjórnarmenn skýrðu allir frá því, að þeir hefðu ekki haft hugmynd um opnun reiknings þessa eða tilvist, sbr. þó nánar síðar. Gögn málsins benda til þess, að Esso Export Corporation hafi sent ákærða Vilhjálmi Þór afrit af

bréfi til ákærða Hauks Hvannbergs, þar sem ákærða Hauki er tilkynnt, að Esso Export Corporation hafi orðið við beiðni ákærða Hauks um opnun reikningsins. Ákærði Vilhjálmur þrætti fyrir að hafa fengið bréf þetta í hendur.

Inn á reikning þennan var fært mánaðarlega frá júní 1953 til maí 1957 og aftur frá júlí 1958 til desember 1958 $ 4.000.00 eða alls $ 216.000.00. Auk þessara mánaðargreiðslna var fært tekjumegin á reikninginn $ 2.867.76 í nóvember 1955. Tekjumegin var því alls fært $ 218.867.76. Kom öll þessi fjárhæð af reikningi 4137. Til baka var fært inn á reikning 4137 á tímabilinu 1956—1959 $ 42.678.56. Netto var því fært af reikningi 4137 samtals $ 176.189.20. Auk þess var fært til tekna á tímabilinu 1954—1958 samtals $ 480.68. Voru þetta afslættir og leiðréttingar á vörureikningum, sem skuldfærðar voru á reikning 4138. Loks var í janúar 1959 fært frá fyrirtækinu General American & Dominion Export Corporation $ 6.698.81, sbr. nánar síðar. Alls var því til ráðstöfunar úr reikningi 4138 $ 183.368.69, sem var ráðstafað þannig:

Til vörukaupa	$ 138.583.17
Hótelreikningur og risna vegna ákærða Hauks Hvannbergs	$ 11.077.86
Hótelreikningur og ferðakostnaður vegna annarra	$ 2.733.34
Úttekt ákærða Hauks Hvannbergs	$ 15.335.72
Greiðslur til annarra	$ 15.638.60

Sá háttur var á hafður um innheimtuna fyrir dollaraviðskiptin, eftir að reikningur 4138 kom til sögunnar, að útbúnir voru tveir reikningar yfir hverja mánaðarlega innheimtu. Annar reikningurinn var $ 4000.00 lægri en hinn. Gekk sá til bókhalds félagsins. Hinn fór til Esso Corporation, sem innheimti hann og lagði inn á reikning 4137, en af þeim reikningi gengu þessir mánaðarlegu $ 4000.00 inn á reikning 4138, eins og fyrr segir. Reikningur 4138 var leyndur reikningur. Hans var að sjálfsögðu ekki getið í bókhaldi Hins íslenzka steinolíuhlutafélags, og gjaldeyriseftirlitið hafði ekki hugmynd um hann, enda var því ekki send skilagrein yfir hann eða einstakar færslur á honum.

Viðskiptareikningi 4138 var lokað í febrúar 1959.

Olíufélagið h.f. átti nokkra viðskiptareikninga hjá Esso Export Corporation.

Viðskiptareikningur 6075.

Í apríl 1956 var opnaður reikningur, sem merktur var 6075 og kallaður „Lube account". Til skuldar á reikning þenna voru færðir reikningur yfir smurningsolíur keyptar hjá fyrirtækinu Penola í New York. Ástæðulaust er að rekja þetta nánar, enda allt með felldu um reikning þenna, bæði bókhaldslega og gjaldeyrisskilalega séð.

Viðskiptareikningur nr. 6076.

Olíufélagið h.f. hefur viðskiptareikning hjá Esso Export Corporation, sem merktur er 6076. Þessi reikningur virðist hafa verið opnaður, er viðskipti þessara tveggja félaga hófust. Til athugunar við rannsókn málsins voru afrit reikningsins frá ársbyrjun 1953 til ársloka 1958, ásamt fylgiskjölum. Til tekna á reikningi þessum voru færðar þær fjárhæðir, sem komu af reikningi 4137, sbr. það, sem áður segir um þetta atriði, auk ýmissa innborgana annarra. Árið 1953 og 1954 voru allar olíuvörur, sem Olíufélagið h.f. keypti hjá Esso Export Corporation, greiddar af þessum reikningi. Breyting varð á þessu 1955, sbr. síðar, og 1956, sbr. hér að framan um reikning 6075, sem það ár var opnaður. Auk þess voru ýmsar fleiri vörur greiddar af reikningnum og nokkuð af peningum var flutt heim.

Til að veita nokkra hugmynd um umfang þeirra viðskipta, sem getið er á reikning þessum, skal greint frá eftirfarandi úr skýrslu endurskoðandans:

Þessar fjárhæðir voru færðar til tekna ár hvert:

	Frá reikningi 4137	Aðrar innborganir	Samtals
1953	$ 3.561.959.75	$ 1.224.774.31	$ 4.786.734.06
1954	$ 5.433.612.97	$ 31.079.88	$ 5.464.692.85
1955	$ 4.056.755.26	$ 3.738.30	$ 4.060.493.56
1956	$ 2.361.839.25	$ 5.530.38	$ 2.367.369.63
1957	$ 1.695.087.39	$ 196.462.50	$ 1.891.549.89
1958	$ 1.367.235.69	$ 88.595.14	$ 1.455.830.83
	Frá reikningi 6075		
1958	$ 56.393.79		
	$ 18.532.884.10	$ 1.550.180.51	$ 20.083.064.61

Frá reikningi 6076 var fært reikning 6075 árin 1956—1958 samtals $ 59.098.60.

Í ársbyrjun 1953 skuldaði Olíufélagið h.f. Esso Export Corporation á þessum reikningi $ 1.078.932.55. Um áramótin 1958/1959 átti Olíufélagið h.f. inni á reikningum $ 1.973.68. Á þessum 6 árum hafa því verið skuldfærðir á reikningnum samtals $ 18.-943.059.78. Aðrar innborganir á reikningi þessum voru aðallega ávísanir héðan að heiman.

Fyrir mitt ár 1955 voru allar olíuvörur, sem Olíufélagið h.f. keypti hjá Esso Export Corporation, greiddar af reikningi þessum. Um mitt ár 1955 varð breyting á, sbr. síðar um viðskiptareikning 6079, og hér að framan hefur verið gerð grein fyrir breytingu þeirri, sem leiddi af opnun reiknings 6075 árið 1956. Auk þess voru ýmsar fleiri vörur greiddar af reikningi 6076 og nokkuð af peningum var flutt heim.

Viðskiptareikningur 6076 var reglulega lagður fyrir gjaldeyriseftirlitið og samþykktur af því.

Viðskiptareikningur 6078.

Í september 1950 var opnaður viðskiptareikningur á nafni Olíufélagsins h.f. hjá Esso Export Corporation, merktur 6078. Á reikning þenna voru færðar til tekna leigutekjur Olíufélagsins h.f. af olíugeymum í Hvalfirði. Með leigusamningi, dags. 1. júlí 1950, tók bandaríski flotinn 8 olíugeyma, hvern að stærð 35.000 tunnur, á leigu. Leigusamningurinn var framlengdur árlega. Skyldi leigan greiðast fyrirfram fyrir 8 ár eða til 30. júní 1958. Leigan fyrir tímabilið var $ 215.000.10, auk þess $ 1.00 á ári í framlengingargjald. Leigan fyrir þetta tímabil nam því samtals $ 215.007.10. Var fyrirframgreiðslan greidd inn á reikning 6078 á árunum 1950 og 1951. 1. júlí 1958 var leigan hækkuð í $ 12.-240.00 á mánuði og greidd mánaðarlega. Til ársloka 1958 skyldi leigan því vera $ 73.440.00.

Samkvæmt samningi, dagsettum 28. febrúar 1951, voru 14 olíugeymar, hver að stærð 10.000 tunnur, leigðir bandaríska flotanum frá 1. marz 1951 til 28. febrúar 1957. Leigan fyrir þetta tímabil var $ 210.000.00. Helmingur var greiddur fyrirfram, en afgangurinn með $ 1.544.10 á mánuði í 68 mánuði, 1. júlí 1951 til 28. febrúar 1957. 1. marz 1955 var bætt við tveimur geymum og greitt fyrir þá mánaðarlega til 28. febrúar 1957 $ 389.00 eða samtals $ 9.336.00. Frá 1. marz 1957 til 30. júní 1957 var mánaðarleiga fyrir þessa 16 olíugeyma $ 4.000.00 á mánuði eða alls $ 16.000.00. 1. júlí 1957 hækkaði leigan í $ 7.225.00 á mánuði og auk þess skyldi greiða $ 1.00 á ári í framlengingargjald

og skyldi því leigugreiðslan vera til ársloka 1958 samtals $ 131.-051.00. Samtals skyldi leigugreiðslan fyrir þessa olíugeyma vera til ársloka 1958 alls $ 365.387.00.

Ákærði Vilhjálmur Þór gerði samninga þessa fyrir hönd Olíufélagsins h.f.

Enn var gerður samningur 29. júní 1955 og þá leigðir 8 olíugeymar til 5 ára. Leigan, $ 224.000.00, skyldi öll greiðast inn fyrir árslok 1956.

Í árslok 1958 hafði verið greitt í tekjur af öllum geymunum inn á reikninginn samtals $ 761.041.90. Auk þess var fært til tekna innborganir tímabilið 1953—1957 samtals $ 26.426.89, þannig, að til ráðstöfunar á reikningnum voru samtals $ 787.468.79. Gjaldeyri þessum var ráðstafað þannig:

Til vörukaupa fóru	$ 269.632.15
Gjaldeyrir seldur Landsbanka Íslands ...	$ 421.132.31
Greitt í reikninga Olíufélagsins h. f. og Hins íslenzka steinolíuhlutafélags hjá skrifstofu Sambands íslenzkra samvinnufélaga í New York	$ 37.461.54
	$ 787.468.79

Ekki hafði gjaldeyriseftirlitið hugmynd um tilvist reiknings þessa fyrr en árið 1955, er það fékk vitneskju um, að Olíufélagið h.f. ætti olíugeyma í Hvalfirði, sem það leigði varnarliðinu og hefði af því gjaldeyristekjur. Forráðamenn Olíufélagsins h.f. höfðu ekki fundið hvöt hjá sér til að gera gjaldeyriseftirlitinu skil á þessum gjaldeyristekjum. Gjaldeyriseftirlitið gerði ráðstafanir til þess að félagið gerði skil. Gerði Olíufélagið h.f. gjaldeyriseftirlitinu grein fyrir leigutekjunum og ráðstöfunum á þeim frá byrjun með bréfi, dags. 28. október 1955. Yfirlit um inn- og útborganir á reikningi þessum fékk gjaldeyriseftirlitið fyrst árið 1957 og þá yfir árið 1956. Eldri yfirlit fékk gjaldeyriseftirlitið ekki fyrr en við rannsókn máls þessa.

Viðskiptareikningur 6079.

Innkaupsverð og flutningskostnaður olíuvara, sem fluttar voru inn samkvæmt samningum við varnarliðið, var skuldfært í fyrstu á reikning 6076, sem áður getur. Í júní 1955 var breytt til þannig, að innkaupsverð og flutningskostnaður var fært til skuldar hjá Esso Export Corporation á reikning Olíufélagsins

h.f., sem merktur var 6079. Til tekna á þennan reikning var fært innkaupsverð, flutningskostnaður svo og vátryggingarkostnaður olíuvara, sem seldar voru varnarliðinu á Keflavíkurflugvelli, jafnóðum og andvirði þeirra innheimtist. Var innheimtan framkvæmd þannig, að söluverð olíuvara, sem seldar voru varnarliðinu, var fært á tvo reikninga. Á annan var færð fjárhæð, sem svaraði til innkaupsverðs, flutningskostnaðar og vátryggingar, en brúttó-álagningin var færð á hinn reikninginn. Reikningarnir voru sendir til Esso Export Corporation, sem sameinaði þá og innheimti hjá aðalstöðvum varnarliðsins í Bandaríkjunum. Fyrri reikningurinn var færður til tekna á reikningi nr. 6079, en seinni, álagningin, var færður til tekna hjá Esso Export Corporation á reikning nr. 4137, sem áður er minnzt á. Ákærði Haukur Hvannberg taldi ástæðuna til stofnunar reiknings þessa vera þá, að fyrri hluta árs 1955 hafi Olíufélaginu h.f. og Hinu íslenzka steinolíuhlutafélagi boðizt 3 ára samningur um sölu á olíuvörum til varnarliðsins, ef félögin gætu afgreitt olíuvörurnar við nægjanlega hagstæðu verði fyrir varnarliðið. Í samningaviðræðum milli Esso Export Corporation og ákærða Hauks annars vegar og innkaupastofnun hersins hins vegar, kom það fram, að einn kostnaðarliðurinn væri veltuútsvar af olíuvörunni, sem Hið íslenzka steinolíuhlutafélag kæmi til að afgreiða samkvæmt væntanlegum samningi. Forráðamenn varnarliðsins héldu því fram,, að samkvæmt ákvæðum varnarsamningsins væri varnarliðið undanþegið greiðslu opinberra gjalda og því ætti veltuútsvarið ekki að hafa áhrif á verð olíuvörunnar til varnarliðsins. Til að missa ekki af samningum var ákveðið að skilja að vöruverð og afgreiðslukostnað, með því að afgreiðsluþóknunin rynni til Hins íslenzka steinolíuhlutafélags, en vöruverðið, þ. e. cif.-verðið, rynni til Esso Export Corporation, eftir því sem afgreiðslur færu fram. Ekki minntist ákærði Haukur þess, að hann hafi látið einstaka stjórnarmenn Olíufélagsins h.f. eða Hins íslenzka steinolíuhlutafélags vita um þetta fyrirkomulag.

Samkvæmt framburði framkvæmdastjóra Olíufélagsins h.f., ákærða Jóhanns Gunnars, var sá háttur hafður á um söluna til varnarliðsins, að Esso Export Corporation lánaði Olíufélaginu h.f. andvirði olíuvörunnar, sem flutt var inn vegna varnarliðsins. Olíufélagið h.f. greiddi Esso Export Corporation með því að senda fyrirtækinu reikninga yfir sölurnar til varnarliðsins. Olíuvaran, sem ætluð var varnarliðinu, var flutt inn á ábyrgð Olíufélagsins h.f. Hvorki reiknings 6079 né færslna, sem færðar

voru á hann, var getið í bókum Olíufélagsins h.f. Ákærði Haukur hélt því fram, að Olíufélagið h.f. ætti ekki birgðirnar. Hann taldi reikninginn 6079 ekkert launungarmál, enda vissu starfsmenn félaganna um hann. Reikningnum var, að undirlagi núverandi aðalframkvæmdastjóra Olíufélagsins h.f. og Hins íslenzka steinolíuhlutafélags, lokað um mitt árið 1959 og frá sama tíma tekið til að bóka birgðirnar, ætlaðar varnarliðinu, sem eign Olíufélagsins h.f. Gjaldeyriseftirlitinu var ekki gerð skilagrein um reikninginn né færslur á hann.

Reikningur Olíufélagsins h.f. hjá skrifstofu Sambands íslenzkra samvinnufélaga í New York.

Olíufélagið h.f. átti viðskiptareikning hjá skrifstofu Sambands íslenzkra samvinnufélaga í New York. Árið 1952 voru færðir til tekna á reikningi þessum $ 67.141.17, sem komu af geymaleigureikningum 6078. Í desember 1954 voru endurgreiddir $ 7.898.38 inn á reikning 6078. Afgangurinn var greiddur Sambandi íslenzkra samvinnufélaga 11. nóvember 1956. Voru dollarar þessi notaðir til greiðslu á geymastáli og samþykktir þannig af gjaldeyriseftirlitinu.

Í ágúst 1954 voru greiddar inn á reikninginn $ 200.000.00 frá Esso Export Corporation og voru skuldfærðir á reikning 6076. Fjárhæð þessari var skilað Landsbanka Íslands í september 1954. 1. október 1954 greiddi Esso Export Corporation $ 145.000.00 inn á reikninginn og skuldfærði þá á reikningi 6078. Þessi fjárhæð var endurgreidd til Esso Export Corporation í þrennu lagi: 3. apríl 1956 $ 40.000.00, 24. ágúst 1956 $ 40.000.00 og 21. desember 1956 $ 65.000.00.

13 nóvember 1956 greiddi Esso Export Corporation $ 18.657.72 inn á reikninginn, sem skuldfært er í október 1956 á reikningi 6078, ásamt greiðslu inn á reikning Hins íslenzka steinolíuhlutafélags hjá skrifstofu Sambands íslenzkra samvinnufélaga í New York, samtals $ 37.461.54, sbr. nánar síðar.

Hinn 10. júní 1955 greiddi skrifstofa Sambands íslenzkra samvinnufélaga í New York $ 15.000.00 til fyrirtækisins General American & Dominion Export Corporation í New York, sbr. síðar, og skuldfærði reikninginn um þessa fjárhæð. Ennfremur greiddi skrifstofan til Sambands íslenzkra samvinnufélaga $ 3.657.72 og skuldfærði á reikningnum. Var framangreind innborgun Esso Export Corporation, að fjárhæð $ 18.657.72, til greiðslu á þessum fjárhæðum.

Í bókum Olíufélagsins h.f. er reikningur á nafni skrifstofu Sambands íslenzkra samvinnufélaga í New York, og eru færðar á hann nokkrar færslur á árin 1953 og 1958. Engar af þeim færslum, sem færðar eru hjá skrifstofu Sambands íslenzkra samvinnufélaga í New York á reikning Olíufélagsins h.f., eru á þeim reikningi.

Reikningur H.Í.S. hjá skrifstofu S.Í.S. í New York.

Hið íslenzkra steinolíuhlutafélag hefur átt reikning hjá skrifstofu Sambands íslenzkra samvinnufélaga í New York. Reikningur þessi var athugaður og náði athugunin yfir tímabilið 1949 til 1958. Ekki tókst að fá fylgiskjöl með öllum færslum, þrátt fyrir ítrekaðar áskoranir. Þannig fengust engin fylgiskjöl með færslum ársins 1953. Innborganir á reikning þenna voru ávísanir, sem Hið íslenzka steinolíuhlutafélag sendi skrifstofu Sambands íslenzkra samvinnufélaga í New York og innborganir frá Esso Export Corporation, sem ekki var hægt að sjá, að skuldfærðar hefðu verið á viðskiptareikning Hins íslenzka steinolíuhlutafélags hjá Esso Export Corporation hvorki nr. 4137 né 4138. Þá runnu inn á reikninginn fjárhæðir af reikningi nr. 4137 og nr. 6078. Loks greiddi ákærði Haukur Hvannberg í einu lagi $ 28.345.00 (2. júní 1953).

Í bókum Hins íslenzka steinolíuhlutafélags er viðskiptareikningur á nafni skrifstofu Sambands íslenzkra samvinnufélaga í New York. Reikningur þessi er opnaður 1949 og byrjar á sömu færslu og viðskiptareikningur Hins íslenzka steinolíuhlutafélags hjá skrifstofu Sambands íslenzkra samvinnufélaga í New York. Á reikninginn eru færðar nokkrar sömu færslur, sem færðar eru á reikningi Hins íslenzka steinolíuhlutafélags hjá skrifstofu Sambands íslenzkra samvinnufélaga í New York. Verður síðar gerð nánari grein fyrir þessu.

Til glöggvunar skal tekið fram, að samkvæmt skýrslu endurskoðandans var alls greitt inn á reikninginn:

a) Ýmsar innborganir	$ 41.680.67
b) Innborgað af Hauki Hvannberg	$ 28.345.00
c) Frá reikningi 4137 hjá Esso	$ 73.588.62
d) Frá reikningi 6078 hjá Esso	$ 18.803.82
Samtals	$ 162.418.11

Ýmsar innborganir voru aðallega ávísanir, sem H.Í.S. hafði sent skrifstofu S.Í.S. í New York.

Gjaldeyriseftirlitið fékk ekki yfirlit yfir reikning þennan.

Reikningur H.Í.S. hjá The British Mexican Petroleum C. Ltd.

Hið íslenzka steinolíuhlutafélag hafði viðskiptareikning hjá fyrirtækinu The British Mexican Petroleum Company Ltd. í London. Á reikninginn voru eignfærðar úttektir erlendra skipa á Íslandi og umboðslaun af úttektum íslenzkra skipa erlendis. Skuldfært var á reikningum yfirfærslur til Landsbanka Íslands svo og ýmsar ráðstafanir af hálfu Hins íslenzka steinolíhlutafélags. Síðla árs 1954 breyttist hlutverk reiknings þessa þannig, að inn á reikninginn voru aðeins færð umboðslaun af úttektum íslenzkra skipa á smurningsolíum erlendis (Bretlandseyjum). Í lok hvers mánaðar var inneignin á reikningunum færð yfir á annan reikning, sem Hið íslenzka steinolíuhlutafélag átti hjá fyrirtækiu Esso Export Ltd. í London. Rannsóknin á reikningnum hjá The British Mexican Petroleum Company, Ltd. náði til tímabilsins 1954—1958, en ekki fékkst yfirlit yfir reikninginn fyrir árið 1954. Þó var fyrir hendi afrit af hluta af yfirlitsreikningi. Samkvæmt því afriti virðast viðskiptin, sem færð hafa verið á reikninginn, samtals hafa numið £ 86.190–15–09. Til tekna á þeim hluta reikningsins, sem fyrir hendi var, voru færð samtals £ 9.168–08–02. Til skuldar á reikninginn voru færð £ 27.943–10–0. Í árslok 1958 var reikningurinn sléttur. Eftir þessu að dæma virðist inneign í ársbyrjn 1954 hafa numið £ 18.775–01–10. Eftir árið 1954 er sára lítið fært til tekna á reikninginn ár hvert. Af reikningi þessum var fært til Landsbanka Íslands árið 1954 £ 10.450–0–0. Hinn 11. marz 1954 var fært til skrifstofu Sambands íslenzkra samvinnufélaga í Leith £ 6.500–0–0, sem var skyndilán. Inn á reikning Hins íslenzka steinolíuhlutafélags hjá Esso Export Ltd., London, voru færð £ 8.058–1–3. Þá greiddi ákærði Haukur Hvannberg £ 2000–0–0 árið 1954 í leigugjald fyrir veiðiaðstöðu í Langá á Mýrum, en ákærði hafði tekið ána á leigu fyrir Hið íslenzka steinolíuhlutafélag. Þá námu ýmsar aðrar greiðslur tæpum £ 1000–0–0, t. d. til ákærða Hauks og fleiri starfsmanna Olíufélagsins h.f. og Hins íslenzka steinolíuhlutafélags. Gjaldeyrisskil voru eigi gerð yfir reikning þenna.

Viðskiptareikningi The British Mexican Petroleum Company hjá Hinu íslenzka steinolíuhlutafélagi var lokað í árslok 1954.

Reikningur H.Í.S. hjá Esso Export Ltd., London.

1. september 1954 var opnaður viðskiptareikininguur á nafni Hins íslenzka steinolíuhlutafélags hjá fyrirtækinu Esso Export Limited í London. Til tekna á reikning þenna voru færð umboðslaun af olíusölu til íslenzkra skipa erlendis og olíusölur til erlendra skipa hérlendis. Auk þess voru færðar til tekna greiðslur frá fyrirtækjunum British Mexican Petroleum Company, London, Esso Petroleum Company, Ltd., London, og skrifstofu Sambands íslenzkra samvinnufélaga í Leith. Til tekna á reikninginn voru færð árin 1954 til 1958 alls £ 103.985–6–9. Megni af þessu fé var skilað til Landsbanka Íslands. Af reikningi þessum er talið, að ákærða Hauki Hvannberg hafi verið greidd £ 11.901–14–10. Auk þess runnu smærri fjárhæðir til ýmissa aðilja, aðallega starfsmanna Olíufélagsins h.f. og Hins íslenzka steinolíuhlutafélags. Af þessum reikningi voru greidd £ 12.000–0–0 sem leigugjald fyrir Langá. Í bókum Hins íslenzka steinolíuhlutafélags er viðskiptareikningur á nafni Esso Export Company Ltd., London. Þessi reikningur er ekki í fullu samræmi við yfirlitsreikning Esso Export Company, Ltd. yfir viðskiptareikning Hins íslenzka steinolíuhlutafélags hjá því.

Gjaldeyrisskil um viðskipti Hins íslenzka steinolíuhlutafélags við Esso Export Corporation Ltd. voru ekki gerð, að öðru leyti en því, að gjaldeyriseftirlitinu var látin í té skrá yfir kaup erlendra skipa á olíuvörum fyrir árin 1957 og 1958.

Reikningur H.Í.S. hjá Esso Petroleum Company, Ltd.

Hið íslenzka steinolíuhlutafélag hafði viðskiptareikning hjá fyrirtækinu Esso Petroleum Company, Ltd., London. Til tekna í reikning þenna var fært afgreiðslugjald frá Shell Petroleum Company Ltd. og greiðslur fyrir eldsneyti, selt erlendum flugvélum á Keflavíkurflugvelli svo og nokkrar aðrar innborganir. Til rannsóknar fékkst yfirlitsreikningur yfir tímabilið 1955 til 1958, en fylgiskjöl fyrirfundust ekki. Í ársbyrjun 1955 var inneignin £ 5.239–16–3. Í árslok 1958 hafði komið inn á reikninginn samtals £ 176.879–13–1. Megninu af tekjunum, sem runnu inn á reikninginn, var skilað Landsbanka Íslands. Í bókum Hins íslenzka steinolíuhlutafélags var reikningur á nafni Esso Petroleum Company, Ltd., London.

Gjaldeyriseftirlitinu var gerð skilagrein, sbr. þó síðar í kaflanum um brot varðandi gjaldeyrisskil.

Viðskiptareikningur Hauks Hvannbergs hjá bankanum Morgan Guaranty Trust Company, New York.

Fram kom við rannsókn málsins, að ákærði Haukur ætti bankareikning hjá ofangreindum banka í New York. Reikningur þessi er opnaður 26. júlí 1951. Nam innborgunin þenna dag $ 18.542.28. Ákærði Haukur, sem þrætti í fyrstu fyrir að eiga bankareikning erlendis, þóttist ekki muna, hvaðan honum komu þessir dollarar, sem hann opnaði reikninginn með. Upplýstist það aldrei. Kreditmegin er fært á reikninginn samtals $ 136.189.17. Reikningi þessum er lokað í febrúar 1959 og stóðu þá inni á reikningnum $ 19.363.46, sem lagt var inn á bankareikning í Sviss (Union Bank of Switzerland). Taldi ákærði Haukur sig ekki hafa ráðstöfunarrétt yfir þessum dollurum, sem fóru inn á þenna svissneska bankareikning.

Reikningur Hauks Hvannbergs hjá verðbréfasölufyrirtækinu Butler, Herrick & Marshall, New York.

Ákærði Haukur opnaði reikning hjá ofangreindu verðbréfasölufyrirtæki 17. marz 1954 með því að leggja þar inn $ 12.855.65. Enn lagði hann inn 3. marz 1955 $ 24.385.00 og 21. desember 1956 $ 18.000.00. Síðar segir, hvaðan ákærða Hauki komu þessir dollarar. Ákærða Hauki var endurgreitt 3. marz 1955 $ 4.385.00 og 21. desember 1956 $ 8.000.00. Á tímabilinu frá 23. marz 1954 til 16. maí 1958 voru verðbréf keypt fyrir ákærða Hauk, sem námu alls $ 74.018.93. Á tímabilinu frá 31. október 1954 til 3. febrúar 1959 seldi fyrirtækið verðbréf fyrir reikning ákærða Hauks fyrir upphæð, sem nam $ 91.544.00. Ákærði Haukur lét loka reikningi sínum í marz 1959. Hafði hann þá áður látið senda megnið af innstæðunni til fyrrnefnds banka í Sviss. Nam þessi fjárhæð $ 60.758.85. Var þetta um mánaðamótin janúar/febrúar 1959. Reikningsnúmerið, sem fjárhæðin var lögð inn á, er 96460. Ekki þóttist ákærði Haukur hafa ráðstöfunarrétt yfir fé þessu.

Reynt var að afla upplýsingar um reikning þenna eftir „diplomatiskum“ leiðum, en reyndist ókleift.

Reikningur Hauks Hvannbergs hjá General American & Dominion Export Corporation, New York.

14. nóvember 1958 var opnaður viðskiptareikningur á nafni ákærða Hauks Hvannbergs hjá fyrirtækinu General American & Dominion Export Corporation í New York, en eigandi fyrirtækis þessa er íslenzkur maður. Var dag þenna greitt af Esso Export Corporation inn á reikninginn $ 10.000.00, sem skuld-

færðir voru á reikning Hins íslenzka steinolíuhlutafélags hjá Esso Export Corporation nr. 4138. 2. desember 1958 voru tvær ávísanir frá amerísku flugfélagi, samtals að fjárhæð $ 788.65, lagðar inn á reikninginn. Í janúar 1959 greiddi Esso Export Corporation $ 3.138.77 inn á reikninginn, sem skuldfært var á reikningi 6076 hjá Esso Export Corporation. Í febrúar 1959 voru $ 2000.00 í ferðatékkum eignfært á reikninginn og 14. október 1959 voru greiddir $ 2000.00 inn á reikninginn, en þessir $ 2000.00 var endurgreiðsla láns, sem ákærði Haukur hafði veitt manni nokkrum tæpu ári áður og tekið þá út af reikningi þessum. Eru þessir $ 2000.00 skuldfærðir á reikningnum 14. nóvember 1958. Alls var greitt inn á reikninginn $ 17.927.42.

19. janúar 1959 var tekið út af reikningnum $ 3.096.98 og lagt inn á reikning 4137. 26. janúar 1959 var tekið út $ 6.698.81, og fært til tekna á reikningi 4138 og 6. febrúar 1959 eru teknir út $ 3.138.77 og færðir til tekna á reikningi 4137. Auk þessa eru svo minni háttar ráðstafanir, sem óþarft er að rekja, en eftir að fyrrnefndir $ 2000.00 voru greiddir inn á reikninginn 14. október 1959 nam inneignin á reikningnum $ 2.724.44. Þessa innstæðu afhenti ákærði Haukur Hinu íslenzka steinolíuhlutafélagi 3. janúar 1961.

Ákærði Haukur hélt því fram, að Hið íslenzka steinolíuhlutafélag ætti reikninginn, og það væri fyrir mistök, að reikningurinn væri á sínu nafni. Ekki fékk þessi staðhæfing ákærða stoð hjá fyrirsvarsmanni General American & Dominion Export Corporation. Þessa reiknings var ekki getið í bókum Hins íslenzka steinolíuhlutafélags.

VI.

Fjárdráttur.

1. Upplýst er í málinu samkvæmt framburði Árna Þorsteinssonar, starfsmanns Olíufélagsins h.f., fyrir dómi 10. desember 1959, að ákærði Haukur Hvannberg hafi beðið Árna munnlega á sínum tíma að panta olíukyndingartæki í fyrirhugaða starfsmannabyggingu HÍS á Keflavíkurflugvelli. Árni útbjó pöntunarbréf fyrir tæki þessu og er það dagsett 22. október 1954.

Af gögnum málsins sést, að olíukyndingartæki þetta kostaði $ 835.36, og er pantað frá bandaríska fyrirtækinu Gilbert & Barker Manufacturing Company. Í reikningum Olíufélagsins h.f. 7. júní 1955 er olíukyndingartæki þetta skuldfært HÍS fyrir kr. 21.800.00. Ennfremur sést af gögnum málsins, að samkvæmt

viðskiptareikningi Olíufélagsins h.f. nr. 6076 hjá Esso Export Corporation, New York, hefur í maímánuði 1955 upphæðin $ 835.36 verið skuldfærð á nefndum reikningi eða sem svarar ísl. kr. 13.635.08, miðað við þáverandi gengi íslenzkrar krónu gagnvart dollara.

Þegar olíukyndingartækið kom til landsins, spurði Árni ákærða Hauk, hvort ekki mætti senda tækið suður á Keflavíkurflugvöll. Ákærði Haukur taldi ekki tímabært að senda það suður eftir og bað Árna að koma tækinu fyrir til geymslu í geymsluhúsnæði HÍS við Amtmannsstíg hér í borg. Eftir það segist Árni ekki vita, hver hafi orðið afdrif þessa olíukyndingartækis.

Ákærði Haukur Hvannberg var fyrst fyrir dómi spurður um olíukyndingartæki þetta 7. desember 1959. Kvaðst hann þá ekkert vita um tæki þetta. 17. desember 1959 var ákærði Haukur aftur spurður um olíukyndingartæki þetta fyrir dómi. Svaraði hann þá, að umrætt tæki sé í húsi hans að Ægisstíðu 82 hér í borg, og hafi hann fengið tækið að gjöf sem hlunnindi frá Olíufélaginu h.f. Hann man ekki, hvernig það var til komið, að hann fékk tæki þetta endurgjaldslaust, og engum frekari stoðum hefur hann getað rennt undir þessa staðhæfingu sína. Þvert á móti hefur ákærði Jóhann Gunnar Stefánsson borið fyrir dómi 27. júní 1960, að hann kannist ekki við, að ákærði Haukur hafi fengið olíukyndingartæki þetta að gjöf. Segist ákærði Jóhann Gunnar ekki vita til þess, að gjafir sem þessar hafi verið gefnar starfsmönnum HÍS eða Olíufélagsins h.f., og eftir því sem hann viti bezt, hafi slíkt aldrei tíðkazt.

Með framburðum þeim, sem að framan eru raktir, og með skírskotun til þeirra gagna í málinu, sem að ofan er vísað til, þykir nægilega sannað, að ákærði Haukur Hvannberg hafi dregið sér úr sjóðum Olíufélagsins h.f. andvirði nefnds olíukyndingartækis, að upphæð $ 835.36, og flutningsgjald og aðflutningsgjöld af olíukyndingartækinu, að upphæð kr. 8.164.92.

Með vísan til þess, sem að ofan er rakið, er því brot þetta réttilega heimfært undir 247. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940.

2. Gögn málsins geyma upplýsingar um, að í maímánuði 1955 er reikningur nr. 4138 skuldfærður fyrir upphæðinni $ 917.43 og $ 35.70, og í júnímánuði s. á. fyrir $ 75.67.

Um miðjan júní 1955 kom til landsins frá Bandaríkjunum sending af krossviði, eikarlistum og festingum. Samkvæmt farm-

skírteini er viðtakandi vörunnar varnarliðið (Iceland Air Defense Force) og sendandi Esso Export Corporation.

Fyrir dómi 13. maí 1959 var ákærði Haukur Hvannberg fyrst spurður um vörusendingu þessa. Gefur hann þá skýringu á vöruinnflutningi þessum, að hann geri ráð fyrir, að vörur þessar hafi allar farið í afgreiðslustöð HÍS á Keflavíkurflugvelli, sem hafi verið í smíðum um þessar mundir, en byggingu stöðvarinnar hafi verið lokið snemma árs 1956.

Knútur Hoiriis, starfsmaður HÍS á Keflavíkurflugvelli, er fyrir dómi spurður um vörusendingu þessa fyrst 15. október 1959. Vissi hann ekki til, að krossviður hafi verið notaður í byggingu HÍS á Keflavíkurflugvelli og kannaðist hann ekki við þann krossvið, er hér um ræðir, eða annað það, sem tilgreint er á farmskírteininu varðandi vörusendingu þessa.

Ákærði Haukur Hvannberg er aftur spurður um vörusendingu þessa fyrir dómi 27. júlí 1960. Neitaði hann þá, að hann vissi um, hvernig á þessum krossviði stæði, sem hér um ræðir.

Knútur Hoiriis ítrekaði fyrri framburð sinn fyrir dómi aftur 22. ágúst 1960. Hann fullyrti, að enginn krossviður hefði farið í smurstöð HÍS á Keflavíkurflugvelli og um engan innflutning á krossviði hefði verið að ræða vegna byggingar stöðvarinnar.

Felix Þorsteinsson, er var byggingameistari við byggingu húss ákærða Hauks Hvannbergs að Ægissíðu 82 hér í borg, upplýsti fyrir dómi 22. nóvember 1960, að krossviðarklæðning væri í borðstofu í húsi ákærða Hauks Hvannbergs að Ægissíðu 82, hér í borg. Hafi krossviður þessi komið tilsniðinn til uppsetningar. Ennfremur fullyrti vitnið, að krossviður þessi væri ekki unninn hérlendis.

Ákærði Haukur Hvannberg er enn fyrir dómi 25. nóvember 1960 spurður um innflutning þennan. Hélt hann fast við fyrri framburð sinn og neitaði því, að umrædd vörusending hefði farið í hús sitt að Ægissíðu 82, hér í borg.

Fyrir dómi 29. nóvember 1960 er Ólafur Stefánsson, starfsmaður HÍS, yfirheyrður varðandi þennan vöruinnflutning. Upplýsti þá Ólafur, að hann hefði samkvæmt fyrirmælum ákærða Hauks Hvannbergs ekið krossviði þeim, sem hér um ræðir, beina leið í hús ákærða Hauks að Ægissíðu 82 og varan hefði aldrei verið send suður á Keflavíkurflugvöll.

Ákærða Hauki Hvannberg er fyrir dómi 1. desember 1960 kynntur framburður Ólafs Stefnássonar. Kvaðst ákærði Haukur

hvorki geta játað framburð Ólafs Stefánssonar réttan né mótmælt honum sem röngum.

Með framburðum þeim, sem raktir eru hér að framan og samkvæmt þeim gögnum málsins, sem til er vísað, svo og með framburði ákærða Hauks Hvannbergs sjálfs í málinu, þykir nægjanlega sannað, að ákærði Haukur hafi dregið sér úr sjóði HÍS andvirði krossviðs, eikarlista og festinga samtals að fjárhæð $ 1.028.80.

Með vísan til þess, sem að framan er rakið, er því brot þetta réttilega heimfært undir 247. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940.

3. Af viðskiptareikningi nr. 4138 sést, að í júlímánuði 1955 er upphæðin $ 139.98 skuldfærð á reikningnum.

Í ágústmánuði 1955 kom til landsins vörusending af gólfflísum (Linotile Flooring). Samkvæmt farmskírteini er viðtakandi vörunnar varnarliðið og sendandi Esso Export Corporation.

Fyrir dómi 13. maí 1959 var ákærði Haukur Hvannberg spurður um vöruflutning þennan. Gaf hann sömu skýringu á innflutningi þessum og hann gaf varðandi lið 2 hér að ofan.

Knútur Hoiriis er fyrir dómi spurður um vörusendingu þessa 15. október 1959. Veit hann ekki til, að gólfflísar hafi verið notaðar í byggingu HÍS á Keflavíkurflugvelli.

Fyrir dómi er ákærði Haukur Hvannberg aftur spurður um vöruinnflutning þennan 27.7. 1960. Kannaðist hann þá ekkert við þessar gólfflísar og neitaði því, að þær hefðu farið í hús sitt að Ægissíðu 82, hér í borg.

22. ágúst 1960 ítrekar Knútur Hoiriis fyrri framburð sinn fyrir dómi.

Ákærði Haukur Hvannberg ítrekar fyrir dómi 25. nóvember 1960 fyrri framburð sinn og neitaði því, að umræddar gólfflísar hefðu farið í hús sitt að Ægissíðu 82, hér í borg.

Ólafur Stefánsson, starfsmaður HÍS, var yfirheyrður fyrir dómi 29. nóvember 1960 um vöruinnflutning. Gaf hann sömu skýringu á innflutningi þessum og um getur hér að ofan, sbr. liður 2.

Ákærða Hauki Hvannberg var fyrir dómi 1. desember 1960 kynntur framburður Ólafs Stefánssonar. Kvaðst ákærði Haukur hvorki geta játað framburð Ólafs Stefánssonar réttan né mótmælt honum sem röngum.

Með framburðum þeim, sem raktir eru hér að framan, svo og með vísan til fyrirliggjandi gagna í málinu svo og með fram-

burði ákærða Hauks Hvannbergs sjálfs þykir nægjanlega sannað, að ákærði Haukur hafi dregið sér úr sjóði HÍS andvirði gólfflísa að upphæð $ 139.98.

Með vísan til þess, sem að framan er rakið, er því brot þetta réttilega heimfært undir 247. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940.

4. Gögn málsins geyma upplýsingar um, að á reikningi nr. 4137 hjá Esso Export Corporation, New York, er upphæðin $ 1.600.00 skuldfærð í júnímánuði 1955. Sama upphæð er eignfærð á sama reikningi í desember 1955. Á reikningi HÍS nr. 4138 hjá Esso Export Corporation er upphæð þessi, $ 1.600.00, endanlega skuldfærð í desember 1955.

Upphæð þessi, $ 1.600.00, er talin jafngilda ísl. kr. 26.112.00.

Ákærði Haukur Hvannberg hefur fyrir dómi 27. júlí 1960 gefið þá skýringu á fjárráðstöfun þessari, að hann hafi útvegað ákærða Helga Þorsteinssyni $ 1.600.00. Dollarana hafi ákærði Helgi Þorsteinsson greitt á réttu gengi. Fyrir andvirði dollarann segist ákærði Haukur hafa keypt vínföng, er hann notaði til risnu fyrir HÍS.

Ákærði Helgi Þorsteinsson bar fyrir dómi 18. ágúst 1960, að í júnímánuði 1955 hafi hann leitað til ákærða Hauks Hvannbergs og falazt eftir kaupum á $ 1.600.00, sem hann taldi, að ákærði Haukur hefði átt persónulega. Ákærði Helgi greiddi ákærða Hauki fyrir þessa $ 1.600.00 í íslenzkum krónum, miðað við þáverandi skráð gengi.

Guðni Hannesson kom fyrir dóm 19. ágúst 1960. Staðfesti Guðni það, að hann minntist þess, að ákærði Haukur hafi komið til sín og beðið sig að reikna út andvirði $ 1.600.00 í íslenzkum krónum.

Að ofan eru rakin atriði þau, er liggja til grundvallar þessari fjárráðstöfun. Ákærði Haukur heldur því fram, að hann hafi varið andvirði þessara $ 1.600.00 til risnu fyrir HÍS. Ákærði Haukur hefur hins vegar ekki getað lagt fram neina reikninga til sönnunar slíkum útgjöldum í þágu HÍS og ekki benda gögn málsins til þess, að fyrirfundizt hafi neinir reikningar í bókhaldi HÍS fyrir risnu, sem svarar upphæð $ 1.600.00 eða ísl. kr. 26.112.00.

Með vísan til þess, sem fram er komið í málinu, þykir nægilega sannað, að með atferli sínu hafi ákærði dregið sér úr sjóði HÍS kr. 26.112.00, og er brot þetta réttilega heimfært undir 247. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940.

5. Í september 1955 er upphæðin $ 757.34 skuldfærð á reikningi nr. 4138.

Í september 1955 kom til landsins frá Bandaríkjunum vörusending af múrsteinum, og var viðtakandi vörusendingar þessarar varnarliðið (Iceland Air Defense Force). Varan var keypt hjá bandaríska fyrirtækinu The Mosaic Tile Company, New York. Vörureikningur frá greindu fyrirtæki sýnir, að vörusending þessi hefur kostað $ 757.34, en við tollafgreiðslu sendingarinnar var framvísað reikningi að upphæð $ 274.36 í september 1955, og varan tollafgreidd miðað við þá upphæð.

Ákærði Haukur Hvannberg gaf fyrir dómi 7. desember 1959 þá skýringu á innflutningi þessum, að fyrir einhver mistök hafi múrsteinasending þessi komið til landsins í nafni varnarliðsins. HSÍ noti mikið af múrsteini í miðstöðarkatla, sem HÍS og Olíufélagið hafi til sölu.

Knútur Hoiriis lýsti því yfir fyrir dómi 22. desember 1959, að hann kannaðist ekkert við þennan innflutning.

Ákærði Haukur Hvannberg er aftur spurður um þennan innflutning fyrir dómi 27. júlí 1960. Gaf ákærði Haukur nú þá skýringu á þessum innflutningi, að múrsteinarnir hafi verið pantaðir í sambandi við byggingu smurstöðvar HÍS á Keflavíkurflugvelli. Ákærði Haukur ákvað að fá hluta af sendingu þessari í hús sitt að Ægisgötu 82, og fékk hann reikning að vestan fyrir sínum hluta, að fjárhæð $ 274.36, og var sá reikningur lagður fram með tollinnflutningsskýrslunni við tollafgreiðslu sendingarinnar. Fyrir mistök var öll sendingin tollafgreidd út á reikninginn að fjárhæð $ 274.36. Fyrir dómi 28. júlí 1960 ítrekar ákærði Haukur framburð sinn frá deginum áður. Enn ítrekar ákærði Haukur fyrri framburð sinn fyrir dómi 9. ágúst 1960 þess efnis, að hann hai fengið sendan reikninginn að fjárhæð $ 274.36 frá Esso Export Corporation, New York, og hafi hann beðið greint félag að gera sérstakan reikning yfir sinn hluta í sendingu múrsteinanna.

Fyrir dómi 18. ágúst 1960 skýrði Sigurður Fjeldsted, starfsmaður HÍS, svo frá, að hann kannaðist ekki við innflutning þann, er hér um ræðir. á vegum HÍS.

Knútur Hoiriis er fyrir dómi 22. ágúst 1960 aftur spurður um innflutning þennan. Upplýsti hann þá, að veggflísar hefðu verið settar í smurstöðina á Keflavíkurflupgvelli. Hafi hann ekki vitað betur en þær hafi verið keyptar í Reykjavík. Hann ítrekaði, að hann kannaðist ekki við vörusendingu þá, er hér um ræðir.

Að framan hafa verið raktir þeir framburðir, er snerta þennan þátt. Upplýst er, að upphæðinni $ 757.34 hafi verið varið til kaupa á múrsteini. Ákærða Hauki hefur eigi tekizt að færa sönnur fyrir því, að hluti af sendingu þessari hafi farið til HÍS til nota í sambandi við byggingu miðstöðvarkatla. Hefur ákærði Haukur ekki getað undir prófun málsins rennt stoðum undir þá staðhæfingu sína. Verður því að ætla, að sending þessi hafi alls ekki verið keypt í þágu HÍS.

Með vísan til alls þess, sem fram er komið í málinu, þykir nægilega sannað, að ákærði Haukur Hvannberg hafi dregið sér úr sjóði HÍS andvirði múrsteina, að upphæð $ 757.34, og með skírskotun til þess, er að framan er rakið, þykir brot þetta réttilega heimfært undir 247. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940.

6. Upplýst er í málinu, að upphæðirnar $ 259.20, $ 4.71 og $ 3.21 eru skuldfærðar á reikningi HÍS nr. 4138 í nóvember 1955. Gögn málsins geyma upplýsingar um, að upphæðum þessum, samtals $ 267.12, hafi verið varið til greiðslu á símum, er Esso Export Corporation annaðist um innkaup á fyrir HÍS. Ekki er upplýst í málinu, hvenær vörusending þessi kom til landsins, en talið líklegt, að aðflutningsgjöld hafi ekki verið greidd af vörusendingu þessari.

Ákærði Haukur Hvannberg er spurður um síma þessa fyrir dómi 27. júlí 1960, og upplýsti hann þá, að símar þessir hafi verið pantaðir til uppsetningar í dæluhús HÍS á Keflavíkurflugvelli. Ekki vissi ákærði Haukur, hvort símar þessir hefðu verið settir upp.

Knútur Hoiriis er fyrir dómi spurður um síma þessa 22. ágúst 1960. Upplýsti hann, að sími væri í dæluhúsunum á Keflavíkurflugvelli, sem væru þrjú. Hafi varnarliðið séð um uppsetningu símans og eigi það dæluhúsin. Var síminn lagður í dæluhúsin 1953 eða 1954. Séu símar þessir venjulegir svartir veggsímar. HÍS greiði afnotagjaldið af símunum. Kannaðist Knútur Hoiriis ekki við sendingu þá, sem hér er um ræða.

Með skírskotun til framburðar Knúts Hoiriis, fær framburður ákærða Hauks ekki staðizt. Ákærði Haukur hefur ekki getað gert grein fyrir, í hvaða skyni símar þessir hafi verið keyptir. Telur dómurinn, að nægilega sannað sé, að símar þessir hafi ekki verið keyptir í þágu HÍS eða Olíufélagsins h.f. og sé því hér um að ræða fjárdrátt af hálfu ákærða, sem varðar við 247. gr. hegningarlaga.

7. Á reikningi HÍS nr. 4138 er upphæðin $ 79.42 skuldfærð á nefndum reikningi í febrúar 1956. Upplýst er, að greiðsla þessi er fyrir kjöt. Valgarður J. Ólafsson, starfsmaður skrifstofu SÍS í New York á þessum tíma, hefur upplýst fyrir dómi 14. júlí 1960, að hann muni eftir einni eða tveimur greiðslum fyrir kjöt, sem keypt var fyrir ákærða Hauk Hvannberg og skrifstofa HÍS annaðist um og greitt var fyrir af reikningum HÍS og Olíufélagsins hjá skrifstofu SÍS í New York.

Ákærði Haukur Hvannberg upplýsti fyrir dómi 27. júlí 1960, að kjötsending þessi hafi komið til landsins og standi í sambandi við veizlu, sem haldin var varnarliðsmönnum heima hjá ákærða. Ennfremur upplýsti ákærði Haukur fyrir dómi 28. júlí 1960, að kjötinnflutningurinn sé vegna risnu þeirrar, er hann hélt uppi í þágu HÍS.

Ákærði Helgi Þorsteinsson upplýsti fyrir dómi 24. nóvember 1960, að ákærði Haukur hafi ekki haft heimild stjórna HÍS og Olíufélagsins h.f. til að greiða kjöt og því um líkt af innstæðum HÍS erlendis til risnu fyrir viðskiptavini félaganna á Keflavíkurflugvelli.

Engar sönnur hefur ákærði leitt að því, að kjötinnflutningur þessi standi í sambandi við risnu eða veizlur handa varnarliðsmönnum á Keflavíkurflugvelli. Þegar þetta er virt í ljósi framburðar ákærða Helga Þorsteinssonar, þykir nægilega sannað, að Haukur hafi dregið sér úr sjóði HÍS andvirði ofangreinds kjötinnflutnings, að fjárhæð $ 79.42.

Með vísan til þess, sem að ofan er rakið, þykir brot þetta réttilega heimfært undir 247. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940.

8. Á reikningi HÍS nr. 4138 er upphæðin $ 61.05 skuldfærð á nefndum reikningi í marz 1956.

Með vísan til þess, sem rakið er um samskonar brot í lið 7 hér að framan, þykir nægjanlega sannað, að ákærði Haukur Hvannberg hafi dregið sér úr sjóði HÍS andvirði þessa kjötinnflutnings, að fjárhæð $ 61.05, og er brot þetta réttilega heimfært undir 247. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940.

9. Á reikningi HÍS nr. 4138 hjá Esso Export Corporation er upphæðin $ 590.24 skuldfærð á nefndum reikningi í marz 1956, og samkvæmt gögnum málsins er fjárhæð þessari varið til greiðslu á kæliskáp.

Ákærði Haukur Hvannberg bar fyrir dómi 27. júlí 1960, að

hann hefði sjálfur fengið kæliskáp þennan og sé hann í húsi ákærða að Ægissíðu 82, hér í borg. Hann mundi ekki, hvort hann hafði heimild yfirmanna sinna fyrir ráðstöfun þessari. Ákærði Helgi Þorsteinsson er fyrir dómi spurður um fjárráðstöfun þessa 18. ágúst 1960. Upplýsti ákærði Helgi, að ákærði Haukur hefði aldrei fengið heimild hjá sér til kaupa á þessum kæliskáp. Ákærða Hauki er kynntur framburður ákærða Helga Þorsteinssonar frá 18. ágúst 1960 fyrir dómi 25. nóvember 1960, og gerði ákærði Haukur ekki athugasemd við framburð ákærða Helga Þorsteinssonar.

Með framburðum þeim, sem að ofan eru raktir, þykir nægjanlega sannað, að ákærði Haukur hafi dregið sér úr sjóði HÍS andvirði kæliskápsins, að fjárhæð $ 590.24, og er brotið réttilega heimfært undir 247. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940.

10. Rannsókn málsins leiddi í ljós, að upphæðin $ 17.042.00 var skuldfærð á reikningi nr. 4138 í apríl 1957. Greiðsla þessi stóð í sambandi við kaup á Cessna-flugvél fyrir Björn Pálsson flugmann, Reykjavík, en flugvél, sem Björn átti, hafði farizt á Íslandi á árinu 1957.

Flugvél Björns Pálssonar var vátryggð hjá tryggingarfyrirtækinu Trygging h.f., hér í borg, sem svo aftur endurtryggði flugvélina í dollurum hjá ensku tryggingafyrirtæki.

Ákærði Haukur Hvannberg hefur skýrt frá því, að hann hafi haft milligöngu um kaup á þessari flugvél fyrir Björn Pálsson. Að beiðni ákærða Hauks greiddi Esso Export Corporation ofangreinda fjárhæð til fyrirtækisins Thor Solberg Aviation Company, Sommerville, New Jersey, Bandaríkjum Norður-Ameríku, en það fyrirtæki var seljandi greindrar flugvélar. Nam söluverðið $ 15.250.00. Flugvélin kom svo til Íslands í maímánuði 1957.

Tryggingarféð fyrir flugvélina nam $ 15.320.00, og var sú fjárhæð greidd af hinu enska endurtryggingafyrirtæki til Hannesar Kjartanssonar í apríl 1957. Hannes Kjartansson hefur skýrt frá því, að upphæð þessa hafi hann lagt inn á bankareikning Karls Eiríkssonar flugmanns, Reykjavík, við Chase Manhattan Bank, New York.

Karl Eiríksson skýrði frá því, að hann hafi endurgreitt ákærða Hauki Hvannberg upphæð þessa, $ 15.320.00, með ávísun, er hann gaf út á bankareikning sinn hjá Chase Manhattan Bank, og er sá framburður Karls staðfestur af ákærða Hauki fyrir dómi 27. júlí 1960. Í maí 1957 er upphæðin $ 14.620.00 lögð inn á

bankareikning ákærða Hauks hjá Morgan Guaranty Trust Company, New York. Fyrir dómi 7. október 1960 var ákærði Haukur spurður um þessa innborgun inn á reikninginn. Hélt ákærði Haukur, að fjárhæð þessi stæði í sambandi við tryggingarfé, sem Björn Pálsson fékk fyrir flugvél sína, er fórst í Grundarfirði öndvert ár 1957.

Svo sem rakið er hér að framan, er ljóst, að flugvél Björns Pálssonar, er fórst öndvert ár 1957, hefur upprunalega verið greidd með fjárráðstöfuninni á $ 17.042.00 af reikningi HÍS nr. 4138. Þá er og upplýst, að sama fjárhæð hefur ekki verið endurgreidd inn á reikning þennan.

Ákærði Haukur Hvannberg er enn fyrir dómi 27. júlí 1960 spurður um ráðstöfunina á $ 17.042.00. Gaf hann þá skýringu á greiðslu þessari, að hann hefði notað upphæðina sem hagsmunafé fyrir HÍS fyrir vestan.

Ákærði Haukur Hvannberg gerði grein fyrir því fyrir dómi 12. janúar 1960, hvað átt væri við með orðinu hagsmunafé. Með því væri átt við fjárráðstafanir til að tryggja viskiptahagsmuni Hins íslenzka steinolíuhlutafélags og Olíufélagsins h.f. vegna olíuviðskiptanna á Keflavíkurflugvelli. Hagsmunafé hafi verið varið til að ná betri samningum.

Ákærði Haukur vildi ekki nota orðið mútupeninga um þessar fjárráðstafanir, heldur hagsmunafé. Hann neitaði að svara þeirri spurningu, hvort hann hefði borið fé á hérlenda menn í því skyni að ná hagkvæmum samningsviðskiptum fyrir Hið íslenzka steinolíuhlutafélag og Olíufélagið h.f.

Ákærði Helgi Þorsteinsson lýsti því yfir í dómi 19. febrúar 1960, að hann vissi ekki til, að Hið íslenzka steinolíuhlutafélag eða Olíufélagið hafi þurft að greiða fé fyrir lögfræðilega eða aðra sérfræðilega aðstoð vegna samninganna um olíuviðskiptin á Keflavíkurflugvelli. Þá vissi hann ekki til, að mútum hafi verið beitt til að tryggja Hinu íslenzka steinolíuhlutafélagi og Olíufélaginu h.f. viðskiptin á Keflavíkurflugvelli. Knútur Hoiriis lýsti því yfir sama dag fyrir dómi, að hann hefði ekki heyrt talað um, að Hið íslenzka steinolíuhlutafélag eða Olíufélagið h.f. hafi þurft að beita mútum til þess að ná samningum um olíuviðskiptin á Keflavíkurflugvelli.

Ákærði Vilhjálmur Þór lýsti því yfir fyrir dómi 5. febrúar 1960, að sér vitandi hafi ekki verið beitt mútum af hálfu Hins íslenzka steinolíuhlutafélags og Olíufélagsins h.f. til þess að ná samningum á Keflavíkurflugvelli og hann kvaðst aldrei hafa

verið þátttakandi á því að bera fé á menn til að ná viðskiptum einnar tegundar eða annarar.

Guðni Hannesson, starfsmaður Olíufélagsins h.f., lýsti því yfir fyrir dómi 22. febrúar 1960, að hann vissi ekki til þess, að Hið íslenzka steinolíuhlutafélag eða Olíufélagið h.f. hafi þurft að greiða fyrir lögfræðilega aðstoð erlendis vegna samninganna um olíuviðskipti á Keflavíkurflugvelli, enda hafi hvergi komið neitt fram um slíkt í reikningum félaganna. Hann veit ekki til þess, að félögin hafi þurft að beita mútum til þess að halda viðskiptum á Keflavíkurflugvelli.

Ákærði Haukur Hvannberg hefur eigi fært neinar líkur fyrir því, að hann hafi þurft að beita mútum og að þessir $ 17.042.00 hafi verið mútufé. Sama er að segja um önnur þau tilvik, sem ákærði Haukur Hvannberg kveðst hafa varið fjármunum Hins íslenzka steinolíuhlutafélags í sama skyni. Fyrrverandi stjórnarformenn Hins íslenzka steinolíuhlutafélags og núverandi, þeir ákærðu Vilhjálmur Þór og Helgi Þorsteinsson, hafa báðir lýst því yfir, að þeim sé ekki kunnugt um, að nauðsyn hafi borið til að beita mútum til að tryggja viðskiptahagsmuni Hins íslenzka steinolíuhlutafélags og Olíufélagsins h.f.

Með skírskotun til þeirra framburða, er að framan eru raktir og til annarra gagna málsins, þykir nægjanlega sannað, að ákærði Haukur Hvannberg hafi dregið sér úr sjóði Hins íslenzka steinolíuhlutafélags $ 17.042.00, og er brot þetta réttilega heimfært undir 247. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940.

11. Í júlí 1957 er upphæðin $ 51.90 skuldfærð á reikningi nr. 4138, og er upphæð þessi vegna kaupa á blindflugsútbúnaði.

Ákærði Haukur Hvannberg upplýsti fyrir dómi 27. júlí 1960, að upphæð þessi, $ 51.90, væri vegna kaupa á blindflugsútbúnaði til æfinga. Hefði hann keypt útbúnað þennan fyrir Björn Pálsson flugmann og gefið honum þetta. Björn Pálsson staðfesti fyrir dómi 19. desember 1961, að ákærði Haukur Hvannberg hefði gefið sér blindflugsútbúnað þennan og það, án þess að hann hefði beðið ákærða Hauk um þetta.

Ekki verður séð, að ákærði Haukur Hvannberg hafi haft heimild til þess að gefa einstökum mönnum gjafir og greiða þær af innstæðum Hins íslenzka steinolíuhlutafélags. Þegar þetta er virt í ljósi þeirrar staðreyndar, að ákærði Haukur Hvannberg ráðstafaði heimildarlaust oft og tíðum meiri og minni fjárhæðum úr sjóðum Hins íslenzka steinolíuhlutafélags, verður að telja, að

hér sé um ólöglega fjárráðstöfun að ræða, sem hann ekki hafði heimild til að ráðstafa úr sjóðum Hins íslenzka steinolíuhlutafélags.

Með vísan til þess, sem að ofan er sagt, verður að telja það nægjanlega sannað, að Haukur Hvannberg hafi dregið sér framangreinda fjárhæð, $ 51.90, úr sjóði Hins íslenzka steinolíuhlutafélags, og er brot þetta réttilega heimfært undir 247. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940.

12. Upplýst er í rannsókn málsins, að upphæðin $ 411.84, er skuldfærð á reikningi nr. 4138 í september 1957.

Með vísan til kafla VI, lið 7, hér að ofan, þykir nægjanlega sannað, að ákærði Haukur Hvannberg hafi dregið sér úr sjóði Hins íslenzka steinolíuhlutafélags andvirði kjötinnflutnings þessa og er brot þetta réttilega heimfært undir 247. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940.

13. Upphæðin $ 196.00 er skuldfærð á reikningi nr. 4138 í júlí 1958, og er þetta greiðsla fyrir sjónauka.

Ákærði Haukur Hvannberg gaf þá skýringu fyrir dómi 27. júlí 1960 á greiðslu þessari, að hér væri um að ræða andvirði sjónauka, er keyptur hefði verið til að gefa liðsforingja á Keflavíkurflugvelli vegna samneytis liðsforingjans við Hið íslenzka steinolíuhlutafélag. Ákærði Haukur Hvannberg vildi ekki nafngreina mann þennan, en hann hafi ekki verið olíubirgða-yfirmaður og hafi hann verið leystur út með gjöf þessari, þegar hann hvarf af landi brott.

Ákærði Haukur Hvannberg hefur eigi rennt nægum stoðum undir þá staðhæfingu sína, að hér hafi verið um gjöf að ræða, og auk þess vildi ákærði Haukur ekki nafngreina þiggjanda gjafarinnar. Þegar þessi framburður ákærða Hauks er virtur í ljósi annarra sannaðra fjárdráttaratriða af hálfu ákærða Hauks, þar sem svipað stóð á um, og með tilliti til þess, að komið hefur fram, að ákærði Haukur hafði ekki heimild til slíkra gjafa, er greitt var fyrir af fé félagsins, þykir nægjanlega sannað, að ákærði Haukur Hvannberg hafi með atferli sínu dregið sér úr sjóði Hins íslenzka steinolíuhlutafélags andvirði þessa sjónauka, að fjárhæð $ 196.00, og er brot þetta réttilega heimfært undir 247. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940.

14. Fjárhæðin $ 1.960.17 er skuldfærð á reikningi nr. 4138 í ágúst 1956.

Ákærði Haukur er fyrst fyrir dómi 27. júlí 1960 spurður um fjárráðstöfun þessa. Gaf ákærði Haukur þá skýringu, að hér væri um að ræða greiðslu, sem varið var fyrir tilstilli manna frá norska Esso til að auka viðskipti við norsk síldveiðiskip hér við land og hafi viðleitnin til aukningar þessara viðskipta borið ágætan árangur. Ákærði Haukur ákvað þetta upp á eigin spýtur og hafði ekki samráð um þetta við stjórnarmenn.

Guðni Hannesson upplýsti fyrir dómi 19. ágúst 1960, að um þær mundir, er ofangreind fjárhæð var skuldfærð á reikningi 4138, hafi komið frá Norske Esso 2 debetnótur, samtals að fjárhæð 14.000.00 norskar krónur. Hann kannaðist ekkert við þessar debetnótur, svo að hann bar þær undir ákærða Hauk, sem tjáði honum, að hér væri um að ræða bráðabirgðaráðstöfun og greiðsla myndi koma á móti þessu og þetta ætti ekki að færast í bókhald Hins íslenzka steinolíuhlutfélags.

Ákærði Haukur var aftur spurður um fjárráðstöfun þessa fyrir dómi 25. nóvember 1960. Viðurkenndi hann þá, að hann hefði notað þessa $ 1.960.17 til að greiða fyrir málaðan glugga, er hann keypti í Noregi, og fór þessi gluggi í hús ákærða Hauks.

Ekki lá fyrir samþykki stjórnar Hins íslenzka steinolíuhlutafélags fyrir fjárráðstöfun þessari. Þykir nægjanlega sannað með vísan til framburða þeirra, sem að ofan eru raktir, að ákærði Haukur hafi dregið sér fjárhæðina $ 1.960.17 úr sjóði Hins íslenzka steinolíuhlutafélags.

Varðar athæfi þetta við 247. gr. hegningarlaga.

15. Í málinu er upplýst, að $ 10.000.00 eru skuldfærðir á reikningi nr. 4138 í nóvember 1958, og er færsla þessi bókfærð 14. nóvember 1958 hjá Esso Export Corporation. Sama dag er opnaður reikningur með þessari innborgun hjá fyrirtækinu General American & Dominion Export Corporation, New York.

Ákærði Haukur hefur fyrir dómi 14. desembe 1959 skýrt svo frá, að Hið íslenzka steinolíuhlutafélag hafi ákveðið að eiga viðskipti við General American & Dominion Export Corporation. Þess vegna var opnaður þessi reikningur hjá fyrirtækinu með $ 10.000.00 innleggi. Ákærði Haukur vildi ekki skýra nánar, í hverju þessi viðskipti áttu að vera fólgin.

Fyrir dómi 17. desember 1959 lýsti ákærði Haukur því yfir, að enginn af starfsmönnum Hins íslenzka steinolíuhlutafélags nema hann hafi vitað um opnun reiknings félagsins hjá General

American & Dominion Export Corporation. Stjórn félagsins vissi heldur ekki um opnun þessa reiknings.

Ákærði Haukur er aftur fyrir dómi 27. júlí 1960 spurður um þessa greiðslu á $ 10.000.00 til General American & Dominion Export Corporation. Hélt hann þá fast við fyrri framburð. Fyrir mistök hafi reikningurinn hljóðað á nafn Hauks, en hefði átt að vera á nafni HÍS.

Samkvæmt upplýsingum forráðamanns General American & Dominion Export Corporation í bréfi til utanríkisráðuneytisins, dags. 23. nóvember 1959, opnaði fyrirtækið reikning 14. nóvember 1958 á nafni Hauks Hvannbergs.

Er tekið fram í bréfinu, að fyrirtæki þetta hafi aldrei haft nein viðskipti við Hið íslenzka steinolíuhlutafélag eða Olíufélagið h.f. Ennfremur staðfestir forráðamaður þessa sama fyrirtækis það í bréfi til Hins íslenzka steinolíuhlutafélags, dags. 11. febrúar 1960, að umræddur reikningur hjá General American & Dominion Export Corporation hafi verið opnaður 14. nóvember 1958 í nafni ákærða Hauks, en ekki í nafni Hins íslenzka steinolíuhlutafélags. Reiknings þessa er ekki getið í bókhaldi HÍS eða Olíufélagsins h.f.

Með skírskotun til þess, sem áður segir í kafla V, um reikning ákærða Hauks Hvannbergs hjá General American & Dominion Export Corporation og samkvæmt þeim upplýsingum, sem raktar eru hér að framan, þykir nægilega sannað, að ákærði Haukur hafi dregið sér fyrrnefnda $ 10.000.00. Varðar það við 247. gr. hegningarlaga.

16. Eins og fram kemur í kafla V hér að framan, hafði Olíufélagið h.f. reikning hjá skrifstofu Sambands íslenzkra samvinnufélaga í New York. 10. júní 1955 eru $ 15.000.00 skuldfærðir á reikningi þessum, og upphæðin greidd til General American & Dominion Export Corporation, New York samkvæmt bréfi, dags. 6. júní 1955, frá ákærða Hauki til skrifstofu Sambands íslenzkra samvinnufélaga, New York.

Ákærði Haukur hefur fyrir dómi 11. desember 1959 skýrt svo frá, að hann hafi verið einn af stofnendum flugfélagsins Vængir h.f. Auk framlags síns í félaginu hafi hann útvegað félaginu skyndilán, að upphæð $ 15.000.00, frá Federation of Iceland Co-operative Societies (Sambandi íslenzkra samvinnunfélaga). Var engin trygging áskilin fyrir láninu og engir vextir greiddir. Endurgreiðsla lánsins átti að fara fram eftir hentugleikum Vængja. Björn Pálsson flugmaður yfirtók lánið og endurgreiddi

það smámsaman. Fræddi ákærði Haukur dóminn á því, að sér væri kunnugt um þessa yfirtöku Björns á láninu og jafnframt, að Björn hefði endurgreitt allt lánið inn til skrifstofu Sambands íslenzkra samvinnufélaga í New York.

Karl Eiríksson, forstöðumaður Flugskólans Þyts, staðfesti fyrir dómi 2. desember 1959, að ákærði Haukur Hvannberg hefði útvegað lán, að fjárhæð $ 15.000.00, í sambandi við flugvélakaup Vængja h.f. í Bandaríkjunum. Lán þetta hefði Björn Pálsson yfirtekið árið 1956 og allar greiðslur af láni þessu hefðu farið um hendur fyrirtækisins General American & Dominion Export Corporation með yfirfærslum gegnum gjaldeyrisbanka hér og allar slíkar greiðslur hefðu nú þegar verið inntar af hendi.

Björn Pálsson staðfesti fyrir rétti 7. desember 1959, að hann hefði keypt Cessna flugvél af Vængjum h.f. árið 1956 og yfirtekið þá lán, að fjárhæð $ 15.000.00, er hann smám saman greiddi til General American & Dominion Export Corporation með gjaldeyrisyfirfærslum gegnum Landsbankann út á gjaldeyrisleyfi, er hann hafði fengið árið 1955 og látið renna til Vængja h.f., en við kaup sín á Cessna-vélinni frá Vængjum h.f. fékk hann leyfi þetta aftur. Björn lauk við endurgreiðslu lánsins, að upphæð $ 15.000.00, fyrri hluta ársins 1958. Björn vissi ekki, hver var raunverulegur eigandi lánsins á þessum $ 15.000.00.

Ákærði Haukur lýsti því yfir fyrir dómi 21. desember 1959, að hann gæti ekki skýrt neitt frekar frá endurgreiðslu á fimmtán þúsund dollara láninu til skrifstofu Sambands íslenzkra samvinnufélaga í New York.

Fyrir dómi 12. janúar 1960 lýsti ákærði Haukur því yfir, að þessir $ 15.000.00, sem Björn Pálsson yfirtók og greiddi smám saman, hafi allir farið í kostnað vegna samningsgerðarinnar út af olíuviðskiptunum á Keflavíkurflugvelli, sbr. það, sem segir um notkun á hagsmunafé undir lið 10 hér að framan.

Í sama réttarhaldi hélt ákærði Haukur því fram, að hann hefði tekið út þessa $ 15.000.00, sem Björn Pálsson fékk lánaða árið 1956, í einu lagi hjá General American & Dominion Export Corporation. Hann mundi ekki, hvenær hann tók út þessa peninga, en hélt að það hefði verið vorið 1958.

Björn Pálsson hefur fyrir dómi 22. janúar 1960 upplýst, að endurgreiðsla sín á þessum $ 15.000.00 hafi farið þannig fram, að hann hafi fengið keyptar ávísanir hjá Landsbanka Íslands og þær allar verið stílaðar á General American & Dominion Export Corporation. Alls voru ávísanir þessar 5, 2 þeirra sendi

Björn Pálsson sjálfur vestur um haf, en hinar 3 afhenti hann ákærða Hauki. Björn upplýsti ennfremur, að hann hafi vitað, að ákærði Haukur hafi útvegað lánið á $ 15.000.00, og því hafi sér borið að endurgreiða ákærða Hauki lánið. Ekki hafði hann hugmynd um, hvað ákærði Haukur gerði við þessa dollara.

Fyrir dómi 29. júlí 1960 hélt ákærði Haukur fast við það, að þessa $ 15.000.00 hefði hann notað sem hagsmunafé fyrir Hið íslenzka steinolíuhlutafélag og Olíufélagið h.f.

Hann endurgreiddi þessa $ 15.000.00 á árinu 1956 með þeim dollurum, sem teknir voru af geymaleigureikningi Olíufélagsins h.f. nr. 6078 hjá Esso Export Corporation, og eru þessir $ 15.000.00 innifaldir í $ 37.461.54, sem skuldfærðir eru á nefndum reikningi í október 1956, en af þessari uppphæð voru $ 18.657.72 eignfærðir á reikningi Olíufélagsins h.f. hjá skrifstofu Sambands íslenzkra samvinnufélaga, New York í nóvember s. á. Þessi framburður ákærða Hauks kemur heim við gögn málsins og framburð fyrirsvarsmanns Sambands íslenzkra samvinnufélaga fyrir dómi 14. desember 1959.

Upplýst er í málinu, að Björn Pálsson hefur keypt dollaraávísanir hjá Landsbanka Íslands til endurgreiðslu á láninu á þessum $ 15.000.00 sem hér segir:

9. júlí 1957 ávísun að upphæð	$ 2.000.00
16. sept. 1957 ávísun að upphæð	$ 2.000.00
27. nóv. 1957 ávísun að upphæð	$ 2.000.00
20. jan. 1958 ávísun að upphæð	$ 5.971.75
1. apríl 1958 ávísun að upphæð	$ 3.029.00
Samtals	$ 15.000.75

Eins og fyrr er tekið fram, voru allar þessar ávísanir stílaðar á General American & Dominion Export Corporation.

Fyrirsvarsmaður fyrirtækisins hefur upplýst, að hann hafi af þessari fjárhæð lagt í janúar 1958 $ 6.000.00 inn á bankareikning ákærða Hauks hjá Morgan Guaranty Trust Company, New York.

Fyrir dómi 7. október 1960 eru innborganir á árinu 1958 á bankareikning ákærða Hauks hjá Morgan Guaranty Trust Company að fjárhæð $ 5.971.75, $ 6.000.00 og $ 3.029.00 bornar undir ákærða Hauk, sem upplýsti þá, að hér væri um að ræða greiðslur frá Birni Pálssyni vegna flugvélakaupa hans.

Hér að framan hefur verið rakin saga þessa láns á $ 15.000.00

af reikningi Olíufélagsins h.f. hjá skrifstofu Sambands íslenzkra samvinnufélaga í New York, hvernig endurgreiðslunni var hagað og hvernig upphæð þessi hefur verið færð á milli reikninga.

Með skírskotun til alls þessa er sannað, að ákærði Haukur hafi dregið sér $ 15.000.00 úr sjóðum félaganna, og verður að fallast á það með ákæruvaldinu, að fjárdrátturinn hafi verið framinn þegar árið 1955. Þessu til styrktar má benda á, að ekki var því haldið fram af hálfu ákærða Hauks, að hann hefði haft heimild yfirmanna sinna til „lánveitingarinnar" 1955, enda var ekkert bókað um þetta hér heima í bókum félaganna.

Athæfið, sem að framan greinir, varðar ákærða Hauk refsingu samkvæmt 247. gr. hegningarlaga.

17. Í kafla V hér að framan er minnzt á reikning Hins íslenzka steinolíuhlutafélags hjá skrifstofu Sambands íslenzkra samvinnufélaga í New York. 8. september 1952 eru $ 4.500.00 skuldfærðir á nefndum reikningi sem greiðsla til Joseph Knight.

Ákærði Haukur skýrði frá því fyrir dómi 28. júlí 1960, að fjárhæðin $ 4.500 væri hagsmunafé, er hann hafi látið greiða vissum aðiljum vestan hafs í hagsmunaskyni fyrir Hið íslenzka steinolíuhlutafélag. Hafi Joseph Knight verið undirtylla hjá Esso Export Corporation, sem bar féð til rétts aðilja. Ekki vildi ákærði Haukur nafngreina mútuþegann.

Fyrir atbeina lögfræðings í New York, Dudley B. Bonsal, sem dómurinn fól að afla ýmissa upplýsinga í Ameríku, fengust þær upplýsingar frá Joseph Knight, sem er starfsmaður Esso Export Corporation, að ákærði Haukur hefði beðið hann árið 1952 að veita viðtöku $ 4.500.00 og leggja inn á reikning, sem Joseph Knight átti hjá banka á Long Island í New York. Þegar Joseph Knight fékk peningana, í formi ávísunar frá skrifstofu S.Í.S. í New York, lagði hann ávísunina inn á bankareikning sinn. Nokkru síðar bað ákærði Haukur hann um að leggja fjárhæðina inn á reikning sinn hjá Guaranty Trust Company í New York, sem Joseph Knight gerði. Skýrsla Joseph Knight um, að hann hefði lagt fjárhæðina inn á bankareikning ákærða Hauks, kom heim við reikningsyfirlitið yfir bankareikning ákærða Hauks, sem dómurinn fékk í hendur.

Er ákærða Hauki var kynnt það, sem hér er að framan rakið, ítrekaði hann fyrri framburð um, að hann hefði notað fé þetta til mútugjafa, en einhver snurða hafi hlaupið á þráðinn þannig, að Joseph Knight endurgreiddi dollarana inn á bankareikning

ákærða Hauks, en ákærði Haukur vildi meina, að hann hefði iðulega ávísað á bankareikning sinn, er hann greiddi erlendum mönnum fé í þágu hagsmuna Hins íslenzka steinolíuhlutafélags.

Með skírskotun til þess, sem rakið hefur verið hér að framan, telur dómurinn nægilega sannað, að ákærði Haukur hafi dregið sér umrædda $ 4.500.00 úr sjóðum HÍS, og varðar það atferli við 247. gr. hegningarlaga.

18. Á reikningi Hins íslenzka steinolíuhlutafélags hjá skrifstofu Sambands íslenzkra samvinnufélaga í New York, sbr. V. kafli hér að framan, er upphæðin $ 5.560.00 skuldfærð á nefndum reikningi 24. nóvember 1952.

Á reikningsyfirliti yfir bankareikning ákærða Hauks hjá Morgan Guaranty Trust Company, New York, er upphæð þessi eignfærð 26. nóvember 1952.

Ákærði Haukur hefur fyrir dómi 28. júlí 1960 skýrt svo frá, að dollaraupphæð þessi, $ 5.560.00, sé hagsmunafjárgreiðsla fyrir Hið íslenzka steinolíuhlutafélag fyrir vestan.

Með vísan til þess, sem sagt hefur verið hér að framan um hagsmunafjárgreiðslur, sbr. lið 10, þykir nægjanlega sannað, að ákærði Haukur hafi dregið sér úr sjóði Hins íslenzka steinolíuhlutafélags $ 5.560.00, og er brot þetta réttilega heimfært undir 247. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940.

19. 12. desember 1952 er á reikningi Hins íslenzka steinolíuhlutafélags hjá skrifstofu Sambands íslenzkra samvinnufélaga, New York, upphæðin $ 1.400.00 skuldfærð á nefndum reikningi.

Ákærði Haukur gerði fyrir dómi 28. júlí 1960 þá grein fyrir fjárráðstöfun þessari, að hér væri um að ræða hagsmunafjárgreiðslu, er hefði verið greidd inn til fyrirtækisins Walter F. Norton Co., Inc., New York.

Af gögnum málsins sést, að Walter Norton hefur kvittað fyrir móttöku á þessum $ 1.400.00 hjá skrifstofu Sambands íslenzkra samvinnufélaga, New York.

Dudley B. Bonsal, lögfræðingur í New York, var að beiðni dómsins beðinn um að rannsaka fjárgreiðslu þessa. Hann fann ekki fyrrgreindan aðilja, Walter Norton, og gat því ekkert frekar upplýst um þessa greiðslu.

Ákærði Haukur hefur, sem að ofan greinir, skýrt fjárráðstöfun þessa sem hagsmunafjárgreiðslu. Með vísan til þeirra röksemda, sem færðar eru undir lið 10 hér að framan, verður að telja, að

ákærði Haukur Hvannberg hafi ekki haft heimild til þessarar fjárráðstöfunar og gildir því það sama um þessa hagsmunafjárgreiðslu sem aðrar.

Samkvæmt þessu þykir nægjanlega sannað, að ákærði Haukur hafi dregið sér úr sjóði Hins íslenzka steinolíuhlutafélags $ 1.400.00, og varðar það við 247. gr. hegningarlaga.

20. Hinn 1. júní 1953 er upphæðin $ 46.875.65 skuldfærð á reikningi Hins íslenzka steinolíuhlutafélags hjá skrifstofu Sambands íslenzkra samvinnufélaga í New York.

Af reikningsútskrift yfir bankareikning ákærða Hauks Hvannbergs hjá Morgan Guaranty Trust Company, New York, sést, að sama dag er upphæðin $ 46.875.65 eignfærð á nefndum bankareikningi.

Ákærði Haukur hefur fyrir dómi 28. júlí 1960 skýrt svo frá, að hann hafi tekið nefnda fjárhæð $ 46.875.65 til notkunar sem hagsmunafé fyrir Hið íslenzka steinolíuhlutafélag fyrir vestan. Þegar til kom, þurfti hann ekki á allri upphæðinni að halda, svo að daginn eftir skilaði hann inn á reikninginn $ 28.345.00, eins og reikningsyfirlitið ber með sér.

Þennan framburð sinn ítrekaði svo ákærði Haukur fyrir dómi 7. október 1960 og 20. desember 1961.

Reikningsyfirlit yfir reikning Hins íslenzka steinolíuhlutafélags hjá skrifstofu Sambands íslenzkra samvinnufélaga í New York ber með sér, að ákærði Haukur borgaði inn til skrifstofunnar 2. júní 1953 $ 28.345.00, og er sú upphæð eignfærð á nefndum reikningi.

Hins vegar verður ekki séð neitt samband á milli þessarar innborgunar og fjárhæðarinnar $ 46.875.65, sem eignfærð var á bankareikningi ákærða hjá Morgan Guaranty Trust Company, New York, því að ekki sést á reikningsútskrift af bankareikningnum, að $ 28.345.00 séu skuldfærðir þar.

Fram er komið í málinu, að ákærði Haukur Hvannberg hefur viðurkennt, að tilgangurinn með úttektinni á þessum $ 46.875.65 hafi verið að verja þeim peningum sem hagsmunagreiðslum fyrir Hið íslenzka steinolíuhlutafélag fyrir vestan. Einnig er fram komið í málinu, að ákærði Haukur hafði ekki heimild af hálfu forráðamanna Hins íslenzka steinolíuhlutafélags og Olíufélagsins h.f. til að verja fé félaganna til hagsmunafjárgreiðslna, og vísast um það til þess, sem segir um þetta atriði undir 10. lið hér að framan.

Ekki gat ákærði Haukur upplýst, hvaðan honum komu þeir $ 28.345.00, sem hann endurgreiddi inn á reikning HÍS hjá skrifstofu SÍS í New York.

Með vísan til þess, sem rakið er hér að framan, verður að telja nægilega sannað, að ákærði Haukur hafi dregið sér úr sjóði Hins íslenzka steinolíuhlutafélags $ 46.875.65 með því að láta færa nefnda fjárhæð yfir á bankareikning sinn hjá Morgan Guaranty Trust Company 1. júní 1953.

Varðar þetta athæfi við 247. gr. hegningarlaga.

21. Á reikningi Hins íslenzka steinolíuhlutafélags hjá skrifstofu Sambands íslenzkra samvinnufélaga í New York eru $ 12.855.65 skuldfærðir 16. marz 1954. Var fjárhæð þessi greidd fyrirtækinu Butler, Herrick & Marshall, New York.

Upplýst er í málinu, að Butler, Herrick & Marshall sé verðbréfasölufyrirtæki, og hefur ákærði Haukur gefið þær skýringar fyrir dómi, að greiðsla þessi sé hagsmunafjárgreiðsla fyrir Hið íselnzka steinolíuhlutafélag. Ákærði Haukur gaf fyrst þá skýringu á fyrirtækinu, að það væri lögfræðifirma, er aðstoðað hefði við samningagerðir fyrir vestan í þágu Hins íslenzka steinolíuhlutafélags og Olíufélagsins h.f. vegna viðskiptanna á Keflavíkurflugvelli. Síðar breytti ákærði framburði sínum að þessu leyti. Áður hefur verið gerð grein fyrir reikningi ákærða Hauks hjá fyrirtækinu Butler, Herrick & Marshall í kafla V.

Hér að framan undir lið 10 er gefin skýring á hagsmunafjárgreiðslum ákærða Hauks.

Með skírskotun til þess, sem rakið er hér að framan, þykir nægjanlega sannað, að ákærði Haukur hafi dregið sér $ 12.855.65 úr sjóði Hins íslenzka steinolíuhlutafélags, og er brot þetta réttilega heimfært undir 247. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940.

22. 1. júlí 1954 er upphæðin $ 1.555.28 skuldfærð á reikningi Hins íslenzka steinolíuhlutafélags hjá skrifstofu Sambands íslenzkra samvinnufélaga í New York.

Gögn málsins geyma upplýsingar um, að nefnd upphæð er vegna greiðslu á bifreið fyrir Col. J. C. Bailey, yfirmann í varnarliðinu á Keflavíkurflugvelli, og að bifreið þessi hafi verið send til Íslands.

Ákærði Haukur hefur fyrir dómi 28. júlí 1960 gefið þá skýringu á þessari greiðslu, að hann hafi lánað upphæðina Col. J. C. Bailey til kaupa á bifreið og endurgreiddi J. C. Bailey

að nokkrum tíma liðnum andvirði bifreiðarinnar í dollurum, en ákærði Haukur mundi ekki, hvort hann fékk greiðsluna hér heima eða erlendis. Ákærði Haukur segist hafa notað greiðslu þessa í þágu Hins íslenzka steinolíuhlutafélags, þ. e. í almennar þarfir félagsins, en frekar gat ákærði Haukur ekki tjáð sig um þetta.

Með vísan til þess, sem segir almennt hér að framan undir lið 10 um greiðslur á hagsmunafé, verður að telja nægilega sannað, að ákærði Haukur hafi dregið sér úr sjóði Hins íslenzka steinolíuhlutafélags, $ 1.555.28, og er brot þetta réttilega heimfært undir 247. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940.

23. Á viðskiptareikningi Hins íslenzka steinolíuhlutafélags hjá skrifstofu Sambands íslenzkra samvinnufélaga í New York eru þessar upphæðir skuldfærðar árið 1955: $ 884.68 27. janúar, $ 49.00 24. febrúar, $ 8.00 24. maí og $ 5.50 12. desember, eða samtals $ 947.18.

Greiðsla þessi er vegna hreinlætistækja, og gaf ákærði Haukur þá skýringu fyrir dómi 17. júlí 1959, að hreinlætistæki þessi hefðu verið flutt inn vegna benzínafgreiðslustöðvar Hins íslenzka steinolíuhlutafélags á Keflavíkurflugvelli.

Vörur þessar komu til landsins í maí og júní 1955 með skipunum Prominent og Arnarfelli og var viðtakandi vörunnar samkvæmt farmskírteinunum varnarliðið (Iceland Air Defense Force).

Fyrir dómi 28. júlí 1960 er ákærði Haukur aftur spurður um vöruinnflutning þennan. Skýrði hann þá svo frá, að ofangreind fjárhæð væri vegna hreinlætistækja, er fóru í hús hans. Hann minntist þess ekki, að hann hafi fengið heimild yfirmanna sinna til þessarar ráðstöfunar á dollurunum og ekki endurgreiddi ákærði Haukur þessa dollara til Hins íslenzka steinolíuhlutafélags.

Ólafur Stefánsson, starfsmaður Hins íslenzka steinolíuhlutafélags, skýrði frá því fyrir dómi 29. nóvember, að ákærði Haukur hefði gefið sér fyrirmæli um að flytja hreinlætistæki þessi beina leið í hús ákærða Hauks að Ægissíðu 82, hér í borg, og vísast um þetta til þess, sem segir um sams konar tilvik undir lið 2 hér að framan. Sama tilvísun gildir um framburð ákærða Hauks, er framburður Ólafs Stefánssonar var borinn undir ákærða Hauk.

Samkvæmt því, sem nú hefur verið rakið, þykir nægjanlega sannað, að ákærði Haukur Hvannberg hafi dregið sér úr sjóði

Hins íslenzka steinolíuhlutafélags $ 947.18, og er brot þetta réttilega heimfært undir 247. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940.

24. Á viðskiptareikningi Hins íslsenzka steinolíuhlutafélags hjá skrifstofu Sambands íslenzkra samvinnufélaga í New York er upphæðin $ 3.341.81 skuldfærð í janúar 1955. Sama upphæð er skuldfærð í febrúarmánuði s. á. á reikningi nr. 4137 hjá Esso Export Corporation og endanlega eignfærð hjá reikningi Hins íslenzka steinolíuhlutafélags hjá skrifstofu Sambands íslenzkra samvinnufélaga í New York í marzmánuði s. á.

Ofangreind upphæð, $ 3.341.81, er greiðsla fyrir efni í hitalögn, er keypt var hjá fyrirtækinu The Trane Company í Bandaríkjunum, og kom vara þessi til landsins með Tröllafossi í júní 1955 og er viðtakandi vörunnar samkvæmt farmskírteini Hið íslenzka steinolíuhlutafélag.

Fyrirsvarsmaður fyrirtækisins Einarsson & Pálsson h.f., hér í borg, hefur fyrir dómi 27. maí 1960 skýrt svo frá, að hann hafi teiknað hitalögn í hús ákærða Hauks Hvannbergs að Ægissíðu 82, hér í borg. Hafi fyrirtæki hans einnig pantað hitunartæki í hús ákærða Hauks Hvannbergs hjá fyrirtækinu The Trane Company.

Ákærða Hauki var fyrir dómi 28. júlí 1960 kynntur framburður fyrirsvarsmanns fyrirtækisins Einarsson & Pálsson, sem að ofan getur. Skýrði ákærði Haukur þá svo frá, að hluti af þessari sendingu, sem um er að ræða, hafi verið notaður í hitunarkerfi húss ákærða, en hann vissi ekki, hversu stór hluti sendingarinnar það var. Ekki minntist ákærði þess, að hann hefði fengið heimild yfirmanna sinna til þessarar ráðstöfunar og ekki endurgreiddi ákærði Haukur í dollurum til Hins íslenzka steinolíuhlutafélags þann hluta af verði hitunartækjanna, er í hús hans fór. Tollur var greiddur af sendingu þessari úr sjóðum Hins íslenzka steinolíuhlutafélags. Þá skýrði ákærði Haukur frá því , að sá hluti sendingarinnar, sem ekki fór í hús hans, hefði farið á „lager“ Hins íslenzka steinolíuhlutafélags í Reykjavík og suður á Keflavíkurflugvöll.

Fyrir dómi 22. ágúst 1960 staðhæfði Knútur Hoiriis, starfsmaður Hins íslenzka steinolíuhlutafélags á Keflavíkurflugvelli, að félagið hefði aldrei fengið hluta af þessari sendingu, sem hér um ræðir, á „lager“ suður eftir, enda hefði félagið ekkert með það að gera.

Fyrirsvarsmaður fyrirtækisins Einarsson & Pálsson h.f. kom

aftur fyrir dóm 1. september 1960 og upplýsti, að hann vissi ekki betur en öll sendingin hefði farið í hús ákærða Hauks Hvannbergs, en verið gæti, að einhver afgangur hefði orðið, enda venja að panta heldur ríflega. Hélt hann, að hafi einhver afgangur orðið, muni hann hafa farið til fyrirtækisins Geislahitunar h.f., en það fyrirtæki sá um uppsetningu á hitalögnum í hús ákærða Hauks.

Fyrirsvarsmaður Geislahitunar h.f. upplýsti fyrir dómi 22. nóvember 1960, að fyrirtækið hefði séð um uppsetningu á hitatækjum í húsi ákærða Hauks að Ægissíðu 82. Einhver afgangur hafi orðið á ofnum og stillikrönum, og keypti fyrirtækið afgangsefni þetta fyrir kr. 10.000.00, sem skuldajafnað var við reikning fyrirtækisins vegna vinnu við hús ákærða Hauks.

Ákærða Hauki voru fyrir dómi 25. nóvember 1960 kynntir þeir framburðir, er að ofan getur, þeirra Knúts Hoiriis, fyrirsvarsmanna Einarsson & Pálsson h.f. og Geislahitunar h.f., en hann lýsti því þá yfir, að hann héldi fast við fyrri framburð sinn.

Endurskoðandi málsins kannaði í bókhaldi Hins íslenzka steinolíuhlutafélags, hvort greiðsla tolla og aðflutningsgjalda og flutningsgjald af vörusendingu þessari hefði verið innt af hendi úr sjóði félagsins og reyndist svo vera. Reyndist upphæð greiðslu tolla og aðflutningsgjalda vera kr. 12.358.40 og flutningsgjald kr. 5.298.10.

Með vísan til þess, sem að framan er rakið, þykir mega telja nægjanlega sannað, að ákærði Haukur hafi dregið sér úr sjóði Hins íslenzka steinolíuhlutafélags andvirði hitunartækja að fjárhæð $ 3.341.81, er fór í hús ákærða að Ægissíðu 82, hér í borg, og toll- og aðflutningsgjöld af vörusendingu þessari að fjárhæð kr. 12.358.40 og flutningsgjald af sendingu þessari að fjárhæð kr. 5.298.10.

Eru brot þessi réttilega heimfærð undir 247. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940.

25. Á viðskiptareikningi Hins íslenzka steinolíuhlutafélags hjá skrifstofu Sambands íslenzkra samvinnufélaga, New York, eru 3. marz 1955 skuldfærðir $ 24.385.00. Er hér um að ræða greiðslu til verðbréfafyrirtækisins Butler, Herrick & Marshall, New York.

Hér er um að ræða sams konar fjárgreiðslu og um er rætt í 21. lið hér að framan.

Með vísan til þess, sem rakið er í lið 10 og lið 21 hér að framan, þykir nægjanlega sannað, að ákærði Haukur hafi dregið sér

úr sjóði Hins íslenzka steinolíuhlutafélags $ 24.385.00, og er brot þetta réttilega heimfært undir 247. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940.

26. Á viðskiptareikningi Hins íslenzka steinolíuhlutafélags hjá skrifstofu Sambands íslenzkra samvinnufélaga, New York, eru $ 126.10 skuldfærðir 2. marz 1955 og $ 12.50 4. marz 1955.

Samkvæmt gögnum málsins er upphæðin $ 126.10 greiðsla til kjötfyrirtækis, J. J. Cox, og greiðsla á $ 12.50 kostnaður vegna þessara kjötkaupa.

Með vísan til þess, sem sagt er hér að framan undir lið 7, sbr. lið 8 hér að framan, þykir nægjanlega sannað, að ákærði Haukur hafi dregið sér andvirði þessa kjöts, að fjárhæð $ 138.60, úr sjóði Hins íslenzka steinolíuhlutafélags, og er brot þetta réttilega heimfært undir 247. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940.

27. Á viðskiptareikningi Hins íslenzka steinolíuhlutafélags hjá skrifstofu Sambands íslenzkra samvinnufélaga í New York eru 14. apríl 1955 $ 52.76 skuldfærðir á nefndum reikningi og tilgreint í reikningnum, að upphæð þessi sé vegna kjötinnkaupa fyrir ákærða Hauk.

Með vísan til þess, sem sagt er hér að framan undir lið 7, lið 8 og lið 26, þykir nægjanlega sannað, að ákærði Haukur hafi dregið sér úr sjóði Hins íslenzka steinolíuhlutafélags andvirði þessa kjöts að fjárhæð $ 52.76, og er brot þetta réttilega heimfært undir 247. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940.

28. Á viðskiptareikningi Hins íslenzka steinolíuhlutafélags hjá skrifstofu Sambands íslenzkra samvinnufélaga, New York, eru skuldfærðir 30. ágúst 1955 $ 3.157.82.

Upplýst er í málinu, að greiðsla þessi er fyrir Buick bifreið fyrir Col. J. C. Bailey, er var afhent honum í Bandaríkjunum og pöntuð gegnum Samband íslenzkra samvinnufélaga, en áður hefur verið minnzt á Bailey þenna, sbr. lið 22 hér að framan.

Ákærði Haukur skýrði svo frá fyrir dómi 28. júlí 1960, að hann hefði lagt út fyrir Buick bifreið til handa Col. J. C. Bailey, sem fengið hefði hana afhenta í Bandaríkjunum. Með þessu segist ákærði Haukur hafa verið að gera J. C. Bailey greiða, því að kaupverð bifreiðarinnar hafi á þennan hátt orðið lægra en frá bifreiðasölum í Bandaríkjunum. J. C. Bailey endurgreiddi ákærða Hauki lánið fyrir vestan, en hann notaði þessa dollara sem hagsmunafé fyrir Hið íslenzka steinolíuhlutafélag fyrir vestan.

Með vísan til þess, sem segir hér að framan almennt undir lið 10 sbr. lið 22 um greiðslur á hagsmunafé, verður að telja nægilega sannað, að ákærði Haukur hafi dregið sér úr sjóði Hins íslenzka steinolíuhlutafélags $ 3.157.82, og er brot þetta réttilega heimfært undir 247. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940.

29. Á viðskiptareikningi Hins íslenzka steinolíuhlutafélags hjá skrifstofu Sambands íslenzkra samvinnufélaga í New York eru $ 244.62 skuldfærðir á reikningnum í desember 1956, og sama upphæð síðan eignfærð á reikningnum 8. apríl 1957.

Upplýst er af gögnum málsins, að greiðsla þessi fór til fyrirtækisins Jacuzzi Bros. í Bandaríkjunum og er vegna pöntunar á vatnsdælu.

Ákærði Haukur hefur fyrir dómi 1. febrúar 1960 skýrt svo frá, að skrifstofa Sambands íslenzkra samvinnufélaga í New York hafi á stundum annazt innkaup á ýmsum vörum fyrir vestan fyrir Hið íslenzka steinolíuhlutafélag. Greiðslan til Jacuzzi Bros. hafi varðað kaup á dælu og hafi yfirfærsla fengizt fyrir kaupverðinu og greiðslan send inn á reikning Hins íslenzka steinolíuhlutafélags hjá skrifstofu Sambands íslenzkra samvinnufélaga í New York, eins og reikningurinn beri með sér.

Fyrir dómi 28. júlí 1960 er ákærði Haukur aftur spurður um greiðslu þessa. Upplýsti hann þá, að greiðsla þessi væri fyrir vatnsdælu, er fór í hús hans. Hann mundi ekki, hvort hann eða Hið íslenzka steinolíuhlutafélag hefði greitt toll af vöru þessari. Ennfremur upplýsti ákærði Haukur, að hann teldi að endurgreiðsla upphæðarinnar $ 244.62 hefði verið gerð með tékka, keyptum af Landsbanka Íslands, og hefði Hið íslenzka steinolíuhlutafélag greitt þennan tékka.

Upplýst er í málinu, að hvorki skuldfærslan á árinu 1956 eða eignarfærslan á þessum $ 244.62 er færð í bókhald Hins íslenzka steinolíuhlutafélags.

Með eigin játningu ákærða Hauks og með tilliti til framburðar hans að öðru leyti og annars þess, sem að framan er rakið, er nægilega sannað, að ákærði Haukur hafi dregið sér andvirði framangreindrar vatnsdælu, að fjárhæð $ 244.62, úr sjóði Hins íslenzka steinolíuhlutafélags, og er brot þetta réttilega heimfært undir 247. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940.

30. Á viðskiptareikningi Hins íslenzka steinolíuhlutafélags hjá skrifstofu Sambands íslenzkra samvinnufélaga í New York eru $ 18.000.00 skuldfærðir á nefndum reikningi 3. desember 1956.

Greiðsla þessi rann til fyrirtækisins Butler, Herrick & Marshall, New York, sem áður er minnzt á. Fé þetta kom af geymaleigureikningnum.

Hér er um að ræða sams konar fjárgreiðslu og um er rætt í 21. og 25. lið hér að framan.

Með vísan til þess, sem fyrr er rakið undir lið 10, sbr. lið 21 og 25 hér að framan, þykir nægjanlega sannað, að ákærði Haukur hafi dregið sér úr sjóði Hins íslenzka steinolíuhlutafélags $ 18.-000.00, og er brot þetta réttilega heimfært undir 247. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940.

31. Hér að framan í kafla V er gerð grein fyrir viðskiptareikningi Hins íslenzka steinolíuhlutafélags hjá Esso Export Ltd., London.

Gögn málsins geyma upplýsingar um, að £ 286–10–0 eru skuldfærð á nefndum reikningi 26. nóvember 1954, og er hér um að ræða greiðslu á áfengi til fyrirtækisins Aug. Hellmers & Sons Ltd.

Ákærði Haukur gerði fyrir dómi 16. september 1960 grein fyrir þessari fjárráðstöfun. Var hér um ráðstöfun að ræða vegna kaupa á áfengi, sem ákærði Haukur notaði til risnu fyrir varnarliðsmenn á Keflavíkurflugvelli. Hann hafði ekki sérstaka heimild stjórnar Hins íslenzka steinolíuhlutafélags til þessara kaupa, en hann hafði almenna heimild til risnu, sem var á engan hátt takmörkuð. Áfengisinnflutningur þessi kom inn til landsins í nafni varnarliðsins eða á nafni einstakra varnarliðsmanna.

Framburður ákærða Hauks hér að framan var borinn undir ákærða Vilhjálm Þór, fyrrverandi stjórnarformann Hins íslenzka steinolíuhlutafélags, fyrir dómi 25. nóvember 1960, sem lýsti því yfir, að ákærði Haukur hefði ekki haft sína heimild til útgjalda þessara, sem hér er um að ræða.

Með vísan til þess, sem að ofan er rakið, og með tilliti til þess, sem fram er komið hér að framan undir lið 7 um fjárráðstafanir til risnu af hálfu ákærða Hauks, þykir nægjanlega sannað, að ákærði Haukur Hvannberg hafi dregið sér úr sjóði Hins íslenzka steinolíuhlutafélags £ 286–10–0, og er brot þetta réttilega heimfært undir 247. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940.

32. 4. janúar 1955 eru £ 104–18–07 skuldfærð á reikningi Hins íslenzka steinolíuhlutafélags hjá Esso Export Ltd.

Upplýst er í málinu, að upphæð þessi, £ 104–18–07, er vegna áfengiskaupa hjá fyrirtækinu Aug. Hellmers & Sons Ltd.

Með vísan til liðs 31, hér að framan, þar sem hér er um að ræða sams konar fjárráðstöfun, og sama gildir um þessa sem hina fyrri, nægir að vísa til þessa liðar, og þykir nægjanlega sannað, að ákærði Haukur hafi dregið sér úr sjóði Hins íslenzka steinolíuhlutafélags umrædda fjárhæð, £ 104–18–7, og er brot þetta réttilega heimfært undir 247. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940.

33. 5. september 1955 eru £ 4.956–08–0 skuldfærð á viðskiptareikningi Hins íslenzka steinolíuhlutafélags hjá Esso Export Ltd., London.

Ákærði Haukur hefur fyrir dómi 16. september 1960 gert þá grein fyrir fjárráðstöfun þessari, að þetta væri framlag Hins íslenzka steinolíuhlutafélags til risnu vegna söluferðar félagsins í sambandi við viðskipti félagsins við erlendar flugvélar, sem lendingar höfðu á Keflavíkurflugvelli, og hafi þetta verið gert í sambandi við svokallaðar Farnborough-flugsýningar, sem haldnar eru árlega haust hvert í Englandi. Hafi hann boðið með sér á sýningarnar í nafni Hins íslenzka steinolíuhlutafélags háttsettum varnarliðsmönnum af Keflavíkurflugvelli og greiddi allan kostnað fyrir þá í Englandi. Einnig kveðst ákærði Haukur hafa greitt hluta af kostnaði Esso-fyrirtækjanna, sem höfðu þarna sýningu á framleiðsluvörum sínum og héldu jafnframt uppi áróðri til eflingar sölu framleiðsluvara sinna.

Ákærði Haukur segist ekki minnast þess, að hann hafi borið undir stjórn Hins íslenzka steinolíuhlutafélags eða Olíufélagsins h.f. þessa ráðstöfun á gjaldeyrinum í sambandi við Farnborough-sýningar þessar og hann vissi ekki, hvort stjórnarmenn félaganna hafi haft vitneskju um þessar ráðstafanir, a.m.k. ekki formlega vitneskju.

Guðni Hannesson, starfsmaður Hins íslenzka steinolíuhlutafélags og Olíufélagsins h.f., lýsti því yfir fyrir dómi 17. septembe 1960, að sér vitanlega hafi Hið íslenzka steinolíuhlutafélag aldrei þurft að greiða eitt eða annað í sambandi við Farnborough-flugvélasýningarnar.

Fyrir dómi 24. september 1960 upplýsti ákærði Haukur, að hann hefði fengið kvittanir vegna útgjalda Hins íslenzka steinolíuhlutafélags við Farnborough-flugvélasýningarnar, en hann hefði ekki hirt um að taka þær með sér heim og hafi hann því engar kvittanir yfir þessi útgjöld.

Ákærði Helgi Þorsteinsson lýsti því yfir fyrir dómi 24. nóvem-

ber 1960, að hann kannaðist ekkert við, að Hið íslenzka steinolíuhlutafélag hafi þurft að hafa útgjöld vegna þessara Farnborough-flugvélasýninga.

Ekki var greiðsla þessi færð í bókum HÍS hér heima.

Með vísan til þess, sem að framan er rakið varðandi þessa ráðstöfun á £ 4.956–08–0, og með sérstöku tilliti til, að ákærði Haukur hefur ekki haft neina heimild frá stjórnum félaganna til þessarar fjárráðstöfunar og ekki getað lagt fram neinar kvittanir eða skilríki fyrir, að hér hafi raunverulega verið um að ræða greiðslu vegna hagsmuna Hins íslenzka steinolíuhlutafélags eða Olíufélagsins h.f., verður að telja nægjanlega sannað, að með þessu hafi ákærði Haukur dregið sér úr sjóði Hins íslenzka steinolíuhlutafélags £ 4.956–08–0, og er brot þetta réttilega heimfært undir 247. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940.

34. Á reikningi Hins íslenzka steinolíuhlutafélags hjá Esso Export Ltd., London, eru skuldfærð £ 2.156–18–06 21. nóvember 1957.

Ákærði Haukur hefur gefið sömu skýringu á fjárráðstöfun þessari og rakin er undir lið 33 hér að framan, og með vísan til þessa liðs þykir nægjanlega sannað, að með fjárráðstöfun þessari hafi ákærði Haukur dregið sér úr sjóði Hins íslenzka steinolíuhlutafélags £ 2.156–18–6, og er brot þetta réttilega heimfært undir 247. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940.

35. 3. september 1958 eru £ 3.574–16–07 skuldfærð á viðskiptareikningi Hins íslenzka steinolíuhlutafélags hjá Esso Export Ltd., London.

Ákærði Haukur hefur gefið sömu skýringu á fjárráðstöfun þessari og rakin er undir liðum 34 og 33 hér að framan. Samkvæmt því þykir nægjanlega sannað, að ákærði Haukur hafi með fjárráðstöfun þessari dregið sér úr sjóði Hins íslenzka steinolíuhlutafélags £ 3.574–16–7, og er brot þetta réttilega heimfært undir 247. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940.

36. Gögn málsins geyma upplýsingar um, að á stundum seldi Hið íslenzka steinolíuhlutafélag eldsneyti og aðrar olíuvörur til flugvéla á Keflavíkurflugvelli gegn staðgreiðslu.

Fyrrnefndur Knútur Hoirris hafði þann hátt á, er selt var gegn staðgreiðslu, að útbúin var nóta í fimmriti, kaupandinn fékk eitt og stundum tvö, en hin eintökin voru afhent skrifstofu

HÍS í Reykjavík ásamt staðgreiðslunum. Auk þess var hver staðgreiðsla skráð í réttri tímaröð í þar til gerða bók, sem Knútur hélt. Var það oftast, að Knútur afhenti ákærða Hauki staðgreiðslurnar. Á stundum tók Guðni Hannesson við þessum greiðslum.

Ákærði Haukur kannaðist við það að hafa móttekið staðgreiðslur frá Knúti Hoiriis, svo sem Knútur hafði skýrt frá. Taldi ákærði Haukur, að staðgreiðslurnar væru ýmist notaðar til greiðslu á ferðakostnaði ákærða Hauks eða annarra starfsmanna HÍS eða að staðgreiðslurnar væru sendar til innborgunar á viðskiptareikning 4137. Ákærði Haukur sagði, að þegar hann hefði fengið staðgreiðslur í hendur ásamt fylginótunum, hefði hann látið peningana liggja í lokuðum umslögum í peningaskápum félaganna, þar til á þeim þurfti að halda. Ákærði Haukur mundi ekki, hvað hann gerði við nóturnar. Ákærði Haukur kannaðist við að hafa á stundum tekið við staðgreiðslum frá Guðna Hannessyni. Guðni Hannesson skýrði frá því, að í þeim tilfellum, sem hann veitti viðtöku staðgreiðslum, sem reyndar kom sárasjaldan fyrir, fékk hann þau fyrirmæli frá ákærða Hauki Hvannberg að setja dollarana í umslag og afhenda þá gjaldkera félaganna til geymslu. Guðna vitanlega voru þessar staðgreiðslur, sem hann fékk í hendur, ekki bókaðar hjá HÍS sem tekjur.

Dómurinn fékk í hendur staðgreiðslubækurnar yfir tímabilið janúar 1956 til ársloka 1958. Staðgreiðslubækur frá því fyrir 1956 fundust ekki. Knútur Hoiriis tók saman upp úr þessum bókum lista yfir selt flugvélaeldsneyti og annað gegn staðgreiðslu.

Endurskoðandi málsins fékk síðan þetta til athugunar og skilaði sérstakri skýrslu um þessi atriði, dagsett 4. febrúar 1960. Athugunin gekk út á það að staðreyna, hvort staðgreiðslur, sem Knútur Hoiriis hafði fært í bækur sínar, fyndust færðar í bókhaldi Hins íslenzka steinolíuhlutafélags.

Samanlögð fjárupphæð staðgreiðslna þeirra, er Knútur Hoiriis hafði fært í bækur sínar árin 1956 til 1958, nam $ 7.017.33. Af þessari fjárhæð fann endurskoðandinn örugglega í bókum Hins íslenzka steinolíuhlutafélags $ 593.94 og upphæðir, sem gátu verið innifaldar í bókuðum staðgreiðslum, þannig að samtals námu allar þessar upphæðir $ 1.960.40. Endurskoðandinn staðhæfði því, að í bókum HÍS hafi því örugglega ekki fundizt færslur fyrir $ 7.017.33 ÷ $ 1.960.40, eða $ 5.056.93, sem taldar eru í staðgreiðslubókum Knúts Hoiriis.

Ákærði Haukur hefur ekki getað gefið fullnægjandi skýringu

á ráðstöfunum sínum á staðgreiðslum, sem hann hefur viðurkennt að hafa fengið í hendur. Hann hefur ekki getað sýnt neinar kvittanir fyrir útgjöldum í þágu félaganna og ekkert er fært í bókum þeirra að þessu leyti. Með skírskotun til alls þess, sem nú hefur verið rakið, og þess, að sannað er í málinu, að ákærði Haukur hefur gert sig sekan margsinnis um fjárdrátt úr sjóðum félaganna, verður að telja fram komna nægilega sönnun fyrir því, að ákærði Haukur hafi dregið sér $ 5.056.93 af staðgreiðslum Hins íslenzka steinolíuhlutafélags, og er brot þetta réttilega heimfært undir 247. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940.

VII.

Ólöglegur innflutningur.

Áður en ákæruliðirnir í kafla þessum eru vegnir og metnir, þykir rétt að taka afstöðu til þess, að hér eru ákærðu, auk framkvæmdastjóranna, stjórnir Olíufélagsins h.f. og Hins íslenzka steinolíuhlutafélags, þ. e. ákærðu Helgi Þorsteinsson, Skúli Thorarensen, Ástþór Matthíasson, Jakob Frímannsson og Karvel Ögmundsson.

Það skal strax tekið fram, að rannsóknin hefur leitt nægilega í ljós, að á vegum þessara tveggja félaga og fyrir atbeina ákærða Hauks Hvannbergs var komið upp sérstökum kerfum í sambandi við viðskipti þau, sem félögin áttu við varnarliðið, kerfum, sem í eðli sínu voru ólögleg. Er hér fyrst og fremst átt við stofnun reiknings 4138, sem fyrr getur. Skipulagt var undanskot gjaldeyris, svo tugum þúsunda dollara skipti. Var fé þessu aðallega varið til kaupa á tækjum, sem flutt voru inn í nafni varnarliðsins, og þar með sluppu félögin við að greiða lögboðin aðflutningsgjöld. Skylt er að geta þess, að tæki þessi voru svo til einvörðungu keypt vegna viðskiptanna á Keflavíkurflugvelli. Ennfremur er skylt að geta þess, að vegna ákvæða í varnarsamningnum um tollfrelsi til handa varnarliðinu og verktaka á þeirra vegum og sakir þess, hvernig þessu hefur verið beitt í framkvæmdinni, er trúlegt, að félögin hefðu getað flutt inn tollfrjáls ýmis konar efni og tæki vegna viðskiptanna við varnarliðið, er fram liðu stundir. Ákærði Haukur freistaði þess árið 1952 að fá slíkt tollfrelsi handa Hinu íslenzka steinolíuhlutafélagi, en fékk ekki jákvætt svar.

Virðist ekki hafa verið reynt að sækja aftur um undanþágu frá greiðslu aðflutningsgjalda af varningi, ætluðum varnarliðinu.

Þrátt fyrir að ekki fékkst jákvætt svar frá fjármálaráðuneytinu um undanþáguna, var allt að einu hafizt handa um innflutning, og sá Esso Export Corporation um að útbúa fylgiskjölin með sendingunum samkvæmt beiðni frá félögunum hér heima. Var þessu hagað þannig, að um leið og félögin gerðu pöntun var tekið fram, að varan (umbúðirnar) skyldi vera merkt varnarliðinu sem viðtakanda, innflutningspappírar (fylgigögn með vörunni) stíluð á nafn varnarliðsins (Iceland Air Defense Force, oft skammstaðað I.A.D.F.), en innflutningspappírar allir sendir til skrifstofu félaganna í Sambandshúsinu, Reykjavík, og var þá gjarnan undirstrikað í pöntunarbréfunum, að varan skyldi sett á nafn varnarliðsins. Jafnframt var tekið fram í þessum pöntunarbréfum, af hvaða reikningi eða reikningum varan skyldi greidd, sem oftast var reikningur 4138. (Þessu til sönnunar er t. d. dskj. nr. 46 í aðalrannsókn með fylgiskjölum).

Þegar nú slík sending kom til landsins, sáu einhverjir starfsmenn félaganna um að fá uppáskrift þar til bærra varnarliðsmanna á farmskírteinin. Var í fórum varnarliðsins stimpill, þar sem greypt hafði verið yfirlýsing þess efnis, að varan væri einvörðungu flutt inn í landið vegna þarfa varnarliðisns eða í þess þágu eða einstakra varnarliðsmanna. Stimpill með samskonar yfirlýsingu fannst við húsleit í stöðvum félaganna á Keflavíkurflugvelli. Fékkst aldrei skýring á, hvers vegna stimpill þessi væri þar kominn.

Með þessari uppáskrift varnarliðsmanna átti allt að vera tryggt gegn misferli að dómi tollgæzlunnar á Keflavíkurflugvelli og virðist svo sem að þessi uppáskrift væri sú eina trygging, sem látin var duga gegn því, að ekki ætti misnotkun sér stað í sambandi við innflutning í nafni varnarliðsins. Þegar uppáskriftin var fengin, lá varan á lausu gagnvart tollgæzlunni.

Rannsókn málsins náði m. a. til slíks innflutnings á vegum félaganna aftur til ársins 1951. Voru talsverð brögð að slíkum innflutningi, aðallega árin 1953—1955. Eins og ákæran ber með sér, hefur þó aðeins verið ákært út af innflutningi síðustu tvö árin fyrir upphaf dómsrannsóknar málsins.

Stofnun viðskiptareiknings 6079, sem Olíufélagið h.f. átti hjá Esso Export Corporation og áður hefur verið greint frá, er annað dæmi um þau viðskiptakerfi, sem félögin komu á fót og voru í tengslum við varnarliðsviðskiptin. Enn má nefna vanrækslu á því að standa skil á gjaldeyristekjum af leigu olíugeymanna í Hvalfirði. Þá má nefna vanræksluna á að gera grein

fyrir viðskiptareikningi 4137 og sterlingspundareikningunum að nokkru. Þessi viðskiptakerfi eða viðskiptahættir voru enn við lýði, er rannsókn málsins hófst, en svo virðist, að rannsóknin hafi leitt til þess, að sumir þættirnir lögðust strax niður, svo sem innflutningur í nafni varnarliðsins, og var þá raunar sótt um innflutningsleyfi fyrir varningi, er komið hafði í nafni varnarliðsins, sem túlka má sem viðurkenningu þess, að forráðamönnum félagsins var ljóst, að þessi innflutningsháttur gat ekki verið löglegur, og var því um að ræða afturhvarf frá fullfrömdu broti, sbr. liður 14 og 21 til 24 hér á eftir. Aðrir viðskiptahættir voru afteknir á árinu 1959, svo sem þegar er fram komið í sambandi við greinargerðina hér að framan um viðskiptareikningana. Það er ekki of djúpt tekið í árinni að segja, að þessir viðskiptahættir hafi ríkt um árabil hjá félögunum og orðið bæði eðlilegur og gildur þáttur í daglegum rekstri félaganna.

Einstakir starfsmenn félaganna vissu að sjálfsögðu um þessa viðskiptahætti. Ákærði Haukur bar fyrir rétti, eins og áður getur, að reikningurinn 6079 hefði ekki verið neitt leyndarmál. Ákærði Haukur, sem undir rannsókn bar mjög við minnisleysi, kvaðst ekki muna, hvort hann hefði borið undir stjórn eða formenn félaganna þessi viðskiptakerfi. Ákærði Jóhann Gunnar Stefánsson virðist ekki hafa verið beinn þátttakandi í því að koma þessum kerfum upp, þótt hann stöðu sinnar vegna, bæði sem framkvæmdastjóri Olíufélagsins h.f. og prókúruhafi fyrir Hið íslenzka steinolíuhlutafélag, hafi ekki getað komizt hjá að vita um þetta.

Ekki hafa stjórnir félaganna, hvorki formenn né einstakir stjórnarmenn, viljað við það kannast, að þeir hafi átt hlut að máli um viðskiptahætti þá, sem tíðkaðir voru af hálfu félaganna og að ofan greinir, þrátt fyrir það, að þessir hættir voru tíðkaðir jafnlengi og viðskiptin, sem þróuðust í skjóli þessara viðskiptahátta, jafn umfangsmikil og raun bar vitni. Það er trúlegt, að viðskiptin við varnarliðið hafi leitt til aukinna viðskipta, sem aftur buðu heim ýmsum nýjum vandamálum, er ekki urðu leyst af framkvæmdastjórunum upp á eigin spýtur. Áður getur þess, að ákærða Vilhjálmi Þór hafi verið tilkynnt bréflega um opnun reiknings 4138. Hann hefur að vísu ekki viljað við það kannast, að hann hafi fengið slíkt bréf. Þá hefur ákærði Vilhjálmur Þór skýrt frá því, að hann hafi í upphafi samið um geymaleiguna í Hvalfirði, eins og áður segir. Komið er fram í málinu, að ákærði Vilhjálmur Þór spurðist fyrir um það árið

1954 hjá ákærða Jóhanni Gunnari, hvort ekki væru til „lausir peningar" á reikningi fyrir vestan, sem Olíufélagið h.f. gæti lánað Sambandi íslenzkra samvinnufélaga, er leiddi til þess, að Sambandið fékk að láni $ 145.000.00 hjá Olíufélaginu. Þá var og þetta sama ár leitað til Hins íslenzka steinolíuhlutafélags og Olíufélagsins h.f. um lán á erlendum gjaldeyri vegna skipakaupa Sambands íslenzkra samvinnufélaga og Olíufélagsins, er leiddi til þess, að HÍS lánaði um tíma £ 11.500.00. Það er því trúlegt, að leitað hafi verið vel í gjaldeyrisreikningum félaganna, en ákærði Vilhjálmur Þór var á þessu tímabili forstjóri Sambands íslenzkra samvinnufélaga. Þá skal þess getið, að Hið íslenzka steinolíuhlutafélag tók laxveiðiána Langá á Mýrum á leigu árið 1954 og greiddi á því ári og næstu tveimur árum samtals £ 14.000–0–0 í leigu fyrir tímabilið 1954 til 1967. Að vísu var ákærði Haukur að verki, en með heimild stjórnar um að taka ána á leigu, þótt hann minntist ekki að hafa rætt það við stjórnarmenn og viti ekki, hvort þeir hafi haft vitneskju um, að leigan væri greidd í erlendum gjaldeyri.

Vorið 1957 fór fram rannsókn á rekstri Hins íslenzka steinolíuhlutafélags. Var rannókn þessi gerð að undirlagi ákærða Helga Þorsteinssonar og mun tilefnið hafa verið, að honum hafi blöskrað fjárbruðl ákærða Hauks Hvannbergs, eftir framburði hans sjálfs að dæma. Þá fyrst fékk Helgi að vita um þá viðskiptahætti Hins íslenzka steinolíuhlutafélags og Olíufélagsins h.f., sem raktir hafa verið hér að framan og stjórnir félaganna eru sóttar til ábyrgðar á í máli þessu, þ. e. reikning 4138 og tækjainnflutning í nafni varnarliðsins. Ákærði Helgi lét stöðva innborganirnar inn á reikning 4138 og virti ákærði Haukur það í heilt ár, en hóf aftur að láta greiða mánaðarlega $ 4000.00 inn á reikninginn sumarið 1958. Var þessu undanskoti hætt, er rannsóknin hófst, og þeir dollarar, sem undan var skotið árið 1958, að fjárhæð $ 24.000.00, skilað aftur inn á reikning 4137. Var það í janúar 1959. Þá hefur ákærði Helgi skýrt frá því, að hann hafi engu orðið nær um hið rétta eðli innflutningsins í nafni varnarliðsins. Segist hafa trúað þeirri skýringu ákærða Hauks, að Esso Export Corporation ætti tækin, sem inn væru flutt, og $ 4000.00 væru umboðslaun til Esso Export Corporation til að standa straum af eða fyrir að leggja til afgreiðslutæki til varnarliðsviðskiptanna. Þrátt fyrir þessar upplýsingar ákærða Hauks, sem ákærði Helgi segist hafa trúað, lét hann stöðva innborganirnar á reikningi 4138. Ekki fann ákærði Helgi hvöt hjá sér

til að segja öðrum stjórnarmönnum frá þessari rannsókn sinni og er óupplýst, hvort hún hafi leitt eitthvað frekar í ljós umfram það, sem nú hefur verið rakið. Þó fékk ákærði Skúli Thorarensen veður af rannsókninni, eftir að hún var um garð gengin.

Með skírskotun til alls þess, sem rakið er hér að framan, er það með ólíkindum miklum, að stjórnarmenn hafi ekki vitað um þá gildu þætti í rekstri félaganna, sem að ofan greinir og varða undanskot gjaldeyris, innflutning í nafni varnarliðsins, reikninginn 6079 og þau gjaldeyrisvanskil, er af þessu leiddi, sérstaklega þegar horft er til þess, að ætla verður, að hér eigi hlut að máli þaulæfðir og glöggir fésýslumenn. Engu að síður verður að telja, að ekki sé komin fram alveg lögfull sönnun þess, að stjórnarmenn hafi lagt þarna á ráðin eða vitað betur en þeir hafa sjálfir greint frá. Vert er að hafa í huga í þessu sambandi, að nokkrir stjórnarmenn eiga heima úti á landi og allir höfðu stjórnarmenn að aðalstarfi önnur, umfangsmikil störf. Fundargerðabækur beggja félaganna voru kannaðar. Náði könnunin til tímabilsins 1951—1959. Ekki fannst neitt, er horfði til upplýsinga í málinu. Stjónarfundir ásamt aðalfundi voru haldnir frá tvisvar til átta sinnum ár hvert.

Bæði félögin eru rekin sem hlutafélög, en hlutafélagaforminu fylgir mjög takmörkuð skuldaábyrgð, svo sem kunnugt er.

Um ábyrgð og skyldur stjórna í hlutafélagi segir í 32. gr. laga nr. 77/1921 um hlutafélög: „Félagsstjórn fer með málefni félagsins milli hluthafafunda. Hún ræður framkvæmdastjóra, einn eða fleiri, hefur umsjón með rekstri atvinnunnar, gerir reikningsskil og skuldbindur félagið, allt samkvæmt lögum og samþykktum félagsins“. Í samþykktum Olíufélagsins h.f., 18. gr., er talað um, að stjórnin hafi almenna umsjón með rekstri félagsins og fjárhag þess og í 18. gr. samþykkta Hins íslenzka steinolíuhlutafélags segir, að félagsstjórn hafi þau réttindi og skyldur, er íslenzk lög mæla fyrir um.

Í 4. mgr. 18. gr. samþykkta Olíufélagsins h.f. er talað um, að framkvæmdastjóri skuli jafnan leita úrskurðar stjórnarinnar um mikilsverð málefni, sem félagið varðar. Í 18. gr. samþykkta Hins íslenzka steinolíuhlutafélags segir, að forstjóri (þ. e. framkvæmdastjóri) félagsins sjái um daglegan rekstur félagsins og hafi á hendi allar framkvæmdir fyrir félagið, sem ekki heyra undir félagsfundi eða félagsstjórn samkvæmt íslenzkum lögum eða samþykktum félagsins.

Að dómi ákærða Vilhjálms Þórs, er það hlutverk stjórnar

hlutafélags að leggja meginlínur um rekstur félagsins og að dómi ákærða Helga er það hlutverk stjórnarformanns og stjórnar hlutafélags að leggja í megindráttum línurnar um rekstur félagsins. Ekki eigi að ráðast í fjárfestingar eða stærri framkvæmdir nema að ráði félagsstjórnar. Stjórnin og formaður eigi að fylgjast með rekstri félagsins, eftir því sem kostur er.

Með skírskotun til alls þess, sem nú hefur verið rakið, verður að gera þá kröfu til stjórnarmanna, að þeir afli sér vitneskju um rekstur félaganna í aðaldráttum, sbr. í þessu sambandi dóm Hæstaréttar í XVIII. bindi, bls. 81, andstætt dómi Hæstaréttar í XIX. bindi, bls. 106, en með samanburði á þessum tveim dómum fæst glögg mynd af skoðun Hæstaréttar í þessum sökum, og virðist ákæru vera hagað í samræmi við það.

Stjórnarmönnum Hins íslenzka steinolíuhlutafélags og Olíufélagsins h. f. átti að vera kunnugt um þá viðskiptahætti félaganna, sem tíðkaðir voru um lengri tíma og að staðaldri. Verður því að telja þá ábyrga jafnframt framkvæmdastjórunum.

Fengnir voru tveir menn frá tollendurskoðun og tollgæzlu ríkisins til að yfirfara innflutninginn í nafni varnarliðsins, þeir Sigurjón Ágústsson fulltrúi og Ögmundur Guðmundsson yfirtollvörður. Skiluðu þeir skýrslu um athugun sína, dags. 3. september 1960, þar sem m. a. fylgdi útreikningur á tollverði og aðflutningsgjöldum, gjöldum af svonefndum bátagjaldeyrisvörum og leyfisgjöldum. Náði könnun þessara manna aftur til ársins 1952. Tollverð þeirra vörusendinga, sem rannsókn þeirra náði til, nam samtals kr. 3.400.309.00, aðflutningsgjöld kr. 1.156.272.00, B-skírteinisgjöld kr. 353.924.00 og leyfisgjöld kr. 13.996.00. Svo sem áður segir, var aðeins ákært út af innflutningi félaganna síðustu tvö árin fyrir upphaf dómsrannsóknar málsins.

Verða nú einstakir ákæruliðir kafla þessa athugaðir:

1. Með m.s. Tröllafossi, sem kom til Reykjavíkur 15. desember 1956, kom vörusending frá Ameríku: 1 kassi með svonefndum síu-hlutum (filter-parts). Hlutir þessir voru ætlaðir í benzínafgreiðslubíla Hins íslenzka steinolíuhlutafélags á Keflavíkurflugvelli. Verðmæti sendingarinnar var að innkaupsverði $ 435.56. Kom greiðslan fyrir vörukaup þessi af reikningi 4138. Sending þessi kom á farmskírteini, útgefnu í New York 15. nóvember 1961. Var varnarliðið talið viðtakandi vörunnar, og á tollinnflutningsskýrslu, sem dagsett er 30. nóvember 1956, eða áður en varan kom til landsins, var varnarliðið talið innflytjandi.

Tollinnflutningsskýrsla þessi er vélrituð, án undirskriftar, nema skrifað var nafn Olíufélagsins h.f. Farmskírteinið var stimplað með yfirlýsingu þess efnis, að varan væri innflutt í þágu varnarliðsins og uppáskrifuð af varnarliðsmanni. Samkvæmt tollseðli, er venju samkvæmt fylgdi vörunni frá Reykjavík til Keflavíkurflugvallar, var varan sótt til tollgæzlunnar 17. janúar 1957. Til þess að tollgæzlan í Reykjavík sleppti vörunni lausri, þurfti að sýna farmskírteinið með uppáskrift varnarliðsins og tollinnflutningsskýrsluna. Tollur var enginn greiddur. Samkvæmt mati matsmanna tveggja frá tollendurskoðuninni og tollgæzlunni, sem að framan greinir, nam tollverð vörusendingar þessarar kr. 7.174.00 og aðflutningsgjöld því kr. 2.514.00 og leyfisgjald kr. 64.00.

Vara þessi var ekki eign varnarliðsins, heldur eign Hins íslenzka steinolíuhlutafélags og greidd af innstæðum félagsins hjá Esso Export Corporation. Viðtakandi vörunnar var Hið íslenzka steinolíuhlutafélag, sem jafnframt var innflytjandi, enda gáfu þar til bærir varnarliðsmenn þá yfirlýsingu fyrir dómi, að þessi félög, Olíufélagið h.f. og Hið íslenzka steinolíuhlutafélag, hefðu ekkert umboð til að gera pantanir í nafni varnarliðsins eða gefa yfirlýsingu í nafni varnarliðsins, en þeir könnuðust ekki við varninginn, sem þessi félög höfðu flutt inn á nafni varnarliðsins sem eign varnarliðsins. Höfðu menn þessir verið fengnir til að yfirfara farmskírteinin, sem báru það með sér, að varan hefði verið flutt inn í nafni varnarliðsins, en ætla mátti, að greidd hefði verið af innstæðum félaganna fyrir vestan. Það, sem nú hefur verið sagt, á einnig við liði 2—24 hér á eftir, og því ekki hirt um að endurtaka þetta, er gerð verður grein fyrir þessum ákæruliðum.

Samkvæmt ofanskráðu verður talið sannað, að umrædd vara hafi verið flutt inn í landið í því skyni að sleppa við að greiða lögboðin aðflutningsgjöld af henni og hafi varnarliðið vísvitandi verið ranglega talinn viðtakandi og innflytjandi.

2. Hinn 9. janúar 1957 kom með flugvél frá Ameríku einn kassi með flotum í vatnsskiljur (control valve floats). Viðtakandi á farmskírteini var talinn varnarliðið og á tollinnflutningsskýrslu, dags. 24. janúar 1957, var varnarliðið talið innflytjandi. Var skýrsla þessi undirrituð af einum starfsmanni Hins íslenzka steinolíuhlutafélags á Keflavíkurflugvelli. Verðmæti sendingarinnar var $ 196.67 og kom greiðslan fyrir vöruna af reikningi

4138. Tollverðið var metið kr. 3.210.00 og aðflutningsgjöld samkvæmt því kr. 1.614.00 og leyfisgjald kr. 20.00.

3. Með m.s. Tröllafossi, sem kom til Reykjavíkur 29. janúar 1957, kom einn kassi með olíuslöngum og stállokum. Á framskírteini var varnarliðið skráður viðtakandi og á tollinnflutningsskýrslu, dags. 5.2. 1957, var varnarliðið skráður innflytjandi. Skýrslan var undirrituð af einum starfsmanni Hins íslenzka steinolíuhlutafélags. Verðmæti vörunnar var $ 591.38, greitt úr reikningi 4138, og tollverðið var talið kr. 9.749.00. Aðflutningsgjöld samkvæmt því voru talin nema kr. 11.905.00.

4. Með flugvél, sem kom frá Ameríku til landsins 12. marz 1957, kom sending, merkt varnarliðinu sem viðtakanda á farmskírteininu. Í sendingu þessari voru hlutar í benzín- og vatnsskiljur. Verðmæti vörunnar var $ 137.45 og kom greiðslan af reikningi 4138. Á innflutningsskýrslu, dags. 5. apríl 1957, sem undirrituð er af verkstjóra Hins íslenzka steinolíuhlutafélags á Keflavíkurflugvelli, er varnarliðið talið innflytjandi, og á skýrslunni stendur, að varan sé tollfrjáls samkvæmt varnarsamningnum.

Starfsmenn tollendurskoðunarinnar mátu sendinguna til tollverðs á kr. 2255.00. Aðflutningsgjaldið hefði átt að vera kr. 1124.00 og leyfisgjald kr. 15.00.

5. Með m.s. Lagarfossi, sem kom til landsins 23. marz 1957, kom sending merkt varnarliðinu á farmskírteini. Var þetta einn kassi, er innihélt koparlokuhluta og bílavarahluta. Verðmæti vörunnar var $ 257.31 og var greitt af reikningi 4138. Á tollinnflutningsskýrslu er varnarliðið skráður innflyjandi. Er skýrslan dagsett 10. apríl 1957 og undirrituð af einum starfsmanni Olíufélagsins h.f. Tollverð sendingar þessarar átti að vera kr. 4.240.00 og aðflutningsgjöldin samkvæmt því kr. 5.238.00.

Að sögn voru varahlutir þessir fluttir inn vegna benzínafgreiðslubíla Hins íslenzka steinolíuhlutafélags á Keflavíkurflugvelli.

6. 15. apríl 1957 kom með flugvél til landsins einn kassi, sem innihélt stálhringi. Á farmskírteini var viðtakandi greindur varnarliðið. Ekki upplýstist af hvaða viðskiptareikningi félaganna fyrir vestan vara þessi hafði verið greidd. Tollverðið var metið kr. 305.00. Aðflutningsgjald kr. 100.00 og leyfisgjald kr. 1.00.

Á tollinnflutningsskýrslunni var varnarliðið skráður innflytjandi.

Tollinnflutningsskýrslan er dagsett 26. apríl 1957 og undirrituð af einum verkstjóra Hins íslenzka steinolíuhlutafélags á Keflavíkurflugvelli. Á skýrslunni stendur, að varan sé tollfrjáls samkvæmt varnarsamningi.

7. Með m.s. Goðafossi frá Ameríku 21. júní 1957 kom sending, einn kassi, merktur á farmskírteini varnarliðinu sem viðtakanda. Í kassanum voru hlutar í áfyllingarbíl, þ. e. vegna bensínafgreiðslubíls Hins íslenzka steinolíuhlutafélags á Keflavíkurflugvelli. Verðmæti sendingarinnar að innkaupsverði nam $ 227.59 og var greiðslan innt af hendi úr reikningi 4138. Tollverðið hefði átt að nema kr. 3.747.00 og aðflutningsgjald kr. 2.059.00 og leyfisgjald kr. 35.00.

Á tollinnflutningsskýrslu var varnarliðið skráður innflytjandi. Skýrslan er dagsett 21. júní 1957 og er gefin út í nafni varnarliðsins af einum starfsmanni Olíufélagsins h.f.

8. Með m.s. Tröllafossi, sem kom til landsins 31. ágúst 1957, kom einn kassi, sem á farmskírteini var merktur varnarliðinu sem viðtakanda. Í kassa þessum voru tengihlutar fyrir benzínafgreiðslubíla Hins íslenzka steinolíuhlutafélags á Keflavíkurflugvelli. Innkaupsverð nam $ 344.30. Greiðslan kom af reikningi 4138. Tollverðið hefði átt að vera kr. 5.657.00, aðflutningsgjalld kr. 3.103.00 og leyfisgjald kr. 53.00. Tollinnflutningsskýrslan með sendingu þessari er dagsett 4. október 1957. Þar er skráð, að varnarliðið sé innflytjandi. Skýrslan er óundirrituð.

9. Með m.s. Goðafossi 16. október 1957 kom kassi, sem á farmskírteini var merktur varnarliðinu sem viðtakanda. Í kassa þessum voru hlutar í benzínafgreiðslutæki. Innkaupsverð nam $ 288.26 og var greitt af reikningi 4138. Tollverðið hefði átt að nema kr. 4753.00, aðflutningsgjald kr. 2608.00 og leyfisgjald kr. 45.00. Á tollinnflutningsskýrslunni, sem dagsett er 18.10. 1957, er varnarliðið talið innflytjandi. Skýrslan er gefin út í nafni varnarliðsins og undirrituð af einum starfsmanni Olíufélagsins h.f. og Hins íslenzka steinolíuhlutafélags.

10. Með m.s. Tröllafossi, sem kom til landsins 12. febrúar 1958, kom sending, sem á farmskírteini var merkt varnarliðinu

með viðtakanda. Voru þetta 33 kassar af ísvarnarefni og 151 kassi af bílafrostlegi. Eftir tollseðli að dæma, sem fylgdi vörunni úr Reykjavík til Keflavíkurflugvallar, hafa kassarnir af ísvarnarefni verið 32 og því virðist einum of mikið í lagt í ákæru að þessu leyti. Innkaupsverð sendingarinnar allrar nam $ 1517.22. Kom greiðslan fyrir sendingu þessa úr hinum almenna reikningi Olíufélagsins h.f. hjá Esso Export Corporation, 6076. Tollverðið hefði átt að vera kr. 29.240.00 og aðflutningsgjöld kr. 51.499.00. Á tollinnflutningsskýrslunni, sem dagsett er 13. febrúar 1958 og gefin er út af Olíufélaginu h.f., er þess getið, að innflytjandinn sé Olíufélagið h.f., en að vörurnar séu fluttar inn fyrir varnarliðið. Á tollseðli þeim, sem að framan greinir, segir, að varan sé merkt varnarliðinu.

Upplýst er, að varan var greidd af Olíufélaginu h.f. og því eign þess, að hún var flutt inn í nafn varnarliðsins, að telja verður til að sleppa við greiðslu aðflutningsgjalda, enda voru engin aðflutningsgjöld greidd. Þá upplýstu fyrirsvarmenn varnarliðsins, að varnarliðið hefði ekki gert pöntun á þessari vörusendingu hjá Olíufélaginu h.f., en þessir fyrirsvarsmenn varnarliðsins fengu til athugunar öll farmskírteini árin 1952/1958, sem þóttu athugaverð.

11. Með m.s. Jökulfelli, sem kom til landsins 19. apríl 1958, kom einn kassi, merktur á farmskírteini varnarliðinu sem viðtakanda. Í kassa þessum voru koparpíputengingar, ætlaðar í benzínafgreiðslubíla Hins íslenzka steinolíuhlutafélags á Keflavíkurflugvelli. Innkaupsverð vörunnar nam $ 104.76, og var greitt úr reikningi 4138. Tollverðið hefði numið kr. 1.726.00 og aðflutningsgjald kr. 932.00. Á tollinnflutningsskýrslu, ódagsettri og óundirritaðri, er varnarliðið skráður innflytjandi.

12. Með m.s. Jökulfelli í sömu ferð og getur undir lið 9 kom önnur sending, merkt á farmskírteini varnarliðinu sem viðtakanda. Voru í sendingu þessari 10 kassar og 5 pakkar af olíuslöngum og einn pakki af töngum. Innkaupsverð nam $ 2984.88 og var greitt úr reikningi 4138. Tollverðið hefði átt að vera kr. 50.661.00 og aðflutningsgjöld 35.771.00. Á tollinnflutningsskýrslu, sem er ódagsett og óundirrituð, er varnarliðið skráður innflytjandi.

Vara þessi var flutt inn vegna benzínafgreiðslubíla Hins íslenzka steinolíuhlutafélags á Keflavíkurflugvelli.

13. Með m.s. Tröllafossi 5. maí 1958 komu til landsins 2 kassar með bifreiðavarahlutum og olíudæluhlutum. Á farmskírteini var varnarliðið skráður viðtakandi vörunnar. Verðmæti sendingarinnar að innkaupsverði nam $ 1196.80. Tollverðið hefði orðið kr. 19.687.00, aðflutningsgjöld kr. 12.118.00 og leyfisgjald kr. 172.00.

Tollinnflutningsskýrslan er dagsett 4. júní 1958. Er varnarliðið skráður innflytjandi. Skýrslan er gefin út í nafni varnarliðsins af einum starfsmanni Olíufélagsins h.f. og Hins íslenzka steinolíuhlutafélags.

14. Með m.s. Goðafossi 31. maí 1958 kom til landsins eftirfarandi varningur, sem á farmskírteini var merktur varnarliðinu: 1 kassi mælar, 2 kassar af hlutum í vatnseimingartæki, 1 tunna af vítissóda, 1 kassi vélahlutar og 1 kassi með plastmálningu og þynni. Innkaupsverð vörunnar nam samtals $ 7.642.69 og voru $ 6.973.14 greiddir af reikningi 4137 og $ 669.55 greiddir af reikningi 4138. Tollverð vörunnar hefði átt að vera kr. 192.-548.00. Aðflutningsgjöld kr. 45.473.00. Tollinnflutningsskýrslan yfir vörusendingu þessa er dagsett 21. júní 1958. Varnarliðið er talinn innflytjandi. Skýrslan er gefin út í nafni varnarliðsins og undirritar hana starfsmaður Olíufélagsins h.f.

Eftir að rannsókn þessi hófst eða í apríl 1959 sótti Olíufélagið h.f. um innflutningsleyfi fyrir vatnseimingartæki (þ. e. það, sem nefnt er hér að framan hlutar í vatnseimingartæki (water purification apparatus parts). Var slíkt leyfi veitt og aðflutningsgjöld greidd í júlí 1959. Þarf ekki að rekja þenna hluta málsins nánar, þar sem ákæran nær aðeins til innflutningsins.

15. Með flugvél, sem kom til landsins 16. júní 1958, kom kassi merktur á farmskírteini varnarliðinu sem viðtakanda. Í kassa þessum voru kveikjuhlutar, þ. e. varahlutir í benzínafgreiðslubíla Hins íslenzka steinolíuhlutafélags á Keflavíkurflugvelli. Innkaupsverð nam $ 103.12. Kom greiðslan af reikningi 4138.

Á tollinnflutningsskýrslu er varnarliðið talið innflytjandi. Skýrslan er dagsett 25. júní 1958 og er óundirrituð. Tollverðið hefði átt að vera kr. 2.654.00 og aðflutningsgjöld kr. 2.110.00. Þess skal getið, að í tollverðinu er reiknað með 55% yfirfærslugjaldi.

16. Með m.s. Tröllafossi 7. júlí 1958 komu 3 kassar, sem á farmskírteini voru merktir varnarliðinu sem viðtakanda. Í kössum þessum voru hlutar í afgreiðslubyssur og síur. Var varningur þessi fluttur inn vegna viðhalds benzínafgreiðslubíla og benzínafgreiðslu-neðanjarðarkerfis Hins íslenzka steinolíuhlutafélags á Keflavíkurflugvelli. Innkaupsverð nam $ 379.04 og var bæði greitt af reikningi 4137 og 4138. Tollverðið hefði átt að vera kr. 9.578.00 og aðflutningsgjöld kr. 2278.00, og er þá 55% yfirfærslugjaldið ekki innifalið í tollverðinu. Hefði það numið kr. 3.253.00. Leyfisgjaldið hefði orðið kr. 59.00. Í tollinnflutningsskýrslu, sem dagsett er 14. júlí 1958 og gefin út í nafni varnarliðsins, er varnarliðið talinn innflytjandi. Skýrsluna undirritaði einn starfsmanna Olíufélagsins h.f.

17. Með flugvél, sem kom til landsins í júlí 1958, komu 8 kassar, merktir á farmskírteini varnarliðinu sem viðtakanda. Í kössum þessum voru hlutar í síur. Innkaupsverðið var $ 1560.07 og var greitt bæði úr reikningi 4137 og 4138. Tollverðið hefði átt að vera kr. 39.578.00, aðflutningsgjöld kr. 9.370.00, leyfisgjald kr. 201.00 og 55% yfirfærslugjald kr. 14.044.00. Tollinnflutningsskýrslan er dagsett 6. ágúst 1958 og segir þar, að innflytjandinn sé varnarliðið. Skýrslan er gefin út af Olíufélaginu h.f. Vara þessi var pöntuð til að nota í benzínafgreiðslubíla Hins íslenzka steinolíuhlutafélags á Keflavíkurflugvelli.

18. Í júlí 1958 kom með flugvél önnur sending af sams konar vöru og getur um í lið 17 hér að framan. Var varan í 2 kössum. Í farmskírteini var varnarliðið skráður viðtakandi. Innkaupsverð nam $ 502.32. Var það greitt bæði af reikningi 4137 og 4138. Tollverðið hefði numið kr. 12.707.00, aðflutningsgjöld kr. 3.024.00, leyfisgjald kr. 53.00 og 55% yfirfærslugjaldið kr. 4.509.00.

Tollinnflutningsskýrslan er dagsett 31. júlí 1958. Á henni er varnarliðið skráður innflytjandi. Olíufélagið hefur gefið út skýrsluna og tekið fram á henni, að vörurnar eigi að fara til Keflavíkurflugvallar.

19. Með m.s. Goðafossi, er kom til landsins 18. júlí 1958, kom 1 kassi, sem merktur var á farmskírteini varnarliðinu sem viðtakanda. Í kassa þessum voru járnpíputengingar og hlutar í benzínáfyllingartæki. Innkaupsverð vörunnar var $ 926.76. Var greitt af reikningi 4138 og 4137. Tollverðið var reiknað úr kr.

23.564.00, aðflutningsgjöld kr. 5.568.00, leyfisgjald kr. 150.00 og 55% yfirfærslugjald kr. 8.227.00. Tollinnflutningsskýrslan er dagsett 30. júlí 1958. Er innflytjandinn skráður varnarliðið. Útgefandi hefur fyrst verið skráður varnarliðið (vélritað), en svo hefur verið skrifað, að Olíufélagið h.f. væri útgefandi.

20. Með flugvél, sem kom til landsins 24. júlí 1958, komu 4 kassar merktir á farmskírteini varnarliðinu sem viðtakanda. Í kössum þessum voru síu-hlutar, sbr. hér að framan liður 17 og 18. Innkaupsverð vörunnar nam $ 1995.99. Var varan greidd bæði af reikningi 4137 og 4138. Tollverðið hefði átt að vera kr. 50.-341.00. Aðflutningsgjöld kr. 11.921.00. Leyfisgjald kr. 281.00 og 55% yfirfærslugjald kr. 17.863.00. Tollinnflutningsskýrslan er dags. 1. október 1958. Er varnarliðið merktur innflytjandi. Þess er getið, að varan sé tollfrjáls samkvæmt varnarsamningnum. Skýrslan er óundirrituð.

21. Með m.s. Tröllafossi 13. ágúst 1958 kom 1 kassi, sem á farmskírteini var merktur varnarliðinu sem móttakanda. Í kassa þessum voru hlífar til að setja á stiga, sem munu notaðir, þegar verið er að dæla eldsneyti á flugvélar (canvas bumpers). Innkaupsverð nam $ 30.00 og var greitt úr reikningi 4138. Tollinnflutningsskýrslan er gefin út 30. desember 1958, og er hún gefin út af Olíufélaginu h.f. og Olíufélagið h.f. talinn innflytjandi. Tollur var greiddur. Telja verður, að um þennan innflutning gegni sama máli og annan innflutning, sem eins stóð á um og fluttur var inn í nafni varnarliðsins og að framan hefur verið rakinn. Það athugast, að kaupverð vörunnar er greitt af leynireikningi Hins íslenzka steinolíuhlutafélags, 4138, sem var fyrst og fremst stofnaður vegna tækjainnflutnings til Keflavíkurflugvallar. Telja verður, að greiðsla aðflutningsgjaldsins eigi því rót sína að rekja til þess, að dómsrannsókn málsins var hafin nokkru áður.

22. Með m.s. Reykjafossi 11. nóvember 1958 komu til landsins 22 kassar af bifreiðavarahlutum í „Leyland"-bifreiðar, sem Olíufélagið h.f. og Hið íslenzka steinolíhlutafélag nota til flutnings á benzíni og olíum á Keflavíkurflugvelli og víðar. Bifreiðir þessar eru enskrar gerðar og varahlutasending þessi því ensk. Á farmskírteini var varnarliðið merktur viðtakandi vörunnar. Pöntun þessi var gerð af verkstjóra Hins íslenzka steinolíuhluta-

félags á Keflavíkurflugvelli. Pöntunina sendi hann til skrifstofu félaganna í Reykjavík, sem sá um að senda hana áleiðis til Englands. Meðal gagna varðandi pöntun þessa var miði, þar sem tekið var fram, að á farmskírteini ætti að skrá varnarliðið sem viðtakanda, en senda frumrit farmskírteinis til skrifstofu Sambands íslenzkra samvinnufélaga, Reykjavík. Reikning yfir pöntunina átti að stíla á Samband íslenzkra samvinnufélaga, Reykjavík, en senda pro forma reikning til skrifstofu Sambandsins í Leith, er myndi annast greiðslu.

Starfsmenn félaganna, er inntir voru eftir, hverju það sætti, að vara þessi hefði komið inn í nafni varnarliðsins, sögðust ekki vita það. Ákærði Haukur taldi, að um einhver mistök væri að ræða.

Svo sem margsinnis hefur verið tekið fram áður, hófst dómsrannsókn málsins 16. desember 1958. Olíufélagið h.f. sótti um innflutningsleyfi fyrir vörusendingu þessari 12. janúar 1959 og fékk leyfið. Var tollverðið kr. 163.848.00 og aðflutningsgjöld kr. 130.567.00. Var tollurinn greiddur 6. ágúst 1959.

Telja verður, að dómsrannsókn hafi ráðið því, að aðflutningsgjöld voru greidd.

Varan var raunverulega komin inn í landið á röngum innflutningspappírum og þar með var lagabrotið fullframið.

23. Með m.s. Fjallfossi, sem kom til landsins í desember 1957, kom 1 kassi með bifreiðavarahlutum. Á farmskírteini var kassi þessi merktur varnarliðinu sem viðtakanda. Varahlutir þessir voru í Leyland-bíla þá, sem að framan greinir undir lið 22. Um þessa sendingu gegndi nákvæmlega sama máli og sendinguna, sem getur undir lið 22. Var þetta smá-sending. Tollverðið var kr. 901.00 og tollurinn kr. 716.00. Var hann greiddur, að fengnu innflutningsleyfi, 18. júní 1959. Vísast að öðru leyti til þess, sem segir í lið 22 hér að framan um refsinæmi innflutnings þessa.

24. Gögn málsins geyma upplýsingar um, að ákærði Haukur hafi látið Hið íslenzka steinolíuhlutafélag festa kaup á benzínafgreiðslubíl í Bandaríkjunum sumarið 1958. Var andvirði bifreiðar þessarar, að fjárhæð $ 10.492.74, greitt af reikningi 4137 í júlí 1958. Ákærði Haukur ritaði fyrir hönd Hins íslenzka steinolíuhlutafélags bréf til fjármálaráðuneytisins, sem dagsett er 24. júní 1958 og hljóðar svo:

„Vér viljum hér með staðfesta samtal það, er hr. Haukur

Hvannberg hefur átt við hr. ráðuneytisstjóra Sigtrygg Klemensson í dag.

Eins og fram kom í ofangreindu samtali, hafa ýms flugfélög í hyggju að fljúga nýrri gerð flugvéla, þrýstiloftsflugvéla, um Keflavíkurflugvöll í sumar. Flugvélar þessar eru af nýrri gerð, sem áður er óreynd, og er ætlunin að nota Keflavíkurflugvöll sem millilendingarstað í fyrstu. Áætlað er, að flugvélar þessar hafi til að byrja með aðeins lendingar hér í 1—1½ ár, meðan á reynslutíma stendur.

Til þess að hægt sé að afgreiða eldsneyti til þessara flugvéla, er nauðsynlegt að flytja inn sérstök afgreiðslutæki. Umboðsmenn vorir í New York, Esso Export Corporation, hafa fallizt á að lána oss þessi tæki um ofangreint tímabil, þar sem vér höfum ekki fjárhagslegt bolmagn til þess að eignast þau sjálfir. Það skal tekið fram, að allar greiðslur í sambandi við þessar afgreiðslur greiðast í dollurum, svo sem andvirði eldsneytis, áfallinn kostnaður svo og tollar og flugvallarskattur og önnur tilfallandi gjöld.

Vér viljum hér með óska umsagnar háttvirts ráðuneytis um, hvort oss er heimilt að taka við tækjunum að láni og hvernig innflutningi á þeim skal hagað. Eins og áður um getur, er ætlunin að hafa þessi tæki að láni, meðan á reynsluflugi stendur og skila þeim síðan til New York."

Undanfari bréfs þessa var sá, að ákærði Haukur átti viðræður við Esso Export Corporation í júní 1958 um nauðsyn þess að fá tæki til Keflavíkurflugvallar til afgreiðslu á þotueldsneyti. Virtist tæki þetta þurfa að vera komið til landsins fyrir júlí 1958, en í júlí var búizt við, að þoturnar byrjuðu að lenda á Keflavíkurflugvelli.

Af bréfi, dags. 4. júní 1958, frá Esso Export Corporation til Hins íslenzka steinolíuhlutafélags, kemur fram, að Esso Export Corporation hafi með aðstoð Esso Standard Oil fest kaup á afgreiðslubifreið í þessu skyni, er tæki 2800 gallon. Jafnframt var tekið fram, að í samræmi við fyrri umræður myndi kostnaður vegna bifreiðarkaupa þessara skuldfærður á viðskiptareikningi Hins íslenzka steinolíuhlutafélags, 4137, og var það gert í júlí 1958, eins og fyrr greinir.

Fjármálaráðuneytið svaraði fyrrgreindu bréfi Hins íslenzka steinolíuhlutafélags með bréfi, dags. 3. júlí 1958:

„Með bréfi, dags. 24. f. m., spyrjist þér fyrir um tollmeðferð afgreiðslutækja, sem umboðsmaður yðar í New York, Esso Ex-

port Corporation, ætlar að lána yður vegna komu þrýstiloftsflugvéla af nýrri gerð, þar sem ætlunin er að nota eigi Keflavíkurflugvöll sem millilendingarstað, meðan á reynslu þessara véla stendur í 1—1½ ár.

Lagaheimild brestur til að sleppa þessum afgreiðslutækjum við aðflutningsgjöld. Hins vegar fellst ráðuneytið á það með hliðsjón af ákvæðum þ-liðs 3. gr. tollskrárlaga, að þau gjöld, sem miðuð eru við verðmæti, þ. e. verðtollur, tollstöðva- og byggingasjóðsgjald, söluskattur og yfirfærslugjald, verði aðeins tekin af leigu tækjanna og yfirfærslugjald því aðeins, að leigan sé greidd.

Séu tækin lánuð endurgjaldslaust, verður leigan metin til tolls, og er þess óskað, að þér látið tollyfirvöldunum í té þær upplýsingar, sem þau kunna að óska eftir í sambandi við matsgerðina.

Skilyrði fyrir þessari ívilnun í gjöldum er, að tækin verði flutt út þegar að reynslutímanum loknum og í síðasta lagi innan 1½ árs frá innflutningsdegi."

Hið íslenzka steinolíuhlutafélag sótti síðan um innflutningsleyfi fyrir bifreiðinni og fékk það í samræmi við framangreint bréf ráðuneytisins. Billinn kom til landsins 7. júlí 1958. Í tollinnflutningsskýrslu, sem Olíufélagið h.f. gaf út og dagsett er 14. júlí 1958, er leigan tilgreind $ 2.000.00. Aðflutningsgjöldin voru reiknuð út í samræmi við það og námu kr. 22.854.00.

Síðar eða 19. marz 1959 sótti Olíufélagið h.f. um innflutningsleyfi fyrir bifreiðinni, þar sem það var látið heita, að félagið vegna breyttra afgreiðsluhátta hefði þörf fyrir að kaupa bifreiðina. Leyfið fékkst og námu aðflutningsgjöldin kr. 80.891.00.

Áður hefur verið skýrt frá því, að meðal gagna dómsins sé yfirlýsing frá Esso Export Corporation um, að fyrirtækið eigi ekki og hafi aldrei átt eignir á Íslandi. Ákærði Haukur hélt hins vegar fast við það fyrir dómi, að bifreiðin hefði upphaflega verið fengin að láni, og er honum var bent á í þinghaldi 7. desember 1959, að bifreiðin hefði verið greidd af innstæðu Hins íslenzka steinolíuhlutafélags hjá Esso Export Corporation, taldi hann sig ekki hafa vitað það, fyrr en dómurinn benti honum á það.

Með skírskotun til alls þess, sem rakið er hér að framan, telur dómurinn nægilega sannað, að ákærði Haukkur hafi með bréfi sínu til fjármálaráðuneytisins, dags. 24. júní 1948, skýrt ranglega frá því, að benzínafgreiðslubíllinn væri fenginn að láni,

svo og að hann hafi látið tilgreina ranglega í tollinnflutningsskýrslunni frá 14. júlí 1958, að leigugjaldið væri $ 2.000.00.

Athafnir þær, sem taldar eru upp í lið 1—23 hér að framan varða allar við 146. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940 og 1. mgr. 38. gr. laga nr. 68/1956 um tollheimtu og tolleftirlit, og með skírskotun til þess, sem segir í inngangi að þessum kafla um innflutninginn, bera þessir ákærðu ábyrgð á brotum þessum Haukur, Jóhann Gunnar, Helgi, Skúli, Ástþór, Jakob og Karvel.

Að því er tekur til þess, sem greinir frá í lið 24 hér að framan, ber ákærði Haukur í samræmi við ákæru einn ábyrgð á því athæfi og varðar þetta hann refsingu samkvæmt 146. gr. hegningarlaga og 1. mgr. 38. gr. laga nr. 68/1956.

VIII.

Brot varðandi gjaldeyrisskil.

Augljós er þjóðfélagsleg nauðsyn þess, að erlendum gjaldeyri, sem aflað er, sé skilað gjaldeyrisbönkunum til ráðstöfunar, enda hefur löggjafinn látið sig miklu varða, að staðið sé skil á gjaldeyri og bindur þá ekki kröfuna um gjaldeyrisskil við þann gjaldeyri, sem inn kemur fyrir seldar útflutningsafurðir og þjónustu einvörðungu, heldur gerir mun rýmri kröfur. Vanræksla á að gera skil á gjaldeyri, sem aflað hefur verið, er ástandsbrot. Almannavaldið hefur áframhaldandi hagsmuna að gæta, að skyldunni til að gera skil sé fullnægt. Þetta leiðir til þess, að slíkt brot getur ekki byrjað að fyrnast fyrr en fullnægt sé skyldunni með því að gera skilagrein til gjaldeyriseftirlitsins fyrir gjaldeyrinum. Brotið er því fólgið í því, að ekki er skilað þeim gjaldeyri, sem aflað er, eða gerð rétt grein fyrir honum á annan hátt.

Hið íslenzka steinolíuhlutafélag hefur gert gjaldeyrisskil einu sinni á ári og Olíufélagið h.f. ársfjórðungslega. Um hver áramót voru þessar skýrslur Olíufélagsins h.f. teknar saman og gerð grein fyrir þeim til gjaldeyriseftirlitsins ásamt greinargerðinni fyrir tekjum Hins íslenzka steinolíuhlutafélags. Voru skýrslur þessar á sama blaðinu og ekki sundurgreint, hvað væri tekjur Olíufélagsins h.f. og hvað tekjur Hins íslenzka steinolíuhlutafélags af viðskiptunum við varnarliðið, heldur allt saman gert upp undir heitinu: Sala (og afgreiðslulaun) á Keflavíkurflugvelli. Sýnir þetta eitt með öðru, hversu nátengd félögin voru um allt samstarf. Gjaldeyrisskilalega séð voru þau eitt og hið sama í þessum árlegu skýrslum til gjaldeyriseftirlitsins.

Skýrslan til gjaldeyriseftirlitsins var þeirra eigið uppgjör. Gögn fylgdu yfir allar ráðstafanir, sem félögin gerðu á gjaldeyrinum. Yfirlit um inn- og útborganir fylgdu uppgjörunum, þ. e. yfir þá reikninga, sem á annað borð voru sýndir gjaldeyriseftirlitinu. Á stundum voru þessir yfirlit ("statement") aðeins vélrituð blöð og látið þá heita, að félögin mættu ekki sjá af frumyfirlitum, að sögn forstöðumanns gjaldeyriseftirlitsins. Einnig kom fyrir, að gjaldeyriseftirlitið fékk alls ekki að sjá yfirlit.

Fyrir árið 1957 höfðu félögin almennt leyfi til kaupa á þeim vörum, sem voru á frílista, þ. e. án sérstaks leyfis innflutningsskrifstofunnar, en með samþykki bankanna. Varningur, sem fluttur var inn í nafni varnarliðsins, hvort sem um olíuvörur eða annað var að ræða, var fluttur inn án innflutningsleyfa. Frá ársbyrjun 1957 þurftu félögin að fá leyfi innflutningsskrifstofunnar fyrir hverri ráðstöfun á gjaldeyri.

Hið íslenzka steinolíuhlutafélag gerði sérstök skil á gjaldeyristekjum af viðskiptum við aðra en varnarliðið. Var um að ræða einstaklinga í liði Bandaríkjanna hér.

Tekjur af farþegafluginu voru sameinaðar tekjum vegna varnarliðsins og gerðar upp með þeim.

Verða nú einstakir ákæruliðir kafla þessa athugaðir:

A.

1. Áður hefur verið greint frá birgðareikningi Olíufélagsins h.f. hjá Esso Export Corporation, merktur 6079. Fyrirsvarsmenn Olíufélagsins h.f. töldu, að eftir mitt ár 1955 hefði Esso Export Corporation átt olíubirgðirnar, sem Olíufélagið h.f. flutti inn og ætlaðar voru varnarliðinu. Var það ákærði Haukur, sem staðhæfði þetta. Formaður stjórnarinnar, ákærði Helgi Þorsteinsson, taldi og hið sama, en bar ákærða Hauk fyrir sig. Ákærði Jóhann Gunnar Stefánsson skýrði hins vegar frá því, að sá háttur hafi verið á hafður um sölu olíuvara til varnarliðsins, að Esso Export Corporation láni Olíufélaginu h.f. andvirði olíuvörunnar, sem inn er flutt vegna varnarliðsins, en síðan borgar Olíufélagið h.f. Esso Export Corporation fyrir olíuvöruna með því að senda Esso Export Corporation reikninga yfir sölurnar til varnarliðsins. Olíuna kvað hann flutta inn á ábyrgð Olíufélagsins h.f. Í málinu kom fram yfirlýsing frá einum af forráðamönnum Esso Export Corporation þess efnis, að Esso Export Corporation ætti ekki og hefði ekki átt neinar eignir á Íslandi. Það hefur þegar

verið skýrt frá því, að nú sé sá háttur hafður á að bóka birgðirnar eign Olíufélagsins h.f.

Dómurinn telur nægilega upplýst, að Olíufélagið hafi átt birgðirnar allan þann tíma, sem reikningur nr. 6079 var við lýði. Upplýst er, að gjaldeyriseftirlitinu var ekki gerð grein fyrir þeim gjaldeyrisviðskiptum, sem getið var á reikningnum, að fjárhæð $ 13.029.730.04, að frádregnum $ 351.558.53, sem var innstæða á reikningnum, er reikningi þessum var lokað 30. júní 1959, það er að segja viðskiptum, sem námu að fjárhæð $ 12.678.171.51.

Hafa ákærðu Haukur og Jóhann Gunnar með þessu athæfi gerzt brotlegir við 2. mgr. 4. gr. laga nr. 88/1953 um skipan innflutnings- og gjaldeyrismála, fjárfestingarmála o. fl., sbr. nú 4. gr., sbr. 12. gr. laga nr. 30/1960 um skipan innflutnings- og gjaldeyrismála o. fl. og 15. gr., sbr. 27. gr. reglugerðar nr. 212/1953, sbr. nú 17. gr, sbr. 24. gr. reglugerðar nr. 79/1960 um sama efni, og með skírskotun til þess, sem segir í kafla VII hér að framan um ábyrgð stjórnar verður að telja, að ákærðu Helgi Þorsteinsson, Skúli Thorarensen, Ástþór Matthíasson, Jakob Frímannsson og Karvel Ögmundsson hafi gerzt brotlegir við sömu lagaákvæði og meðákærðu Haukur Hvannberg og Jóhann Gunnar.

2. Viðskiptareikningur Hins íslenzka steinolíuhlutafélags hjá Esso Export Corporation, nr. 4137, var eins og áður segir almennur innheimtu-reikningur. Inn á reikning þenna komu árlega mest um 5.5 millj. dollara og minnst um 1.8 millj. dollara tímabilið 1952 til 1958. Staðið var skil á langmestum hluta þessara tekna til gjaldeyriseftirlitsins með framvísun reiknings 6076, svo sem fyrr greinir. Eins og ákæran ber með sér, er sótt til sakar vegna vanskila á $ 409.748.10 fyrir öll árin 1952 til 1958.

Við munnlegan flutning málsins lækkaði sækjandi fjárhæðina niður í $ 291.202.97. Mun þessi breyting stafa af því, að þess hafi ekki verið gætt að taka tillit til greinargerða Hins íslenzka steinolíuhlutafélags um ráðstafanir á gjaldeyri, en eins og fyrr segir voru gerð árleg skil á hluta gjaldeyristekna Hins íslenzka steinolíuhlutafélags. Það hefur ekki verið tekið tillit til ráðstafana félagsins árin 1952—1958 á gjaldeyri, sem nemur samtals $ 118.545.13. Stór hluti þessa gjaldeyris, er eigi voru gerð skil á samkvæmt framansögðu, er það, sem rann árlega inn á reikning 4138.

Þá kemur og til sá hluti, sem rann inn á reikning Hins íslenzka steinolíuhlutafélags hjá skrifstofu Sambands íslenzkra

samvinnufélaga í New York. Þá er einnig innifalið í þessu ýmsar greiðslur aðrar, svo sem ferðakostnaður ýmissa, þar með taldir ákærði Haukur og ákærði Helgi Þorsteinsson, tryggingargreiðslur o. fl.

Svo sem áður segir, var gjaldeyriseftirlitinu aldrei sýndur reikningur 4137 og hafði Hið íslenzka steinolíuhlutafélag ærna ástæðu til að koma í veg fyrir, að gjaldeyriseftirlitið fengi að sjá reikninginn.

Með framangreindu athæfi þykja ákærðu Haukur, Jóhann Gunnar, Skúli Thorarensen, Jakob Frímannsson, Ástþór Matthíasson, Karvel Ögmundsson og ákærði Helgi Þorsteinsson, að því er varðar vanskil eftir 2. júní 1955, er hann kom í stjórnina, hafa brotið gegn 4. gr., sbr. 11. gr. laga nr. 88/1953, sbr. nú 4. gr., sbr. 12. gr. laga nr. 30/1960 og 15. gr., sbr. 27. gr. reglugerðar nr. 212/1953, sbr. nú 17. gr., sbr. 24. gr. reglugerðar nr. 79/1960.

3. Áður hefur verið gerð grein fyrir hlutverki viðskiptareiknings Hins íslenzka steinolíuhlutafélags hjá British Mexican Petroleum Company Ltd., London. Gjaldeyrisskil yfir reikning þenna voru alls ekki gerð. Tekjurnar, sem inn á reikning þenna runnu, voru sem hér segir, og er þá byggt á skýrslu endurskoðandans:

Í ársbyrjun 1954 var innstæðan	£ 18.775–01–10
Fært til tekna 1954—1958	£ 9.168–08–02
Samtals	£ 27.943–10–00
Landsbanka Íslands voru afhent 19/1 1954	£ 10.450–00–00
Vanskil nema því samtals	£ 17.493–10–00

Samkvæmt þessu hafa ekki verið gerð skil fyrir nefndri fjárhæð, £ 17.493–10–00.

Segja má, að ákærði Haukur Hvannberg beri fyrst og fremst ábyrgð á þessum vanskilum, þar sem um er að ræða reikning Hins íslenzka steinolíuhlutafélags, en með skírskotun til þess, sem áður segir um hin nánu tengsl félaganna, ábyrgð stjórnar á meginþáttum í rekstri félaganna og að ákærði Jóhann Gunnar var prókúruhafi fyrir Hið íslenzka steinolíuhlutafélag, og þar af leiðandi hlaut að vita um reikning þenna, þykja ákærðu Haukur, Jóhann Gunnar, Skúli, Ástþór, Jakob og Karvel hafa brotið

gegn 4. gr., sbr. 11. gr. laga nr. 88/1953, sbr. 4. gr., sbr. 12. gr. laga nr. 30/1960 og 15. gr., sbr. 27. gr. reglugerðar nr. 212/1953, sbr. nú 17. gr., sbr. 24. gr. reglugerðar nr. 79/1960. Ákærði Helgi Þorsteinsson þykir hafa brotið nefnd lagaákvæði, að því er tekur til vanskila eftir 2. júní 1955. Nema þessi vanskil, eftir að ákærði Helgi kom inn í stjórnina, um £ 800–0–0 til 900–0–0.

4. Hið íslenzka steinolíuhlutafélag á viðskiptareikning hjá fyrirtækinu Esso Export Ltd., London, svo sem áður hefur verið gerð grein fyrir. Af skýrslu endurskoðandans verður ráðið, að gjaldeyrisskil voru eigi gerð um viðskipti Hins íslenzka steinolíuhlutafélags við Esso Export Ltd. Frá því að reikningurinn var opnaður 1. september 1954 til ársloka 1958 komu inn á reikninginn fyrir umboðslaun af olíu og fyrir olíusölur alls £ 74.792–09–05. Af þessari fjárhæð var skilað í Landsbanka Íslands £ 66.586–05–01. Ennfremur var Esso Export Ltd. greidd umboðslaun, að fjárhæð £ 672–15–09. Vanskilin námu því samkvæmt þessu £ 7.533–08–07.

Með skírskotun til þess, sem segir undir lið 3 hér að framan um ábyrgð ákærðu Hauks, Jóhanns Gunnars, Skúla, Ástþórs, Jakobs, Karvels og Helga þykja þeir hafa brotið gegn 4. gr., sbr. 11. gr. laga nr. 88/1953, sbr. nú 4. gr., sbr. 12. gr. laga nr. 30/1960, og 15. gr., sbr. 27. gr. reglugerðar nr. 212/1953, sbr. nú 17. gr., sbr. 24. gr. reglugerðar nr. 79/1960.

5. Áður hefur verið gerð grein fyrir viðskiptareikningi Hins íslenzka steinolíuhlutafélags hjá Esso Petroleum Company Ltd., London, og þeim tekjum, sem inn á reikninginn komu. Gjaldeyriseftirlitinu voru gerð skil um reikning þenna. Samkvæmt skýrslu endurskoðandans hefur þó verið vanrækt að gera skil fyrir hluta af gjaldeyristekjum: Árin 1954—1958 taldi Hið íslenzka steinolíuhlutafélag tekjur af eldsneyti til þessara aðilja: Swissair, Air France og Royal Canadian Air Force vera £ 15.339–08–07, en voru í raun og veru yfir sama tímabil £ 19.479–12–00. Vanskilin nema því £ 4.140–03–05.

Með skírskotun til þess, sem áður segir um ábyrgð ákærðu Hauks, Jóhanns Gunnars, Helga, Skúla, Ástþórs, Jakobs og Karvels þykja nefndir menn með framangreindum vanskilum hafa brotið gegn 4. gr., sbr. 11. gr. laga nr. 88/1953, sbr. nú 4. gr., sbr. 12. gr. laga nr. 30/1960, og 15. gr., sbr. 27. gr. reglugerðar nr. 212/1953, sbr. nú 17. gr., sbr. 24. gr. reglugerðar nr. 79/1960.

B.

1 og 2. Áður hefur verið gerð grein fyrir hlutverki viðskiptareiknings 6078, svonefnds geymaleigureiknings Olíufélagsins h. f. hjá Esso Export Corporation. Undir rekstri málsins var gerð húsleit í skrifstofum Hins íslenzka steinolíuhlutafélags og Olíufélagsins h.f. að gögnum, er mættu verða til upplýsingar í málinu. Lagt var hald á mikinn fjölda skjala. M. a. fannst þar yfirlit um reikning Olíufélagsins h.f. hjá skrifstofu Sambands íslenzkra samvinnufélaga í New York svo og ýms gögn varðandi reikninginn. Hefur áður verið gerð grein fyrir þessum reikningi.

Með bréfi, dags. 16. september 1954, bað ákærði Jóhann Gunnar Esso Export Corporation um að greiða inn á reikning Olíufélagsins h.f. hjá skrifstofu Sambandsins í New York $ 145.000.00 af geymaleigureikningnum 6078. Stóðu þá inni á reikningnum $ 146.284.07.

Geymaleigureikningurinn og reikningur Olíufélagsins h.f. hjá skrifstofu Sambandsins í New York bera með sér, að þetta hafi verið gert. Reikningur 6078 er skuldfærður í september 1954 um þessa 145 þúsund dollara og 1. október 1954 er reikningurinn hjá skrifstofu Sambandsins í New York eignfærður um þessa sömu fjárhæð. Ákærði Jóhann Gunnar skýrði frá því, að ákærði Vilhjálmur Þór hafi nokkru áður en þetta varð beðið sig að sjá um, að $ 145.000.00 væru færðir frá Esso Export Corporation til skrifstofu Sambandsins í New York. Hafi hann gert þetta með bréfinu, sem að ofan getur. Ákærði Jóhann Gunnar kvaðst hafa vitað það, að þessi ráðstöfun hafi staðið í sambandi við einhvern innflutning á vegum Sambandsins. Er ákærði Vilhjálmur Þór var í fyrstu inntur eftir þesum $ 145.000.00 í þinghaldi, kannaðist hann ekki við ráðstöfunina á þessum $ 145.000.00.

Eftir að ákærða Vilhjálmi Þór hafði verið kynntur framburður ákærða Jóhanns Gunnars, eins og að ofan greinir, kvað hann sig ráma í, að hann hefði spurt ákærða Jóhann Gunnar, hvort Olíufélagið h.f. hefði ekki lausa peninga fyrir vestan, sem það gæti séð af til bráðabirgða og út af þessu hafi komið, að Olíufélagið h.f. lét færa þessa $ 145.000.00 af innstæðu sinni fyrir vestan og leggja inn á reikning sinn hjá Sambandinu í New York. Sagði ákærði Vilhjálmur Þór, að með þessari ráðstöfun hafi vakað fyrir sér að halda almennum vörukaupum og innflutningi til Íslands að vestan eðlilegum, en á þessum tíma ársins, þ. e. haustið, væri mikil þörf fyrir kornvörur, fóðurbæti og

aðrar venjulegar vörur. Viðurkennt var af ákærða Vilhjálmi Þór, að ekki hefði verið sótt um leyfi íslenzkra gjaldeyrisyfirvalda um ráðstöfunina. Sagði ákærði Vilhjálmur Þór það ætlun sína, að þessi ráðstöfun væri aðeins bráðabirgðaráðstöfun til nokkurra vikna eða mánaða og síðan yrðu peningarnir fluttir heim.

Ákærði Vilhjálmur Þór bar þessa ráðstöfun ekki undir samstjórnarmenn sína hjá Olíufélaginu h.f.

Það hefur að vísu ekki þýðingu, er meta skal, hvort ráðstöfunin á $ 145.000.00 hafi verið brot á gjaldeyrislögunum eða ekki, í hvaða skyni ráðstöfunin var gerð. Rannsóknin beindist lítillega að þessu og kom fram í framburði framkvæmdarstjóra véladeildar Sambandsins, að hann hafi, er það varð ljóst árið 1954, að til stæði að rýmka um bifreiðainnflutninginn til landsins, ákveðið, til að örva sölu á þeim bifreiðum, sem Sambandið hefur umboð fyrir, að fá lánsfé til kaupa á bílum, með það fyrir augum að geta veitt væntanlegum kaupendum lán til allt að 18 mánaða. Ræddi framkvæmdastjórinn þessa hugmynd sína við ákærða Vilhjálm Þór, forstjóra Sambands íslenzkra samvinnufélaga, er féllst á hugmyndina og útvegaði lánið. Ekki vissi framkvæmdastjórinn, hversu hátt lánið var né tilhögun þess var að öðru leyti, né hvar það var fengið. Hann minntist þess, að ákærði Jóhann Gunnar hefði eitt sinn sagt sér, að Sambandið hefði fengið lán hjá Olíufélaginu h.f. til bifreiðakaupa. Framkvæmdastjórinn hóf síðan bifreiðainnflutninginn, án þess að fyrir lægju gjaldeyris- og innflutningsleyfi. Sá skrifstofa Sambandsins í New York um að greiða bílana, a.m.k. þá, sem keyptir voru í Ameríku.

Ákærða Vilhjálm Þór rámaði í, að hann hefði útvegað lán í þessu skyni, en mundi annars ekki neitt nánar um það. Áður er greint frá því, sem ákærði Jóhann Gunnar hefur borið um þetta.

Ekkert hefur komið fram í málinu um, að ákærði Haukur Hvannberg hafi átt hér hlut að máli, enda hefur hann neitað því. Það er upplýst, að ákærði Haukur er ekki á landinu, þegar bréfið til Esso Export Corporation frá 16. september 1954 er ritað, sbr. hér að framan.

Starfsmaður í skrifstofu Sambandsins í New York var yfirheyrður um þessa 145 þúsund dollara. Mundi hann, að þessir 145 þúsund dollarar voru lagðir inn í reikning Sambands íslenzkra samvinnufélaga hjá First National City Bank í New York. Hann mundi og, að um þessar mundir, haustið 1954, jukust

bifreiðakaup Sambandsins stórlega. Greiðsla fyrir bílana kom af innstæðu Sambandsins hjá fyrrnefndum banka.

Ráðstöfunin á $ 145.000.00, án samþykkis gjaldeyrisyfirvalda, leiddi til þess, að vanrækt var að gera gjaldeyrisyfirvöldum skil á þessari fjárhæð. Varðar þessi háttsemi við 4. gr., sbr. 11. gr. laga nr. 88/1953, sbr. nú 4. gr., sbr. 12. gr. laga nr. 30/1960 og 15. gr., sbr. 27. gr. reglugerðar nr. 212/1953, sbr. nú 17. gr., sbr. 24. gr reglugerðar nr. 79/1960.

Eins og rakið hefur verið hér að framan, er ljóst, að ákærðu Vilhjálmur Þór og Jóhann Gunnar bera ábyrgð á því, að þessum $ 145.000.00 var ráðstafað ólöglega.

Ósannað er, að ákærði Haukur hafi verið þar beinn þátttakandi. en þar sem hér er um að ræða ástandsbrot, Hið íslenzka steinolíuhlutafélag annaðist dollaraviðskiptin svokölluðu, ákærði Haukur er prókúruhafi fyrir Olíufélagið h.f., í hans hlut kom að gera grein fyrir þessari ráðstöfun síðar og vegna hina nánu tengsla félaganna, ber hann einnig ábyrgð á, að vanrækt var að gera gjaldeyriseftirlitinu grein fyrir þessum $ 145.000.00, enda var ákærði Haukur mjög handgenginn gjaldeyrisreikningum félaganna, bæði reikningi Olíufélagsins hjá skrifstofu Sambandsins í New York og geymaleigureikningum, sem og öðrum reikningum.

Ákærði Haukur hefur því gerzt brotlegur við sömu laga- og reglugerðarákvæði og ákærðu Vilhjálmur Þór og Jóhann Gunnar. Vert er að vekja athygli á, að ákærðu Jóhann Gunnar og Haukur voru undirmenn ákærða Vilhjálms Þór og því sökin þyngst hjá ákærða Vilhjálmi Þór að þessu leyti.

Svo sem áður greinir, lét ákærði Vilhjálmur Þór af formennskustörfum í stjórn Olíufélagsins h.f. um áramótin 1954/1955. Þá gerðist hann einn af bankastjórum Landsbanka Íslands og jafnframt sem slíkur einn af yfirmönnum gjaldeyriseftirlitsins, sem er í höndum bankans.

Áður hefur verið skýrt frá því, að gjaldeyriseftirlitið hafi ekki komizt að því fyrr en á árinu 1955, að Olíufélagið h.f. ætti geymana í Hvalfirði og hefði gjaldeyristekjur af þeim.

Ekki mundu forstöðumenn eftirlitsins, hvernig þeim barst vitneskja um geymaleigutekjurnar.

Er eftirlitið kallaði eftir skilagrein, reit ákærði Haukur í nafni Olíufélagsins h.f. gjaldeyriseftirlitinu bréf, sem dagsett er 28. október 1955.

Bréfinu fylgdi vélritað yfirlit um tekjur og gjöld vegna geyma-

leigunnar í Hvalfirði, samandregið, en frum-yfirlit yfir reikning 6078 fylgdi ekki. Í bréfinu segir m. a. á þessa leið: „Þá hafa oss ekki verið færðir til tekna hjá Esso Export Corporation $ 145.000.00, en þá upphæð fáum vér í reikning þennan strax og olíugeymarnir í Hvalfirði hafa verið afhentir til afnota, sem væntanlega verður í lok þessa árs eða byrjun ársins 1956. Umrædda $ 145.000.00 höfum vér hins vegar fært sem tekjur í bókhaldi voru."

Ákærði Haukur segist ekki hafa haft hugmynd um ráðstöfunina á þessum $ 145.000.00, eins og fyrr getur, og hafi hann ekki fengið vitneskju um þetta fyrr en eftir að hann reit bréfið til gjaldeyriseftirlitsins. Síðar á árinu 1955, er hann komst að hinu sanna, kveðst hann hafa gengið fram í því að innheimta dollarana hjá Sambandinu. Ekki sá ákærði Haukur ástæðu til að leiðrétta bréfið til gjaldeyriseftirlitsins, eftir að hann þóttist hafa komizt að hinu sanna. Ekki mundi ákærði Haukur hvernig hann fékk vitneskju um ráðstöfunina á þessum 145 þúsund dollurum.

Eins og áður er skýrt frá, er það komið fram í málinu, að þegar í september 1954 hafi verið ráðstafað þessum 145 þúsund dollurum. Það er útilokað, að ákærði Haukur Hvannbergi hafi ekki vitað um þessa ráðstöfun, a.m.k. hlýtur hann að hafa vitað um hana, er hann reit bréfið til gjaldeyriseftirlitsins. Ástæðan til þess, að hann reit bréfið, var einfaldlega sú, að gjaldeyriseftirlitið kallaði eftir skilagrein yfir geymaleigutekjurnar.

Þá hafði verið ráðstafað þessum $ 145.000.00, án leyfis gjaldeyrisyfirvalda, og þar sem Sambandið hafði ekki endurgreitt lánið, var ekki hægt að gefa rétta skýrslu um gjaldeyristekjurnar. Ákærði Haukur gat ekki látið ganga frá uppgjöri til gjaldeyriseftirlitsins öðruvísi en að stuðzt væri við yfirlit um inn- og útborganir, og yfirlitið bar það glögglega með sér, að $ 145.000.00 höfðu verið skuldfærðar á reikningnum. Ákærða Hauki hlaut því að vera ljóst, áður en hann reit bréfið, að búið var að greiða Olíufélaginu h.f. þessa $ 145.000.00, sem hann sagði gjaldeyriseftirlitinu að væru ógreiddir. Ákærði Haukur hefur því gefið vísvitandi ranga skýrslu til opinbers stjórnvalds. Ákærði Haukur hefur því með háttsemi þeirri, sem nú hefur verið lýst, gerzt brotlegur við 146. gr. almennra hegningarlaga.

Sambandið endurgreiddi Olíufélaginu h.f. þessa $ 145.000.00 í þrennu lagi árið 1956, sem hér segir: 3. apríl $ 40.000.00, 24. ágúst $ 40.000.00 og 21. desember $ 65.000.00. Með bréfi Olíu-

félagsins h.f., dags. 25. febrúar 1957, undirritað af ákærða Hauki Hvannberg, var gjaldeyriseftirlitinu gerð grein fyrir því, að $ 145.000.00 hefðu verið innborgaðir og var vitnað í bréfið frá 28/10 1955.

Þegar ákærði Vilhjálmur Þór hvarf úr starfi sem formaður stjórnar Olíufélagsins h.f., virðist hann ekki hafa gert neinar ráðstafanir til þess, að Samband íslenzkra samvinnufélaga endurgreiddi dollaralánið, svo að unnt væri fyrir Olíufélagið h.f. að gera skil að þessu leyti. Þótt ákærði Vilhjálmur Þór hverfi úr stjórn Olíufélagsins h.f., helzt skilaskyldan og því stendur brotið áfram. Það getur því ekki leyst hann undan refsiábyrgð á broti þessu, að hann hvarf úr stjórn félagsins um áramótin 1954/1955. Forráðamenn Olíufélagsins h.f. og Hins íslenzka steinolíuhlutafélags virðast ekki fá áhuga á að krefja Samband íslenzkra samvinnufélaga um endurgreiðslu á láninu fyrr en eftir að gjaldeyriseftirlitið fékk veður af geymaleigutekjunum og krafði um skil. Þess vegna varð að vinna frest, meðan verið væri að fá lánið endurgreitt og varð því að gefa ranga skýrslu til gjaldeyriseftirlitsins í þessu skyni.

Hreyfa mætti því, hvort brot ákærðu að þessu leyti væri ekki fyrnt, þar eð in concreto myndi það aðeins varða sektum, sbr. ákvæði 2. tl. 81. gr. hegningarlaga per analogiam: Hér er um að ræða ráðstöfun á dollurum Olíufélagsins h.f. og formlega séð a.m.k. hafi ekki dómsrannsóknin beinzt að starfsemi þess félags fyrr en í apríl 1959, er viðbótarumboðsskrá Gunnars Helgasonar var gefin út og lögð fram á dómþingi. Brotið hafi því, miðað við tveggja ára fyrningarfrest, fyrnzt 25. febrúar 1959, en þá voru tvö ár liðin frá því, að Olíufélagið h.f. gerði rétt skil á $ 145.000.00, sbr. það, sem að framan segir.

Gegn þessu stendur:

Dómsrannsókn máls þessa hófst 16. desember 1958. Rannsóknin beindist ekki einvörðungu gegn Hinu íslenzka steinolíuhlutafélagi. Hún beindist gegn ætlaðri ólöglegri starfsemi, sem fram fór fyrst og fremst í nafni Hins íslenzka steinolíuhlutafélags í sambandi við varnarliðsviðskiptin, en var þó ekki eingöngu tengd nafni Hins íslenzka steinolíuhlutafélags, sbr. það, sem segir í skýrslu lögreglumannanna Kristjáns Pétursonar og Guðjóns Valdimarssonar, er rakin var í upphafi I. kafla dóms þessa, undir liðum 5, 6 og 8. Þar kemur fram, að rannsóknin beindist að olíugeymunum í Hvalfirði og frostlögurinn, sem um getur í lið 8, var tengdur nafni Olíufélagsins h.f.

Samkvæmt frásögn aðalbókara Olíufélagsins h.f. og Hins íslenzka steinolíuhlutafélags, sem var einn og sami maðurinn, var dollarabókhaldið svonefnda í höndum Hins íslenzka steinolíuhlutafélags, enda var það í samræmi við starfskipta-fyrirkomulagið á milli félaganna og áður er greint frá, sbr. kafla IV hér að framan, en þar greinir einnig frá hinum nánu tengslum félaganna. Áður segir, að gjaldeyrisskilalega séð hafi félögin verið eitt og hið sama. Rannsókn, sem framkvæma skyldi á varnarliðsviðskiptum Hins íslenzka steinolíuhlutafélags, hlaut að ná þegar í upphafi til Olíufélagsins h.f., og öfugt, enda var þetta staðreyndin, sbr. skýrsla löggæzlumannanna hér að framan.

Með skírskotun til alls þess, sem nú hefur verið rakið, telur dómurinn útilokað, að um fyrnt brot geti verið að ræða, að því er varðar vanrækslunna á að gera skil vegna $ 145.000.00, þar eð skil voru eigi gerð fyrr en með greinargerðinni frá 25. febrúar 1957.

C.

Samkvæmt samningi, dagsettum 29. júní 1955, um leigu á geymum í Hvalfirði, fékk Olíufélagið h.f. greidda fyrirfram í leigugjald $ 224.000.00. Var öll leigan greidd á árinu 1956. Í uppgjöri Olíufélagsins h.f. til gjaldeyriseftirlitsins, dags. 25. febrúar 1957, segir ákærði Haukur, að þetta leigugjald hafi numið $ 186.538.46. Með þessu skaut ákærði Haukur undan $ 37.461.54 og er það viðurkennt af ákærða Hauki, að vísu eftir talsverða tregðu. Hluti þessarar fjárhæðar var, að undirlagi ákærða Hauks lagður inn á reikning Olíufélagsins h.f. hjá skrifstofu Sambandsins í New York eða $ 18.657.72. Var það í október 1956. Afganginn, $ 18.803.82, lét ákærði Haukur leggja inn á reikning Hins íslenzka steinolíuhlutafélags hjá skrifstofu Sambandsins í New York í sama mánuði. Um hvað varð um þessa dollara, er vísað til þess, sem segir í kafla VI, um fjárdráttinn, lið 16 og lið 30.

Með framangreindu atferli hefur ákærði Haukur brotið gegn 146. gr. hegningarlaga og 4. gr., sbr. 11. gr. laga nr. 88/1953, sbr. nú 4. gr., sbr. 12. gr. laga nr. 30/1960 og 15. gr., sbr. 27. gr. reglugerðar nr. 212/1953, sbr. nú 17. gr., sbr. 24. gr. reglugerðar nr. 79/1960.

D.

Áður hefur verið gert grein fyrir staðgreiðslunum, sbr. kafla VI, liður 36. Gjaldeyriseftirlitinu var ekki gerð grein fyrir þess-

um tekjum. Með þessu hefur ákærði Haukur brotið gegn 4. gr., sbr. 11. gr. laga nr. 88/1953, sbr. nú 4. gr., sbr. 12. gr. laga nr. 30/1960 og 15 gr, sbr. 27. gr. reglugerðar nr. 212/1953, sbr. nú 17. gr., sbr. 24. gr. reglugerðar nr. 79/1960.

IX.

Bókhaldsbrot.

1. Áður er gerð grein fyrir viðskiptareikningi Olíufélagsins h.f. nr. 6079 hjá Esso Export Corporation. Hinn dómkvaddi endurskoðandi málsins, Ragnar Ólafsson, segir í skýrslu sinni, að hvorki reiknings 6079 né færslna, sem færðar voru á hann, sé getið í bókum Olíufélagsins h.f. Stóð þetta ástand frá stofnun reikningsins árið 1955 fram á árið 1959, er tekið var til að bóka birgðirnar hjá Olíufélaginu h.f. Er þetta allt rakið áður. Um ábyrgð stjórnar Olíufélagsins h.f. vísast til þess, sem segir í kafla VII um ábyrgð stjórnarinnar. Þar eð viðskiptanna, sem um reikning 6079 fóru, var ekki getið í bókum Olíufélagsins h.f., hafa ákærðu Haukur Hvannberg, Jóhann Gunnar, Helgi Þorsteinsson, Skúli Thorarensen, Ástþór Matthíasson, Jakob Frímannsson og Karvel Ögmundsson gerzt brotlegir við 7. gr., sbr. 19. gr. laga nr. 62/1938 um bókhald og 262. gr. hegningarlaga.

2. Í skýrslu endurskoðandans greinir frá því, að í bókum Olíufélagsins h.f. sé reikningur á nafni skrifstofu Sambands íslenzkra samvinnufélaga í New York. Voru færðar nokkrar færslur á hann árin 1953 og 1958. Engar af þeim færslum, sem færðar voru á reikningi Olíufélagsins h.f. hjá skrifstfofu Sambandsins í New York og áður hefur verið gerð grein fyrir, eru færðar á þenna reikning skrifstofunnar hjá Olíufélaginu h.f. Svo sem áður er komið fram, hafði ákærði Haukur nokkur afskipti af reikningi Olíufélagsins h.f. hjá skrifstofunni og því bar honum, ásamt ákærða Jóhanni Gunnari, að sjá um, að færslurnar, sem getið var á reikningnum, væru færðar á reikningi skrifstofu Sambandsins hjá Olíufélaginu h.f. Með þessari vanrækslu hefur ákærði Haukur og ákærði Jóhann Gunnar brotið gegn 7. gr., sbr. 19. gr. laga nr. 62/1938 og 262. gr. hegningarlaga.

3. a og b. Í skýrslu endurskoðandans er gerð grein fyrir færslum þeim, sem færðar voru af viðskiptareikningi Hins íslenzka steinolíuhlutafélags, 4137, hjá Esso Export Corporation, inn á reikning 4138 hjá sama fyrirtæki. Ekki er færslna þessara getið

í bókhaldi Hins íslenzka steinolíuhlutafélags. Þá eru ekki færð í bókhald Hins íslenzka steinolíuhlutafélags þau viðskipti, sem reikningur 4138 ber með sér, svo sem kaupin á tækjunum vegna Keflavíkurflugvallarviðskiptanna o. s. frv. Er þetta allt rakið áður. Ákærði Haukur var hér að verki og ber hann því ábyrgð á, að vanrækt var að færa þessi viðskipti. Með þessu atferli hefur ákærði Haukur brotið gegn 262. gr. hegningarlaga og 7. gr., sbr. 19. gr. laga nr. 62/1938.

c) Áður getur um það, hvernig farið var að því að skjóta undan þessum $ 4.000.00, er mánaðarlega runnu inn á reikning 4138: Útbúnir voru tveir reikningar vegna dollaraviðskiptanna við varnarliðið yfir hverja mánaðarlega innheimtu. Var annar $ 4.000.00 lægri en hinn. Þessi lægri reikningur gekk til bókhalds Hins íslenzka steinolíuhlutafélags. Hinn fór til Esso Export Corporation, er innheimti hann, lagði inn á reikning 4137 og af þeim reikningi færði síðan yfir á 4138.

Með þessum hætti var bókhald Hins íslenzka steinolíuhlutafélags vísvitandi rangfært að staðaldri frá júní 1953, til að blekkja með í lögskiptum. Var þetta gert samkvæmt fyrirlagi ákærða Hauks Hvannbergs.

Með þessari háttsemi hefur ákærði Haukur brotið gegn 158. gr. almennra hegningarlaga og 7. gr., sbr. 19. gr. laga nr. 62/1938.

d) Í skýrslu endurskoðandans greinir frá því, að á árunum 1952 til 1955 hafi verið færðar í bókhald Hins íslenzka steinolíuhlutafélags átta greiðslur, samtals að fjárhæð $ 47.291.18. Samkvæmt fyrirlagi ákærða Hauks Hvannbergs voru greiðslur þessar ýmist látnar heita flutningsgjald, greiðsla fyrir skoðun á eldsneyti ("fuel-inspection") eða greiðslur til amerískra verktaka á Keflavíkurflugvelli (Metcalf—Hamilton—Smith—Beck). Ekki voru neinar kvittanir til fyrir greiðslum þessum, enda er það viðurkennt af ákærða Hauki, að það sem raunverulega átti sér stað, var, að greiðslur þessar voru settar inn á reikning Hins íslenzka steinolíuhlutafélags hjá skrifstofu Sambandsins í New York, þaðan sem peningar voru teknir út eftir þörfum í því skyni að bera fé á menn. Hefur áður verið gerð grein fyrir þessari frásögn ákærða Hauks um „hagsmunafé" í kaflanum um fjárdráttinn.

Hér hefur vísvitandi verið rangfært bókhaldið til að blekkja með í lögskiptum og hefur ákærði Haukur því gerzt brotlegur við 158 gr. hegningarlaga og 7. gr., sbr. 19. gr. laga nr. 62/1938.

4. Eins og ákæruskjalið greinir undir þessum lið, er ákærða Hauki gefið að sök að hafa vanrækt að láta færa í viðskiptareikning skrifstofu Sambands íslenzkra samvinnufélaga í New York hjá Hinu íslenzka steinolíuhlutafélagi fjöldann allan af færslum.

Þessi ákæruliður er byggður á athugunum endurskoðandans í málinu. Áður hefur verið greint frá því, að í bókum Hins íslenzka steinolíuhlutafélags væri reikningur á nafni skrifstofu Sambands íslenzkra samvinnufélaga í New York. Reikningur þessi var opnaður 1949 og byrjaði á sömu færslu og reikningur Hins íslenzka steinolíuhlutafélags hjá skrifstofu Sambandsins í New York. Debet-færslurnar, sem vanrækt var að færa í bókum Hins íslenzka steinolíuhlutafélags, en gengið höfðu um reikninginn í New York, námu samtals $ 139.711.55 fyrir tímabilið 1950 til 1958.

Fjöldi þessara færslna var 28. Á sama tíma voru færðar færslur, sem námu samtals $ 22.706.56.

Kredit-færslurnar, sem vanrækt var að færa yfir sama tímabilið, voru að fjölda til 48 og námu samtals $ 140.513.93, en færslur, sem bæði voru færðar á reikninginn hjá Hinu íslenzka steinolíuhlutafélagi og skrifstofu Sambandsins í New York, námu á sama tíma $ 9.573.04.

Þessi vanræksla ákærða Hauks varðar við 262. gr. hegningarlaga og 7. gr., sbr. 19. gr. laga nr. 62/1938.

5. a og b) Áður hefur verið gerð grein fyrir ráðstöfuninni á þeim $ 145.000.00, sem Olíufélagið h.f. var látið lána Sambandi íslenzkra samvinnufélaga. Samkvæmt skýrslu endurskoðandans hefur verið vanrækt að bóka í bókhaldi Olíufélagsins h.f. þetta lán til Sambandsins árið 1954 og ennfremur þegar lánið var endurgreitt í þrennu lagi árið 1956. Ákærða Jóhanni Gunnari sem framkvæmdarstjóra Olíufélagsins h.f. og ákærða Hauki sem prókúruhafa fyrir Olíufélagið h.f. og framkvæmdastjóra Hins íslenzka steinolíuhlutafélags, sem hafði með dollaraviðskiptin að gera fyrir bæði félögin, bar að sjá um, að færslur þessar væru færðar. Þessi vanræksla varðar því ákærðu refsingu samkvæmt 262. gr. hegningarlaga og 7. gr., sbr. 19. gr. laga nr. 62/1938.

6. Í gjaldeyrisvanskilaþætti máls þessa greinir frá því, að ákærði Haukur hafi skotið undan gjaldeyrisskilum hluta af þeim $ 224.000.00, sem Olíufélagið h.f. fékk greidda í geymaleigu árið

1956. Nam fjárhæð þessi, sem undan var skotið, $ 37.461.54. Í samræmi við þetta var fært í bókhaldi Olíufélagsins h.f. á viðskiptareikningi Esso Export Corporation, að greitt hefði verið $ 184.538.47, í stað $ 224.000.00.

Varðar þessi vísvitandi rangfærsla ákærða Hauk refsingu samkvæmt 158. gr. hegningarlaga og 7. gr., sbr. 19. gr. laga nr. 62/1938.

7. Áður hefur verið gerð grein fyrir viðskiptareikningi Hins íslenzka steinolíuhlutafélags hjá fyrirtækinu British Mexican Petroleum Company Ltd., Englandi. Eftir árið 1954 voru aðeins umboðslaun færð til tekna á reikningi þessum og námu óverulegum fjárhæðum hvert. Samtals námu færslur þessar árin 1955 til 1958 £ 870–12–03. Viðskiptareikningi British Mexican Petroleum Company hjá Hinu íslenzka steinolíuhlutafélagi var lokað í árslok 1954, þrátt fyrir að haldið var áfram að færa umboðslaun inn á reikning Hins íslenzka steinolíuhlutafélags hjá British Mexican Petroleum Company. Ákærði Haukur ber ábyrgð sem framkvæmdarstjóri Hins íslenzka steinolíuhlutafélags á þessari bókhaldsóreiðu og varðar þessi vanræksla við 262. gr. hegningarlaga og 7. gr., sbr. 19. gr. laga nr. 62/1938.

8. a og b) Áður greinir frá reikningi Hins íslenzka steinolíuhlutafélags hjá fyrirtækinu Esso Export Company Ltd. Í bókum Hins íslenzka steinolíuhlutafélags er viðskiptareikningur á nafni Esso Export Company, Ltd. Þessi reikningur var ekki í fullu samræmi við yfirlitsreikning Hins íslenzka steinolíuhlutafélags hjá hinu erlenda fyrirtæki. Segir endurskoðandinn í skýrslu sinni, að vanrækt hafi yfirleitt verið að færa umboðslaun Hins íslenzóa steinolíuhlutafélags af sölum til íslenzkra skipa erlendis á árunum 1954 til 1958.

Af skýrslu endurskoðandans verður ráðið, að vanrækt hafi verið á sama tímabili að færa 23 kredit-færslur, sem námu samtals £ 25.520–13–6.

Ákærði Haukur, sem er framkvæmdastjóri Hins íslenzka steinolíuhlutafélags, ber ábyrgð á, að vanrækt hefur verið að færa þessar einstöku greiðslur undir a og b hér að framan og varðar þessi vanræksla við 262. gr. hegningalaga og 7. gr., sbr. 19. gr. laga nr. 62/1938.

c) Af skýrslu endurskoðandans verður ráðið, að fjórar færslur hafi verið færðar til tekna á reikningi Esso Export Ltd. hjá

Hinu íslenzka steinolíuhlutafélagi á árunum 1955 til 1957, en ekki verið færðar á reikningi Hins íslenzka steinolíuhlutafélags hjá Esso Export, Ltd. Kredit-færslur þessar eru þær, sem hér segir:

1955, 1/1. £ 2.987–17–02 ("commission")
1955, 31/12. £ 2.055–03–11 ("commission)
1956, 31/12. £ 3.778–13–03 ("mutualization-fee")
1957, 31/12. £ 3.979–14–06 ("mutualization-cost").
Samtals gerir þetta £ 12.801–08–10.

Færslur þessar eru færðar eftir bókhaldsgögnum, svokölluðum kredit-nótum yfir umboðslaun, útbúnum hér heima, samkvæmt fyrirlagi ákærða Hauks Hvannbergs, en ekki lágu fyrir neinar kvittanir eða viðurkenningar frá Esso Export Ltd. Guðni Hannesson, starfsmaður félaganna, upplýsti, að umboðslaun hafi verið greidd af útvegun viðskipta, fyrst til þess erlends aðilja, er viðskiptin útvegaði, og hafði þá Esso Export Corporation í New York milligöngu um greiðslu umboðslaunanna og síðar til Esso Export Corporation beint, er þá fékk umboðslaunin ("commission" og "mutualization-fee") óskipt, en bar þá jafnframt allan kostnað við útvegun viðskiptanna. Ákærði Haukur sagðist ekkert muna um þessar færslur. Með vísan til alls þess, sem að framan er rakið, sérstaklega til þess, að færslur þessar sjást ekki á reikningi Hins íslenzka steinolíuhlutafélags hjá Esso Export Ltd.og að ákærði Haukur hafði dregið sér fé af reikningi Hins íslenzka steinolíuhlutafélags hjá Esso Export Ltd., sbr. liður 31—35 í kafla VI um fjárdráttinn, og hefur því að öllum líkindum verið að jafna reikninginn með þessum færslum, þykir nægilega sannað, að hér hafi ákærði Haukur látið rangfæra framangreindar færslur í því skyni að blekkja með því í lögskiptum.

Með þessu atferli hefur hann brotið gegn 7. gr., sbr. 19. gr. laga nr. 62/1938 og 158. gr. almennra hegningarlaga.

9. Í skýrslu endurskoðandans er þess getið, að í bókum Hins íslenzka steinolíuhlutafélags sé reikningur á nafni fyrirtækisins Esso Petroleum Company. Áður hefur verið gerð grein fyrir reikningi Hins íslenzka steinolíuhlutafélags hjá Esso Petroleum Company. Endurskoðandinn lætur þess getið, að fjárhæðin £ 1.664–0–10 sé færð Esso Petroleum Company til tekna 31. desember 1955. Þessi færsla er ekki færð á reikn-

ing Hins íslenzka steinolíuhlutafélags hjá Esso Petroleum Company. Samkvæmt færsluskjali er greiðsla þessi talin umboðslaun vegna sölu á eldsneyti til farþega-flugvéla árið 1955. Um umboðslaunin er það sama að segja og að ofan getur undir lið 8 c). Ákærði Haukur mundi ekkert um þetta að segja. Með skírskotun til þess, sem að framan segir undir lið 8 c), verður talið nægilega sannað, að hér hafi ákærði Haukur látið rangfæra þessa kredit-færslu í því skyni að blekkja með í lögskiptum. Þykir hann hafa brotið gegn 7. gr., sbr. 19. gr. laga nr. 62/1938 og 158. gr. hegningarlaga.

10. Áður hefur verið gerð grein fyrir staðgreiðslu fyrir eldsneyti, selt á Keflavíkurflugvelli. Samkvæmt skýrslu endurskoðandans voru staðgreiðslur á árunum 1956 til 1958, að fjárhæð samtals $ 5.056.00, hvorki færðar í bókhaldi Olíufélagsins h.f. né Hins íslenzka steinolíuhlutafélags. Áður hefur verið gerð grein fyrir, hvernig ákærði Haukur misfór með staðgreiðslurnar. Hann ber því ábyrgð á, að vanrækt hefur verið að láta bóka staðgreiðslurnar í bókhaldi félaganna. Varðar vanræksla þessi við 262. gr. hegningarlaga og 6. gr., sbr. 19. gr. laga nr. 62/1938.

X.

Með hliðsjón af 77. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940 og af því, að ákærði Haukur er aðalmaðurinn við svo til öll brot, sem ákært hefur verið út af, og samkvæmt 146. gr., 158. gr., 247. gr. og 262. gr. hegningarlaga, 1. mgr. 38. gr. laga nr. 68/1956, 11. gr laga nr. 88/1953, sbr nú 12. gr. laga nr. 30/1960, 27. gr. reglugerðar nr. 212/1953, sbr. nú 24. gr. reglugerðar nr. 79/1960, og 19. gr. laga nr. 62/1938 þykir refsing ákærða Hauks hæfilega ákveðin fangelsi 4 ár.

Með hliðsjón af 77. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940 og samkvæmt 146. gr. og 262. gr. sömu laga, 1. mgr. 38. gr. laga nr. 68/1956, 11. gr. laga nr. 88/1953, sbr. nú 12. gr. laga nr. 30/1960, 27. gr. reglugerðar nr. 212/1953, sbr. nú 24. gr. reglugerðar nr. 79/1960, og 19. gr. laga nr. 62/1938, þykir refsing ákærða Jóhanns Gunnars hæfilega ákveðin nr. 250.000.00 í sekt til ríkissjóðs, og komi varðhald 12 mánuði í stað sektarinnar, ef hún greiðist ekki innan 4 vikna frá birtingu dóms þessa.

Með hliðsjón af 77. gr. hegningarlaga og samkvæmt 146. gr. og 262. gr. hegningarlaga, 1. mgr. 38. gr. laga nr. 68/1956, 11. gr. laga nr. 88/1953, sbr. nú 12. gr. laga nr. 30/1960, 27. gr.

reglugerðar nr. 212/1953, sbr. nú 24. gr. reglugerðar nr. 79/1960, og 19. gr. laga nr. 62/1938, þykir refsing ákærðu Helga Þorsteinssonar, Skúla Thorarensen, Ástþórs Matthíassonar, Jakobs Frímannssonar og Karvels Ögmundssonar hvers um sig hæfilega ákveðin kr. 100.000.00 í sekt til ríkissjóðs, og komi varðhald 7 mánuði fyrir hverja sekt, ef hún greiðist ekki innan 4 vikna frá birtingu dóms þessa.

Samkvæmt 11. gr. laga nr. 88/1953, sbr. nú 12. gr. laga nr. 30/1960 og 27. gr. reglugerðar nr. 212/1953, sbr. nú 24. gr. reglugerðar nr. 79/1960, og með hliðsjón af 77. gr. hegningarlaga og því, að bætt var fyrir brotið, þótt seint væri og segja megi að ekki væri fyrir tilstilli ákærða Vilhjálms Þórs, þykir refsing hans hæfilega ákveðin kr. 40.000.00 í sekt til ríkissjóðs, og komi varðhald 3 mánuði í stað sektarinnar, verði hún eigi greidd innan 4 vikna frá birtingu dóms þessa.

Í ákæru er gerð krafa um upptöku andvirði flestra þeirra vörusendinga, sem um getur í II. kafla ákærunnar (VII. kafla dóms þessa). Það hefur þegar verið gerð grein fyrir því, að vörusendingar þessar voru fluttar ólöglega inn í landið. Jafnframt hefur verið gerð grein fyrir verðmæti vörunnar hingað kominnar (andvirði, tollverð). Í 10. lið VII. kafla dóms þessa segir frá því, að Olíufélagið h.f. hafi átt ísvarnarefni það og frostlög, sem kom til landsins ólöglega 12. febrúar 1958. Tollverð þessarar vöru nam kr. 29.240.00.

Með heimild í 4. mgr. 38. gr. laga nr. 68/1956 þykir rétt að dæma stjórn Olíufélagsins h.f., þá ákærðu Helga Þorsteinsson, Skúla Thorarensen, Jakob Frímansson, Karvel Ögmundsson og Ólaf Tryggva Einarsson fyrir hönd Olíufélagsins h.f. til að sæta upptöku á kr. 29.240.00 til ríkissjóðs ásamt 7% ársvöxtum frá 16. desember 1938, er dómsrannsókn málsins hófst, til greiðsludags.

Í VII. kafla dóms þessa, lið 1—9, 11—13 og 15—20, greinir ennfremur frá ólöglegum innflutningi vara, sem Hið íslenzka steinolíuhlutafélag átti. Samanlagt andvirði vörusendinga þessara nam kr. 251.586.00.

Með heimild í 4. mgr. 38. gr. laga nr. 68/1956 þykir rétt að dæma stjórn Hins íslenzka steinolíuhlutafélags, þá ákærðu Helga, Skúla, Jakob, Karvel og Ólaf Tryggva fyrir hönd Hins íslenzka steinolíuhlutafélags til að sæta upptöku á kr. 251.586.00 til ríkissjóðs ásamt 7% í ársvexti frá 16. desember 1958 til greiðsludags.

Fram hefur komið í málinu skaðabótakrafa á hendur ákærða Hauki Hvannberg. Krafa þessi er sett fram af Hinu íslenzka steinolíuhlutafélagi. Með bréfi, dags. 24. apríl 1962, til dómsins tilkynnir talsmaður félagsins, að þar sem fjárdráttur, sem ákærða Hauki er gefinn að sök í ákæru, hafi að langmestu leyti beinzt að eigum Hins íslenzka steinolíuhlutalélags, hafi Olíufélagið h.f. framselt því félagi rétt sinn til að krefja ákærða Hauk um endurgreiðslu þess fjár, er hann hefur dregið sér frá Olíufélaginu h.f.

Í samræmi við þetta var endanleg krafa Hins íslenzka steinolíuhlutafélags sú, að ákærði Haukur yrði dæmdur til að greiða félaginu þessar fjárhæðir:

1. $ 178.092.52,
2. £ 11.079–11–08,
3. kr. 25.821.42.

Endurgreiðslufjárhæðin er byggð á fjárdráttar-ákæruliðunum. Fyrirvari er gerður um, að ef dómurinn teldi, að ákærði Haukur hefði skilað félögunum einhverju af því fé, sem hann teldist hafa dregið sér, lækkaði krafan að sama skapi. Þá var tekið fram, að ef ekki yrði talið unnt að dæma kröfuna með öðrum hætti en í íslenzkum krónum, var því haldið fram, að krafan vegna fjárdráttarins í dollurum yrði reiknuð eftir gildandi kaupgengi fram til 28. maí 1958, kr. 16.26 fyrir hvern dollar. Var því og haldið fram, að dollarafjárdrátturinn, sem framinn væri eftir 29. maí 1958, hafi farið fram af því fé, sem inn kom fyrir sölu til varnarliðsins, þannig að 29. gr. laga nr. 33/1958 hafi tekið til þess gjaldeyris. Fjárdrátturinn í sterlingspundum er reiknaður með kaupgengí kr. 45.55 fyrir hvert sterlingspund, að því er varðar 31.—34. lið fjárdráttarákærunnar, samtals £ 7.504–15–01, en með kaupgengi kr. 70.6025 að því er varðar 35. lið fjárdráttarákærunnar, £ 3.574–16–07.

Loks var gerð krafa um 7% ársvexti af dæmdum fjárhæðum frá 9. marz 1962, sem er útgáfudagur ákærunnar í málinu.

Með skírskotun til liða 1—3, 5—30 og 35 í fjárdráttarkaflanum nr. VI hér að framan, er talið sannað, að ákærði Haukur hafi dregið sér fé af eignum Hins íslenzka steinolíuhlutafélags og Olíufélagsins h.f., sem nemur $ 176.492.52. Af þessari fjárhæð endurgreiddi ákærði Haukur í júní 1953, eins og fram kemur í lið 20 í kafla VI hér að framan $ 28345.00 og eftir að rannsókn málsins hófst í janúar 1959, endurgreiddi hann af

reikningi sínum hjá General American & Dominion Export Corporation $ 3096.98, er hann lét renna inn á reikning 4137, $ 6.698.81, sem hann lét eignfæra á reikning 4138, og loks með bréfi, dags. 3. janúar 1961, sendi hann eftirstöðvarnar á reikningi sínum hjá General American & Dominion Export Corporation, $ 2724.44, í formi tékka til Hins íslenzka steinolíuhlutafélags. Samtals hefur þá ákærði Haukur endurgreitt $ 40.865.23. Samkvæmt þessu á þá Hið íslenzka steinolíuhlutafélag kröfu á hendur ákærða Hauki, sem nemur samtals $ 135.627.29.

Eins og fram kemur af liðum 1, b., 4, 24, b og c., í fjárdráttarkaflanum, nr. VI, hér að framan, hefur ákærði Haukur verið sekur fundinn um fjárdrátt, sem nemur kr. 51.933.42. Ekki hefur ákærði Haukur skilað nokkru af fjárhæð þessari. Hið íslenzka steinolíuhlutafélag á því kröfur á hendur ákærða, sem nemur kr. 51.933.42.

Af liðum 31—35 í fjárdráttarkaflanum, nr. VI, hér að framan, verður ráðið, að ákærði Haukur hafi dregið sér sterlingspund úr sjóðum félaganna, er nemur fjárhæð £ 11.079–11–08. Ekki hefur ákærði Haukur endurgreitt neitt af þessari fjárhæð. Hið íslenzka steinolíuhlutafélag á því fjárkröfu á hendur ákærða Hauki, sem nemur nefndri fjárhæð, £ 11.079–11–08.

Með skírskotun til þess, sem að framan er rakið, ber að dæma ákærða Hauk til að greiða Hinu íslenzka steinolíuhlutafélagi $ 135.627.29, kr. 51.933.42 og £ 11.079–11–08 ásamt 7% ársvöxtum frá 9. marz 1962 til greiðsludags.

Dæma ber ákærðu til að greiða allan sakarkostnað þannig:

Ákærði Haukur greiði þóknun skipaðs verjanda síns, Benedikts Sigurjónssonar hrl., er þykja hæfilega ákveðin kr. 65.000.00.

Ákærðu Jóhann Gunnar, Helgi, Skúli, Ástþór, Jakob og Karvel greiði in solidum þóknun skipaðs verjanda síns, Guðmundar Ásmundssonar hrl., er þykja hæfilega ákveðin kr. 55.000.00.

Ákærði Vilhjálmur Þór greiði þóknun skipaðs verjanda síns, Sveinbjarnar Jónssonar hrl., er þykja hæfilega ákveðin kr. 25.000.00.

Allan annan kostnað sakarinnar, þar með talin þóknun skipaðs sækjanda, Ragnars Jónssonar hrl., er þykja hæfilega ákveðin kr. 80.000.00, ber hinum ákærðu að greiða þannig: Ákærði Haukur greiði 5/10 hluta kostnaðarins, ákærði Jóhann Gunnar greiði

2/10, ákærðu Helgi, Skúli, Ástþór, Jakob og Karvel greiði in solidum 2/10 og ákærði Vilhjálmur Þór 1/10 hluta.

Dómsorð:

Ákærði Haukur Hvannberg sæti fangelsi 4 ár.

Ákærði Jóhann Gunnar Stefánsson greiði kr. 250.000.00 í sekt til ríkissjóðs, og komi varðhald 12 mánuði í stað sektarinnar, verði hún eigi greidd innan 4 vikna frá birtingu dóms þessa.

Ákærðu Helgi Þorsteinsson, Skúli Thorarensen, Ástþór Matthíasson, Jakob Frímannsson og Karvel Ögmundsson greiði hver um sig kr. 100.000.00 í sekt til ríkissjóðs, og komi varðhald 7 mánuði í stað hverrar sektar, verði sektirnar eigi greiddar innan 4 vikna frá birtingu dóms þessa.

Ákærði Vilhjálmur Þór greiði kr. 40.000.00 í sekt til ríkissjóðs, og komi varðhald 3 mánuði í stað sektarinnar, verði hún eigi greidd innan 4 vikna frá birtingu dóms þessa.

Stjórn Olíufélagsins h.f. greiði f. h. félagsins kr. 29.240,00 í ríkissjóð ásamt 7% ársvöxtum frá 16 desember 1958 til greiðsludags.

Stjórn Hins íslenzka steinolíuhlutafélags greiði f. h. félagsins kr. 251.586.00 í ríkissjóð ásamt 7% ársvöxtum frá 16. desember 1958 til greiðsludags.

Ákærði Haukur Hvannberg greiði Hinu íslenzka steinolíuhlutafélagi $ 135.627.29, kr. 51.933.42 og £ 11.079–11–08 ásamt 7% ársvöxtum frá 9 marz 1962 til greiðsludags.

Ákærði Haukur Hvannberg greiði skipuðum verjanda sínum, Benedikt Sigurjónssyni hrl., málsvarnarlaun, að fjárhæð kr. 65.000.00.

Ákærðu Jóhann Gunnar Stefánsson, Helgi Þorsteinsson, Skúli Thorarensen, Ástþór Matthíasson, Jakob Frímannsson og Karvel Ögmundsson greiði in solidum málsvarnarlaun skipaðs verjanda síns, Guðmundar Ásmundssonar hrl., að fjárhæð kr. 55.000.00.

Ákærði, Vilhjálmur Þór, greiði málsvarnarlaun skipaðs verjanda síns, Sveinbjarnar Jónssonar hrl., að fjárhæð kr. 25.000.00. Ákærðu greiði einnig annan kostnað af sökinni, þar með talin málssóknarlaun skipaðs sækjanda, Ragnars Jónssonar hrl., að fjárhæð kr. 80.000.00, þannig:

Ákærði Haukur greiði 5/10 hluta kostnaðarins, ákærði Jó-

hann Gunnar 2/10 hluta, ákærðu Helgi, Skúli, Ástþór, Jakob og Karvel greiði in solidum 2/10 hluta og ákærði Vilhjálmur 1/10 hluta.

Dóminum ber að fullnægja með aðför að lögum.